

**UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK: SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE**

**KOORDINACIJA RADA AGENCIJA ZA PROVOĐENJE
ZAKONA U BOSNI I HERCEGOVINI U SUZBIJANJU
TERORIZMA- PROBLEMI I IZAZOVI**

-Master rad-

Student: Muamer Jahić

br. indexa: 570/II-SPS

Mentor: prof. dr. Selmo Cikotić

Sarajevo, mart 2019. godine

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA	3
2.1. Problem istraživanja	3
2.2. Predmet istraživanja	3
2.3. Cilj istraživanja	4
2.4. Hipoteze istraživanja	5
2.5. Metode istraživanja	5
3. UVODNO-TEORIJSKA INTERPRETACIJA OSNOVNIH POJMOVA	7
3.1. Pojam i definicija terorizma	7
3.1.1. Historijski razvoj terorizma.....	12
3.1.2. Karakteristike, ciljevi i vrste terorizma	13
3.1.3. Finansiranje terorizma.....	20
3.2. Uslovi pojave terorizma u Bosni i Hercegovini	22
3.2.1. Studija slučaja terorističkog napada na Ambasadu Sjedinjenih Američkih Država u Sarajevu (Mevlid Jašarević).....	28
3.2.2. Fenomen strani borci	32
3.2.3. Političke polarizacije prema terorizmu u Bosni i Hercegovini	36
4. SUZBIJANJE TERORIZMA U OKVIRU SIGURNOSNOG SISTEMA BOSNE I HERCEGOVINE	39
4.1. Pojam i vrste sigurnosti	39
4.2. Sistemi sigurnosti u zaštiti demokratskog društva	45
4.3. Sistem sigurnosti savremene države.....	47
4.4. Demokratski nadzor i kontrola sistema sigurnosti	50
4.5. Sistem sigurnosti Bosne i Hercegovine	52
4.5.1. Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine	56
4.5.2. Entitetska ministarstva unutrašnjih poslova.....	58
4.5.3. Organizacija sistema javne sigurnosti Bosne i Hercegovine	60

4.5.4. Agencije za provedbu zakona u Bosni i Hercegovini	61
4.5.5. Državna agencija za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine - SIPA.....	61
4.5.6. Granična policija Bosne i Hercegovine.....	63
4.5.7. Direkcija za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine	66
4.5.8. Obavještajno-sigurnosna agencija - mjesto i uloga u sistemu sigurnosti Bosne i Hercegovine.....	69
4.6. Policijski sistem Federacije Bosne i Hercegovine.....	71
4.7. Policijski sistem Republike Srpske.....	74
4.8. Policijski sistem Brčko Distrikta BiH	76
5. ORGANIZACIJA KOORDINACIJE AGENCIJA ZA PROVOĐENJE ZAKONA U VEZI SA SUZBIJANJEM TERORIZMA.....	78
5.1. Značaj koordiniranog rada agencija za provođenje zakona.....	78
5.2. Pravni okvir za mehanizme kordinacije agencija za provođenje zakona u prevenciji i borbi protiv terorizma.....	80
5.2.1. Koordinacijski tim za borbu protiv terorizma	80
5.2.2. Grupa za borbu protiv terorizma i jačanja sposobnosti za borbu protiv terorizma (Udarna grupa)	82
5.2.3. Operativna grupa za borbu protiv terorizma	82
6. STRATEGIJA BOSNE I HERCEGOVINE ZA PREVENCIJU I BORBU PROTIV TERORIZMA (2015 – 2020)	83
6.1. Tijelo za nadzor nad provođenjem Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma i njom predviđenih akcionih planova.....	85
6.2. Pozitivna i negativna iskustva primjene Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma i rada tijela za nadzor njenog provođenja	86
7. ZAKLJUČAK.....	87
BIBLIOGRAFIJA	90
LISTA SKRAĆENICA	96

1. UVOD

Iako je vrlo popularno vjerovanje da živimo u doba terorizma, koji je uzrokovan civilizacijama koje ne spadaju u krug zapadne kulture, povijesti pokazuje sasvim suprotno. Terorizam kao fenomen nije bolest samo 21. stoljeća, terorizam je fenomen koji zapravo poznaje sve vremenske, civilizacijske i geografske okvire. Također, ima korijene i u vjerskim i sekularnim impulsima. Moderni terorizam se ne može posmatrati više samo pravno (u smislu krivičnog djela) ili samo kao sigurnosni problem, terorizam u vremenu u kojem živimo jeste jedan od faktora koji determinira međunarodnu političku scenu. Terorizam je fenomen koji u okvirima političke strategije podrazumijeva uporabu nasilja (terora) radi ostvarenja političkih ciljeva.

Terorizam je jedan od najznačajnijih sigurnosnih, ali i političkih fenomena našeg doba. Ta njegova nesumnjivo bitna karakteristika u suvremenom svijetu, čini se da će ostati identična i u narednom razdoblju. Kao centralni nacionalni, međunarodni i globalni ugrožavajući fenomen današnjice, terorizam bitno ugrožava sigurnost shvaćenu kao strukturni element opstanka i djelovanja pojedinca, društva, države i međunarodnog poretka, ali i kao jednu od osnovnih životnih funkcija i temeljnih socijalnih potreba. Pitanje suzbijanja terorizma je još jedan politički problem, na koji nikada nije adekvatno odgovoreno. Sa druge strane, pitanje uspjeha u suzbijanju terorizma je u suštini duboko humano pitanje, obzirom da su nevini civili najčešće žrtve terorizma. Reakcije Bosne i Hercegovine na fenomen terorizma su uvijek dolazile poslije počinjenog terorističkog akta i uvijek sa dozom politizacije i bez konkretnih suštinskih mjera. Naučna opravdanost ovog istraživanja proizilazi iz njegovog naučnog značaja. Kompleksno administrativno uređenje Bosne i Hercegovine, loš i neusklađen zakonodavni okvir, korištenje sigurnosnih problema u političke svrhe, tranzicijsko vrijeme prilagodbe zakonodavnih okvira modernim sistemima koji imaju vremensko odstupanje je dovelo do nefukcionalnosti sistema sigurnosti.

Takav sistem nije u stanju ostvariti svoje funkcije, a to je zaštita života i prava pojedinca. Također, takav sistem nije u mogućnosti zaštititi interese države. Smatramo da je od suštinskog naučnog značaja istražiti probleme i izazove u vezi sa koordinacijom rada agencija za provođenje zakona, te na osnovu empirijskih saznanja, donijeti zaključke i ponuditi moguća rješenja. Smatramo da je od najvećeg značaja očuvati mir u Bosni i Hercegovini. Na žalost, terorizam danas je prijetnja miru i stabilnost na globalnom nivou, svakako uključujući Bosnu i

Hercegovinu. Iznalaženje rješenja kojima bi se smanjila prijetnja od terorizma u Bosni i Hercegovini je od najvećeg društvenog značaja za Bosnu i Hercegovinu.

U skladu sa svojim Ustavom, Bosna i Hercegovina je jedinstvena ali decentralizovana država sa više nivoa vlasti. Na isti način je uspostavljen sigurnosni sistem sastavljen od osamnaest agencija za provođenje zakona, koje u svojim nadležnostima imaju i suzbijanje terorizma pored drugih nadležnosti. Međutim, stvaran i efikasan sistem koordinacije ovih agencija nikada nije uspostavljen. Imajući u vidu ranjivost društva, političke i nacionalne podjele, Bosna i Hercegovina bi trebala da se posebno pozabavi fenomenom terorizma, obzirom na moguće posljedice koje može imati jedan teroristički akt po društvo i državu. Fenomen terorizma je predmet politizacije i ne postoji iskrena volja za njegovim rješenjem. Šta više, terorizam je predmet zloupotrebe u cilju stigmatizacije jednog naroda u Bosni i Hercegovini u kontekstu globalnih kretanja. Ukoliko se odmaknemo od ove politizacije fenomena terorizma, moguća su rješenja problema koordinacije agencija za provođenja zakona u Bosni i Hercegovini u cilju osiguranja mira i stabilnosti.

2. METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

2.1. *Problem istraživanja*

Struktura sigurnosnog sektora Bosne i Hercegovine je definisana Općim okvirnim sporazumom za mir u Bosni i Hercegovini ili Daytonskim sporazumom, te propalom reformom policije u Bosni i Hercegovini. Rad agencija za provedbu zakona u Bosni i Hercegovini su definisane različitim pravnim okvirima i propisima, te kao rezultat toga, njihove nadležnosti se preklapaju i podudaraju. Samostalnost agencija dovodi do razvoja vlastitih metodoloških načina prikupljanja i obrade podataka, nekompatibilnosti sistema razmjene podataka, a što se direktno odražava na brzinu i pravovremenost razmjene istih.

Također, na strateškom nivou u smislu razvoja politika za suzbijanja terorizma, postoje stateški dokumenti za prevenciju i borbu protiv terorizma u Bosni i Hercegovini, ali njihova provedba odnosno operacionalizacija je definisana na način da svaka agencija za provođenje zakona uradi svoj akcioni plan. Postoje i udarne grupe grupe za borbu protiv terorizma na državnom nivou, međutim njihov djelokrug rada je limitirajući zbog neadekvatnog pravnog formulisanja njihovih nadležnosti, odnosno nedostatka budžetskih sredstava i administrativne podrške. U konglomeratu pravnih propisa, rada osamnaest agencija za provođenje zakona, dvije udarne grupe u Bosni i Hercegovini, strategije za borbu protiv terorizma, ne postoji ni jedan pravni propis ili tijelo koje bi stvarno koordinisalo napore u Bosni i Hercegovini u smislu suzbijanja terorizma.

2.2. *Predmet istraživanja*

Predmet istraživanja u ovome radu definisan je svojim naslovom, a to je „ Koordinacija rada agencija za provođenje zakona u Bosni i Hercegovini u suzbijanju terorizma - Problemi i izazovi“. S tim u vezi, ovim radom je prije svega potrebno kvalitativno analizirati opšti problem terorizma danas u svijetu, a onda se fokusirati na fenomen terorizma u Bosni i Hercegovini, pojavne oblike kroz analizu slučajeva terorističkih napada u Bosni i Hercegovini u periodu 2006 - 2016. godina. Također, kako bi se što sveobuhvatnije razumio problem terorizma, potrebno je analizirati politička gledišta političkih aktera u Bosni i Hercegovini u vezi problema terorizma. Kroz prizmu identifikovanog problema terorizma u Bosni i

Hercegovini, neophodno je utvrditi opšte i posebne mjere, kao i aktivnosti kojima bi se smanjili rizici od terorizma.

S tim u vezi potrebno je analizirati sigurnosni sistem Bosne i Hercegovine i ulogu njegovih pojedinih aktera kroz analizu njihove zakonom propisane nadležnosti. Također je potrebno težiti utvrđivanju modaliteta i nivoa saradnje različitih sigurnosnih aktera u Bosni i Hercegovini u smislu da li su ti modaliteti i nivoi na zadovoljavajućem nivou, preklapanje nadležnosti, brzina razmjene informacija. Posebno je potrebno utvrditi da li različit zakonodavni okvir u kojem se određene nadležnosti preklapaju, dovodi do entropije sistema što pogoduje pojavnosti terorizma, ali i razvoju drugih teških krivičnih djela, a posebno organizovanom kriminalu i korupciji u Bosni i Hercegovini.

2.3. Cilj istraživanja

Cilj rada i cjelovitog planiranog istraživanja jeste doći do zaključaka koji nas vode ka otklanjanju slabih karika u sigurnosnom lancu, posebno onih koji za posljedicu mogu imati izvršenje terorističkog akta. Također, planiramo istražiti i otkriti mogućnosti, prednosti, ograničenja u saradnji, koordinaciji agencija pojedinačno i mogućnosti uspješnije saradnje a u cilju suzbijanja terorizma u Bosni i Hercegovini. Ovo je posebno potrebno naglasiti, obzirom da u društvima kao što je to Bosna i Hercegovina sa dubokim unutrašnjim političkim, nacionalnim podjelama, teroristički čin može imati devastirajuće posljedice. Sa druge strane, ovaj rad odnosno njegov gore pomenuti cilj, dolazi još više do izražaja ukoliko imamo u vidu da se Bosna i Hercegovina često povezuje i optužuje za povezanost sa terorizmom i terorističkim organizacijama.

Planiranim empirijskim istraživanjem cilj je dokazati da rascjepkanost policijskih agencija istih ili sličnih nadležnosti, nepravovremenost razmjene podataka, odnosno jedinstveni sigurnosni sistem bez jedinstvenog koordinacionog mehanizma može uzrokovati sigurnosne propuste, koji za posljedicu imaju uspješno izvršenje terorističkog akta. Također će se nastojati identifikovati uzročno - posljedični odnosi koji dovode do entropije sustava u smislu funkcionalnosti, te će se jednim elaboratskim prikazom ponuđenih rješenja doprinijeti mogućem unapređenju sigurnosnog sistema u cjelini. Biti će jako značajno utvrditi da li se entropije sigurnosnog sistema stvaraju svjesno zbog zadovoljavanja kratkoročnih političkih

ciljeva, koji za posljedicu mogu imati nesagledive posljedice za mir i sigurnost u Bosni i Hercegovini.

2.4. Hipoteze istraživanja

Generalna hipoteza:

Sve dok se ne prevaziđu političke prepreke uspostavljanju funkcionalnog sistema koordinacije sigurnosnih struktura, sistem sigurnosti Bosne i Hercegovine neće osiguravati efikasne pretpostavke za borbu protiv terorizma.

Posebne hipoteze:

1. Terorizam u Bosni i Hercegovini je realna prijetnja i kao takav zaslužuje poseban pravni okvir za njegovo suzbijanje.
2. Odgovori Bosne i Hercegovine u vezi terorizma su uvijek bili reaktivni, bez konkretnih pravnih ili institucionalnih reformskih zahvata u cilju unapređenja okvira za borbu protiv terorizma.
3. Postojeći strateški dokumenti u sprječavanju i borbi protiv terorizma nisu dosljedni, nisu sveobuhvatni, i kao takvi ne mogu dati odgovarajući odgovor u smislu efikasnog suzbijanja terorizma.

2.5. Metode istraživanja

Na osnovu definisanog problema i postavljenih ciljeva istraživanja i hipoteza naučnog istraživanja u radu će biti korištene opće i posebne naučne metode. Ovo istraživanje je naučna deskripcija, pri čemu se empirijski dobijenim pokazateljima uglavnom opisuju, analiziraju, sistematizuju i klasifikuju prema teorijskom i konceptualnom pristupu i hipotetičkoj shemi.

Metodom analize je postupak naučnog istraživanja i objašnjenja stvarnosti putem raščlanjivanja složenih misaonih tvorevina na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente i izučavanje svakog dijela za sebe i u odnosu na druge dijelove, odnosno cjeline. Ova metoda će omogućiti otkrivanje naučne istine u vezi predmeta izučavanja.

Metoda sinteze je treći član ovog metodološkog para. Metodom sinteze, spojićemo rezultate dobijene po osnovu primjene metode analize. Analizom i sintezom će biti šire osvijetljeni trenutni načini funkcionisanja sigurnosnog sistema u Bosni i Hercegovini. Posebno pažnja će se obratiti na trenutne mehanizme koordinacije agencija za provođenje zakona, te objašnjeni konkretni slučajevi koji oslikavaju postojeće koncepte koordinacije u smislu suzbijanja terorizma.

Induktivno-deduktivnom metodom objašnjenjem će biti utvrđeno i otkrivene spoznaje u dvostrukom smjeru: od posebnog prema opštem (indukcija) i od opšteg prema posebnom (dedukcija).

Metoda komparacije uglavnom je usmjerena na kompariranje legislative i prakse unutar Bosne i Hercegovine između različitih nivoa državnog ustrojstva i primjene postojećih koncepata koordinacije između agencija za provođenje zakona na državnom, entitetskim, kantonalnim i lokalnim nivoima organizovanja.

Metodom studije slučaja će biti analiziran slučaj Jašarević, te postupanje agencija za provođenje zakona u predmetnom slučaju.

Metoda analize sadržaja će biti primijenjena na analizu postojećih zakonskih i podzakonskih dokumenata na nivou institucija različitog nivoa u Bosni i Hercegovini. Osim zakonskih akata vršena je analiza sadržaja različitih strategija koje se bave pitanjima terorizma, te naučno-stručne literature koja je u posrednoj ili neposrednoj vezi sa navedenom problematikom. Rezultat korištenja ove metode je veći broj korisnih podataka koji je upotrijebljen prilikom vršenja analize, donošenja zaključaka i iznošenje prijedloga za unaprijeđenje ove oblasti.

3. UVODNO-TEORIJSKA INTERPRETACIJA OSNOVNIH POJMOVA

3.1. Pojam i definicija terorizma

Terorizam kao pojava nije nov i nepoznat društveni fenomen, za njega možemo da kažemo da se kroz istoriju pojavljivao u mnogim razdobljima, te da sa sigurnošću možemo reći da postoji od kada postoji i civilizacija. Iako je latinskog porijekla (terror, terroris – jak strah) riječ teror ušla je u politički i naučni riječnik preko francuskog jezika, u kome u vanpsihološkom značenju postoji od 1794. godine da bi označila izuzetne mjere koje su radi odbrane revolucije uveli i primjenjivali jakobinci, kao kasnije metode istih osobina.¹ Ono što je bitno naglasiti da su jakobinci svoju revolucionarnu diktaturu pravno i zakonski regulisali, gdje su samoj vlasti data široka ovlašćenja za lišavanje slobode, a postupak Revolucionarnog suda lišen branilaca, svjedoka i priziva, dok je kao jedina kazna propisana smrt.² Za relativno kratko vrijeme je ubijeno 40.000 ljudi, a kasnije će se ispostaviti da su za strahovladu i teror bila odgovorna ukupno 22 čovjeka. Sve te činjenice koje prate terorizam govore, a koje su se kasnije pokazale u mnogim slučajevima, da nije potrebno puno ni logistike, kao ni ljudskog faktora da bi se izazvalo zlo i stradali najčešće nevini ljudi. Definisati terorizam je jako teško jer ne postoji univerzalna definicija koja bi okarakterisala taj pojam i do danas nije zvanično utvrđena. Neki podatci govore da postoji preko 100 definicija iz različitih društvenih oblasti.

*U leksikonu sigurnosti se navodi da je teror primjena nasilja, bez obzira na način i sredstva, radi zastrašivanja ili slamanja otpora političkog protivnika, a da je terorizam prema istim autorima organizirana i sistematska primjena nasilja sa namjerom da se, izazivanjem straha i lične nesigurnosti građana, naruši autoritet države ili ostvare neki od političkih ciljeva.*³

FBI (*Federal Bureau of Investigation*) definiše terorizam kao „nezakonitu upotrebu sile ili nasilja protiv ljudi ili imovine, sa ciljem da se zaplaši ili na nešto prisili neka vlada, civilno stanovništvo ili bilo koji segment vlade ili stanovništva, da bi se postigli neki politički ili društveni ciljevi“.⁴

¹ Dimitrijević, V., Terorizam, Radnička štampa, Beograd, 1982, str. 15.

² Ibid, str. 16.

³ Beridan, I., Tomić, I., Kreso, M., Leksikon sigurnosti, DES-Sarajevo, Sarajevo, 2001, str. 379.

⁴ Bilandžić, M., Sjeme zla (Elementi sociologije terorizma), Plejada i Synopsis, Zagreb, 2010, str. 75.

Američko Ministarstvo odbrane terorizam shvaća kao upotrebu sile ili nasilja usmjerene protiv ljudi ili imovine radi zastrašivanja vlasti, civilnog stanovništva ili nekog njegovog dijela sa ciljem postizanja političkih, ideoloških i vjerskih ciljeva.⁵

Međunarodna zajednica je u brojnim slučajevima ponovila snažnu osudu terorizma u svim njegovim oblicima i manifestacijama, počinjen od strane bilo koga, bilo gdje i zbog bilo čega, koji predstavlja jednu od najozbiljnijih prijetnji međunarodnom miru i sigurnosti. Također odlučno odbacuje svako izjednačavanje terorizma sa nacionalnom, vjerskom ili etničkom pripadnošću.⁶

Prema Vojinu Dimitrijeviću *je svaki akt terorizma politički motivisanih izvršilaca određen odnosom prema vlasti i da je “ prema tome politički“*. *Ako političku suštinu može ponekad zamagliti raznolikost, time se suština neće promijeniti.*⁷

U svijetu priznati stručnjak za terorizam i član ugledne američke RAND Corporation Brian, Michael Jenkins određuje terorizam na više načina. Prema njemu, terorizam je strategija pomoću koje se upotrebom nasilja proizvode uticaji na grupe osoba kako bi se postigli politički ciljevi. Jenkinsovo najkvalitetnije određenje ističe da se prijetnja nasiljem, pojedinačni akti nasilja, ili kampanja nasilja kojoj je namjera, primarno usaditi strah – terorizirati – naziva terorizmom. Terorizam je nasilje koje treba proizvesti učinke nasilja koje ne utiče samo na žrtve, a ponekad uopšte i ne na aktuelne žrtve. Zapravo, žrtve ne moraju imati nikakve veze sa ciljevima terorista. Terorizam je nasilje usmjereno naspram šire populacije. Strah ima namjeravani učinak, on nije sporedni proizvod terorizma.⁸

Evropska unija definiše terorizam kao namjerni akt koji može nanijeti ozbiljnu štetu zemlji ili međunarodnoj organizaciji, počinjen sa ciljem da se ozbiljno zastraši stanovništvo, neopravdano primoravajući vladu ili međunarodnu organizaciju da nešto učini ili da se suzdrži od svakog činjenja, ozbiljno destabilišući ili uništavajući osnovne političke, ekonomske ili društvene strukture pomoću napada na život ili fizički integritet neke osobe, kidnapovanje, uzimanje talaca, zauzimanje aviona ili brodova ili proizvodnjom, posjedovanjem ili transportom oružja ili eksploziva.⁹

⁵ Ibid, str. 75.

⁶ OSCE., Sprječavanje terorizma i suzbijanje nasilnog ekstremizma i radikalizacije koji vodi ka terorizmu: Pristup kroz rad policije u zajednici, Beč, 2014, str. 25.

⁷ Dimitrijević, V., Terorizam, Radnička štampa, Beograd, 1982, str. 37.

⁸ Bilandžić, M., Sjeme zla (Elementi socijologije terorizma), Zagreb, Plejada i Synopsis, 2010, str. 74.

⁹ Gačinović, R., Terorizam, Drasler, Beograd, 2005, str. 47.

Vrlo kvalitetnu definiciju terorizma iznose Brenda i James Lutz. Prema njima, terorizam sadrži šest elemenata.¹⁰ Terorizam (1) uključuje upotrebu ili prijetnju nasiljem (2) od strane organizirane grupe (3) kako bi se postigli politički ciljevi. Nasilje (4) je usmjereno protiv ciljane publike, koja nadilazi neposredne žrtve, koje su često nevini civili. Nadalje, (5) dok država može biti počinitelj nasilja ili cilj, činom terorizma smatra se samo onaj čiji drugi subjekt nije država. Konačno, (6) terorizam je oružje slabih.

Prema Radoslavu Gačinoviću, terorizam predstavlja primjenu nasilja od strane pojedinaca ili grupa intrinzično ili ekstrinzično motivisanih, a koji su odlučni da nameću svoju volju organima vlasti ili građanima, izazivajući strah, kolebljivost, zebnju, defetizam i paniku.¹¹

Terorističke organizacije preko medija, koje koriste kao instrument, postižu svoje ciljeve. Mediji moraju uočiti snagu i moć koju imaju u društvenim događanjima te pridonijeti sprječavanju terorističkih zločina, poslužiti ne kao instrument terorista nego kao sredstvo borbe raznih organizacija i sigurnosnih službi protiv terorista. Međutim, također pretjerano medijsko i političko karakteriziranje svake zločinačke radnje terorizmom ne definiše terorizam i ne pomaže u njegovu sprječavanju, nego često antiterorističke radnje pretvara u terorističke. Prevencija terorizma, efikasna borba protiv njega i otklanjanje posljedica njegovih učinaka, bili bi daleko uspješniji ukoliko bi se stručnjaci dogovorili oko definiranja terorizma, njegovih značajki i usvojili jedinstvenu definiciju na međunarodnoj razini gdje bi svaki član društva mogao prepoznati terorističke radnje i pridonijeti suzbijanju terorizma.¹²

Vijeće sigurnosti UN-a, svojom rezolucijom 1566 (2004) uporebljava tri kumulativna kriterija za klasifikaciju terorizma: 1. namjera 2. svrha 3. specifično ponašanje, koje se sastoji od slijedećeg:¹³

1. Krivična djela, uključujući i krivična djela protiv civilnog stanovništva, počinjena sa namjerom ubijanja ili nanošenja teške tjelesne povrede ili uzimanja talaca.
2. Bez obzira, da li je motivisano razlozima političke, filozofske, ideološke, rasne ili neke druge slične prirode sa ciljem izazivanja straha u široj društvenoj zajednici, grupi pojedinaca ili određenih pojedinaca, zastrašujući stanovništvo ili vršeći pritisak na organe vlasti ili međunarodne organizacije da provede ili da se suzdrži od provedbe bilo kakvih radnji.

¹⁰ Bilandžić, M., Sjeme zla (Elementi socijologije terorizma), Zagreb, Plejada i Synopsis, 2010, str. 76.

¹¹ Alispahić, B., Terorizam – Šta je to, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2007, str. 100.

¹² Marić, S., Terorizam kao globalni problem, U: MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima, Vol.6 No.11 juli 2012, str. 87.

¹³ <http://www.un.org> (25.11.2017.)

3. Koja čine krivična djela koja su predmet, i koja su utvrđena, međunarodnim konvencijama i protokolima koji se odnose na terorizam.

Terorizam se ne može i ne treba povezivati sa bilo kojom nacionalnom, vjerskom ili etničkom pripadnošću. Terorizam je:

- teško krivično djelo,
- počinjeno sa namjerom da se usmrti ili nanese teška tjelesna povreda ili uzimanje talaca,
- počinjeno radi izazivanja straha kod šire javnosti ili grupe pojedinaca ili određenih pojedinaca, zastrašivanjem stanovništva ili prisiljavanjem vlade ili neke međunarodne organizacije da provedu ili ne provedu neku radnju.¹⁴

Prema Dimitrijeviću (1982), elementi terorističkog akta su:¹⁵

- Politička priroda terorizma
- Nasilje
- Izazivanje straha kod protivnika
- Uticaj na širu okolinu
- Nenormalnost terorizma

U analiziranju dosadašnjih definicija terorizma, uočavaju se elementi pojma terorizam, a to su nasilje kao metod, izazivanje straha, građani i vlade kao mete i iznuđivanje promjena kao krajnji teroristički cilj.

U pojašnjavanju svakog terorizma kako navodi Duraković (2009), bez obzira da li je u pitanju nacionalistički, antikolonijalistički ili kombinacija nacionalnog i socijalističkog, treba pojasniti uzroke i uslove pod kojima se on javlja.¹⁶

Generalno promišljajući navodi Duraković, *svakako da postoji unutrašnji i spoljni uzroci. Prema Komitetu ad hoc za međunarodni terorizam i debati na VI. Komitetu Generalne skupštine spoljni uzroci jesu kolonijalizam, agresija, strana okupacija, mješanje u unutrašnje stvari drugih zemalja, nepravedan međunarodni ekonomski poredak, strana eksploatacija prirodnih izvora neke zemlje i sistematsko uništavanje neke zemlje.*

U unutrašnje uzroke spadaju : rasizam, rasna diskriminacija, aparthejd, genocid, fašizam, etnofašizam, postojeće političke ekonomske i društvene nepravednosti i eksploatacija, masovne povrede ljudskih prava, siromaštvo, glad, bijeda i osujećenost.¹⁷

¹⁴ OSCE., Sprječavanje terorizma i suzbijanje nasilnog ekstremizma i radikalizacije koji vodi ka terorizmu: Pristup kroz rad policije u zajednici, Beč, 2014, str. 32.

¹⁵ Dimitrijević, V., Terorizam, Radnička štampa, Beograd, 1982, str. 122.

¹⁶ Duraković, N., Međunarodni odnosi, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2009, str. 137.

Naravno, na djelu je često kombinacija unutrašnjih i spoljnih uzroka, a neki bi se još i mogli dodati, kao što su gušenje vjerskih sloboda, nacionalna neravnopravnost, zabrana maternjeg jezika i pisma, negiranje prava na autonomiju ili na samoopredjeljenje naroda, nacionalni hegemonizam, fanatizam, poniženje, unitarizam itd.¹⁸

Terorističke organizacije koje djeluju mogu da imaju jednu ili nekoliko razgranatih mreža tkz. ćelija koje djeluju u više država. Poznati su slučajevi da pojedinci u okviru jedne države vrše pripreme, a u drugoj državi izvršavaju terorističke aktivnosti. Također se dešavalo da pojedine države osuđuju terorizam, a sa druge strane zbog sopstvenih interesa potpomažu terorističke organizacije. Kada se pogledaju moguće mete terorističkih napada, najčešće se dijele na: političare koji su na vlasti, policiju, vojsku, međunarodne predstavnike, zatim na ljude koji su se sasvim slučajno zatekli mjestu terorističkog akta, kao i na objekte u kojima su smješteni predstavnici elite sa vlasti. Veliku pažnju i oprez terorističke organizacije pridaju pri odabiru potencijalnih kadrova, obzirom da uvijek postoji opasnost od ubacivanja tajnih policijskih agenata. Zbog tih razloga potencijalni kadrovi terorističkih organizacija se dugo vremena prate, provjeravaju, sa mogućnošću dobijanja nekog manjeg zadatka. Kada su izvršeni napadi na WTC 11. septembra i zgradu Pentagona teroristi su nekoliko mjeseci ranije stigli i završili školu za upravljanje avionima. To nam sve govori da teroristi poklanjaju veliku pažnju za organizaciju, te da njihovi članovi prolaze kroz dugotrajne pripreme i obuku u rukovanju različitim vrstama oružja, rukovanju eksplozivom, upravljanju različitim prevoznim sredstvima. Generalno gledajući, terorističke grupe su povezane radi zajedničkog terorističkog djelovanja, čija struktura zavisi od njihove veličine, ciljeva i taktike. Mogu da se dijele na proste, organizovane i terorističke organizacije, čije je područje djelovanja regionalno ili međunarodno. Organizaciona struktura terorističkih grupa je jasno definisana odnosima od nižih prema višim dijelovima organizacije, gdje vlada apsolutna podređenost nižih dijelova organizacije prema rukovodećim tijelima. Današnje informacijsko doba pogoduje terorističkim organizacijama, jer im omogućava bolju komunikaciju, veći stepen anonimnosti.

¹⁷ Ibid, str. 138.

¹⁸ Ibid, str. 140.

3.1.1. Historijski razvoj terorizma

Kroz historiju, značenje definicije terorizma se mjenjalo i nije moguće govoriti o terorizmu, a da prije toga ne pokušamo bar djelimično analizirati istorijski put terorističke borbe. Iako dosta ljudi uzima da masovni terorizam počinje od napada na SAD 11. septembra 2011. godine, no historija terorizma seže daleko u prošlost, u vrijeme uspostavljanja komunikacije među ljudima. Terorizam s napadom na Sjedinjene Američke Države poprima šire razmjere i nesagledive posljedice za informacijsko društvo u kojem živimo. Amerika tim činom poziva na globalnu borbu protiv terorizma.¹⁹

Jedna od prvih terorističkih skupina, o kojoj postoje provjereni istorijski podatci, operirala je na Bliskom istoku već u prvom stoljeću. Njeni su pripadnici bili Zeloti, židovski nacionalisti koji su se suprostavljali Rimskoj upravi nad Judejom. Zeloti su se prvi put pojavili u 6. godini prvog stoljeća, a ubrzo su nestali u podzemlju i započeli terorističke aktivnosti. Po gradovima i zemljama Judeje ubijali su Rimljane i Židove koji su priznavali rimsku vlast. Poslije su uz terorističku djelatnost gerilski ratovali u pustinjama i brdima. Terorističko-gerilski rat Zelota trajao je sve do opće židovske pobune 66. godine.²⁰ Kroz istoriju teroristi su nastojali djelovati na politiku, te su svojim zločinima nastojali uglavnom svrgnuti vlast.

U 11. stoljeću na području Irana pojavljuje se skupina Hašašini. Njihova malobrojnost naspram protivnika ih nije spriječavala da ostvare svoje ambicije. Odlikovala ih je disciplina i spremnost na vlastitu žrtvu. Prepoznatljivi su zbog konzumiranja hašiša, a ubistva koja su izvršavali su dobijala kulturni karakter. Interesantno je da je i u tom ranom periodu dolazilo do iznajmljivanja hašašina od strane njihovog vođe, te su isti izvršavali razna ubistva tj. bili su plaćene ubice, a tiranija najgori oblik vladavine, koji mora biti ukinut uklanjanjem tiranina.²¹ Zatim, imamo vrijeme Francuske revolucije, gdje se i prvi put riječ teror pojavila. "Uspostava vladavine terora 1793-1794. (Regime de la Terreur) bila je početak fenomena koji će nakon dva stoljeća postati najopasniji politički i sigurnosni fenomen savremenog svijeta".²²

Interesantna je preoblikovanje samog razdoblja terorizma u 19. vijeku, gdje je od početnog pozitivnog državnog dejstva, sa vremenom dolazi do negativnog obilježja terorizma koje se zadržalo do danas.

¹⁹ Marić, S., Terorizam kao globalni problem, U: MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima, Vol.6 No.11 juli 2012, str. 89.

²⁰ Ibid, str. 90.

²¹ Dimitrijević, V., Terorizam, Radnička štampa, Beograd, 1982, str. 26.

²² Bilandžić, M., Sjeme zla (Elementi sociologije terorizma), Zagreb, Plejada i Synopsis, 2010, str. 61.

Ipak kako objašnjava Dimitrijević (1982), do 19. vijeka bilo je srazmjerno malo ubistava vladara, tumačenih kao tiranoubistvo i ona su mahom bila djela pojedinaca ili malih grupa.²³

Terorizam svoju masovnost dobiva u 20. stoljeću, dok se „globalni terorizam“, sveprisutan u sadašnjemu vremenu pojavljuje u 21. stoljeću. Danas gotovo da nema medija koji svakodnevno ne donosi prikaz terorističkih događanja u svijetu, štoviše čak pojedini Internet portali posjeduju rubrike pod nazivom terorizam.²⁴

3.1.2. Karakteristike, ciljevi i vrste terorizma

Analizom definicijskih određenja terorizma i mnogostrukih oblika ispoljavanja, moguće je koncizno apostrofirati zajedničke karakteristike.²⁵ Osnovne karakteristike prema mišljenju više autora su slijedeće:²⁶

- planski i motivirani politički cilj. Njegova najčešća političnost, odnosno namjeravana politička dimenzija čini ga različitim od drugih oblika nasilja, a posebno kada je u pitanju korištenje metoda i sredstava sa najmodrnijim tehnološkim i drugim dostignućima, koji dovode do daleko opasnijih i razarajućih implikacija, kako za pojedince, grupe tako i za društvo.
- primjena različitih oblika nasilja. To ga čini jednim od bitnih sigurnosnih problema današnjice, što znači da terorističke aktivnosti uvijek podrazumjevaju silu kao ključno sredstvo nasilja koji predstavlja. U tom kontekstu posmatramo nezakonitost, terorističkih akata, suprotnu donesenim zakonima i drugim propisima koji se odnose na zaštitu osnovnih vrijednosti svakog pravnog društva i na nivou struktura međunarodne zajednice.
- izazivanje i produciranje krize praćeno izazivanjem straha i drugih psihičkih reakcija. Ova karakteristika upućuje na relevantnu činjenicu koja ukazuje na naglasak nesigurnosti ne samo kod političko-sigurnosnih institucija, nego i kod građanstva, s jasnim ciljem da se izvođenjem terorističkih akcija destabilizira stanje sigurnosti, da se

²³ Dimitrijević, V., Terorizam, Radnička štampa, Beograd, 1982, str. 28.

²⁴ Marić, S., (2012), Terorizam kao globalni problem, U: MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima, Vol.6 No.11 juli 2012, str. 91.

²⁵ Masleša, R., Teorije i sistemi sigurnosti, Magistrat., Sarajevo, 2001, str. 680.

²⁶ Ibid, str. 681.

stvvara uvjerenje među građanstvom o nefunkcionisanju pravne države i njenih institucija, čije su posljedice svi oblici političkog nasilja.

Razmatrajući ciljeve terorizma, potrebno ih je razlikovati od ciljeva terorističkih akcija. Naime, ciljevi terorizma su oblikovani i izraženi ciljevi terorističkih organizacija ili pokreta, dok postoje i djeluju nepolitičke organizacije koje provode terorizam, čiji ciljevi se razlikuju od "političkih" terorističkih organizacija i koji su najčešće vezani za finansijske interese. U kontekstu ovog razmatranja ciljevi terorizma mogu biti:

- politički i nepolitički.²⁷

Osnovni ciljevi terorizma su:

- zahtjev za promjenom političkih struktura koje se nalaze na vlasti u datoj državi, ali bez namjere da se preuzme, odnosno osvoji vlast,
- ugrožavanje osnovnih vrijednosti s krajnjim ciljem nasilnog svrgavanja postojeće vlasti,
- narušavanje jednog od bitnih vrijednosti neke države, a to je njena teritorijalna cjelovitost,
- ugrožavanje i slabljenje ekonomske moći države,
- ometanje u funkcioniranju pravnog sistema, sa ciljem izazivanjem nepovjerenja kod građana,
- pokušaji internacionalizacije sukoba,
- unutrašnja destabilizacija u svojoj ili tuđoj zemlji
- sticanje nacionalne nezavisnosti. tj političke autonomije i sl.

Razmatrajući saglasna mišljenja mnogih autora dolazimo do saznanja o postojanju nekoliko vrsta terorizma. Prema Masleši, tipovi terorizma mogu biti slijedeći: politički i nepolitički terorizam; unutrašnji terorizam; državni i međudržavni terorizam; vojni, policijski, civilni, vjerski, ekonomski, informacijski, hemijski, biološki, nuklearni itd.²⁸

Državni terorizam ima različite forme, jer države mogu na različite načine biti uključene u terorizam. Generalno gledajući, imamo države koje vrše teror nad svojim stanovništvom i države - sponzori koje na različite načine pomažu terorističkim organizacijama u izvođenju različitih terorističkih akcija, a sve u cilju postizanja određenih političkih interesa.

²⁷ Masleša, R., Teorije i sistemi sigurnosti, Magistrat, Sarajevo, 2001, str. 683.

²⁸ Ibid, str. 684.

Religijski terorizam inspirisan religijom, u 20. vijeku je najčešća forma terorizma bio za Revolucionarni terorizam. U nastavku ovog rada, će se pokušati obraditi određene vrste terorizma.

- *Nuklearni terorizam*

Nuklearni teroristički napad predstavlja napad u kojem teroristička grupa upotrebljava nuklearnu napravu ili radioaktivni materijal da bi uzrokovala masovna ubistva i štete. Sama činjenica za postojanje mogućnosti nuklearnog terorizma je veoma zabrinjavajuća, jer u današnjem tehnološkom vremenu, gdje je nivo tehničkog znanja u porastu, a mogućnost nabavke nuklearnih materijala pojednostavljena stvara strah koje bi posljedice mogao imati takav napad. Upotreba nuklearne eksplozivne naprave, napad ili sabotaza postojećih nuklearnih postrojenja, kao i upotreba prljave bombe su osnovna tri principa takvog terorističkog akta. Do prije izvjesnog vremena je bila mala vjerovatnoća da radioaktivni materijali mogu doći u pogrešne ruke, najviše iz razloga što su se dobro čuvali, bilo ih je teško nabaviti i stručno njima rukovati. Međutim, u današnjem vremenu kada je sve dostupno za novac, kada se ne gledaju posljedice, jer terorističke organizacije imaju samo svoj cilj, svijet sa razlogom strahuje od ovakve vrste terorizma.

- *Hemijski terorizam*

Hemijski i biološki agensi mogu vrlo lako da postanu oružje koje će teroristi koristiti za masovno uništenje, najviše iz razloga što se agensi lakše transportuju, lakše nabavljaju i pokretni su. Razlikujemo četiri uobičajena tipa hemijskog oružja: nervni agensi, krvni agensi, agensi koji prouzrokuju gušenje i agensi koji izazivaju plikove.

Najupadljiviji hemijski teroristički napad dogodio se početkom 1995. godine kada su članovi japanske grupe-sekte "Vrhovna istina" pustili otrovne gasove (sarin) na nekoliko različitih

ciljeva, kao što su stanice metroa u Tokiju i Jokohami, kada je umrlo oko deset hiljada, a povrijeđeno 5.500 ljudi.²⁹

Hemijski terorizam može se podijeliti u dvije kategorije.³⁰

- 1) Napadi sa ciljem izazivanja velike štete; terorističke organizacije puštaju hemijske otrove na mjesta na kojima se obično okuplja mnogo ljudi, u vodene tokove, ili na mjesta koja se ne provjetravaju čime bi doveli do brojnih žrtava;
- 2) Hemijski napadi sa ciljem da zastraše, ucjene ili prouzrokuju ekonomsku štetu, npr. ubacivanjem otrovnih hemijskih supstanci u određene proizvode, kao što je hrana.

Prednost ovakve vrste terorizma za terorističku organizaciju se ogleda u tome što: za razliku od nuklearnog naoružanja koje je glomazno, hemijske su supstance lahke i pokretne i male količine su dovoljne da se izvede hemijski napad; nisu veoma skupe, tako da su dostupne i manjim, siromašnijim organizacijama; hemijske su supstance mnogo dostupnije, dijelovi supstanci su obično jednostavni proizvodi koji su na tržištu i mnoge zemlje, a posebno one koje podržavaju terorizam, imaju hemijski materijal.³¹

- *Biološki terorizam*

Pod biološkim terorizmom se podrazumjeva: primjena bioloških agenasa u terorističkim akcijama, sa ciljem izazivanja zaraznih bolesti kod civilnog stanovništva ili vojnih formacija, koje se šire u vidu epidemija i pandemija; primjenu bioloških agenasa, kao oružja za masovno uništenje i onesposobljavanje protivničkih snaga bezbjednosti i snaga otpora u lokalnim i regionalnim sukobima; vojna, policijska i naučna istraživanja biološkog oružja i zloupotrebu naučnih saznanja u oblasti genetskog inženjeringa, sa ciljem proizvodnje “super“ klica – ubica nevinih ljudi; sve oblike naučnih i kvazi-naučnih eksperimentisanja klicama, na životinjama i ljudima, jer su takva eksperimentisanja ugrozila čovječanstvo; proizvodnju i krijumčarenje biološkog oružja i “super“ klica-ubica, ilegalnu prodaju specijalizovanih uzoraka opasnih bakterija, virusa i toksina. U posljednjoj deceniji 20. vijeka i početkom 21. vijeka, u svijetu je napokon sazrela svijest o posljedicama oslobađanja bioloških agenasa, koji mogu biti katastrofalni po civilizaciju. Biološko oružje je zadržalo termin “atomska bomba

²⁹ Alispahić, B., Terorizam – Šta je to, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2007, str. 105.

³⁰ Ibid, str. 105.

³¹ Ibid, str. 106.

siromašnih“, zahvaljujući činjenici da su troškovi proizvodnje relativno mali i da su destruktivni efekti samo potencijalni, ako se uporede sa efektima nuklearnog oružja. Tako je biološki terorizam i dalje veoma zabrinjavajuća pojava, jer njegova primjena rezultira masovnim gubicima stanovništva.³²

- *Samoubilački terorizam*

Samoubilački terorizam je postao jedan od najtragičnijih oblika savremenog terorizma. Najstariji primjer samoubilačkog napada u ime Allaha odnosi se na jedan od najznačajnijih događaja u muslimanskoj historiji. To je bilo samoizabrano mučeništvo Huseina ibn Alija u bici kod Karbale 800. godine p.n.e. Grupa Šiita pod vođstvom imama (vjerskog vođe), Huseina ibn Alija, krenula je u pohod na Sunite, za koje je Husein verovao da će odgovoriti gestom pomirenja. Međutim, i pored upozorenja da neće doći do pomirenja, Husein je sa svojim sljedbenicima svjesno krenuo u stradanje do kojega je moralo doći u bitci sa sunitima. Otpustivši sve osim 72 vjerna sljedbenika, Husein je krenuo da se sretne sa sunitima. Kod sela Karbale, gde je njega i njegove sljedbenike izmasakriralo 10.000 sunitskih vojnika.³³

Samoubilački terorizam je spremnost pojedinaca da žrtvuju svoj život radi uništavanja ili pokušaja uništavanja nekog cilja, a u svrhu ostvarenja političkog cilja. Cilj terorista je samožrtvovanje tokom obavljanja zadatka, odnosno uništavanja cilja. Najčešće se upotrebljava eksploziv, i to od nekoliko kilograma pričvršćenih na tijelo, pa do nekoliko tona natovarenih u vozilo kojim upravlja samoubica. Samoubilački terorizam svoju učinkovitost je prvi put je dokazao u Libanonu početkom 1980-ih gdje je i nastao. Upravo je Hezbollah godinama bio sinonim samoubilačkih ataka. Njihova serija samoubilačkih napada u vrlo kratkom periodu na ambasadu SAD (kamion napunjen eksplozivom), zatim na američke marine (kamion napunjen sa 5,5 tona eksploziva), kao i samoubilački akt na Francusku vojsku (ubijeno 58 vojnika) su postigli svoj cilj i ubrzali povlačenje SAD-a iz Libanona. Svim terorističkim organizacijama koje su kasnije koristile samoubilački terorizam je Hezbollah predstavljao uzor željenog uspjeha. Samoubilački terorizam je najagresivniji oblik terorizma čiji je cilj da se izazove strah i panika, da se što više ljudi ubije, povrijedi, izazove materijalna šteta i da se država primora na određene ustupke teroristima. Iako ga mnogi

³² Gačinović, R., Ekološki terorizam, Univerzitet Sinergija, Bijeljina, 2012, str. 259.

³³ Gačinović, R., Žurnal za kriminalistiku i pravo, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2012, str. 2.

poistovjećuju najviše sa jednom religijom (islamom) i terorističkim organizacijama kao što su Al-Kaida, Hamas i Hezbolah, on je svoje uporište kroz istoriju nalazio i u hrišćanskim i jevrejskim organizacijama u različitim dijelovima svijeta.³⁴

Samoubilački terorizam se smatra savršenim terorističkim oružjem, i to iz više razloga. Za samoubilačku taktiku nije potrebno organizovanje izvlačenja počinioca, pa je i cijela akcija jeftinija, izaziva masovne žrtve, nanosi veliku materijalnu štetu, gotovo stopostotno pogađa cilj, jer terorista može da bira vrijeme akcije, može dovoljno da se približi žrtvi za uspješno obavljanje zadatka, nema opasnosti da će počinitelj biti zarobljen i odati organizatore, i ostavlja snažan psihološki efekat na javnost i medije. Samoubilački napadi imaju veliku prednost i kada je reč o finansijskim sredstvima. Naime, terorističke organizacije dobijaju od sponzora ogromna novčana sredstva. Ono što može biti jedan od presudnih motivacionih elemenata da se pojedinci odluče za samoubilačke akte jeste činjenica da njihove porodice posle njihove smrti dobijaju novčanu pomoć i druge beneficije.³⁵

- *Cyber terorizam*

Internet je trenutno, kako se potvrđuje u većini sfera ljudskog djelovanja i komunikacije, najefikasnije oruđe koje privlači ogromnu publiku i jasne su njegove vrijednosti po pitanju publiciteta. Teroristi imaju potpunu kontrolu nad sadržajem poruka postavljenih na Internetu, a one se pokazuju onoliko koliko je potrebno da budu opažene od strane ciljane publike. Prva temeljna upotreba Interneta u terorističke svrhe je širenje organizacijskih i ideoloških doktrina. Drugo, omogućena je komunikacija među njegovim korisnicima. Razmjena i distribucija informativno organizacijskog materijala koji se može definirati kao manipulacija za propagandne potrebe. Propagandu čine različiti oblici propagandnog materijala, poruka, novina, vijesti i dr. Tako pored različitih glasila, danas imamo napravljen vodič za ISIL-a na francuskom jeziku objavljen u posebnom dijelu foruma alplatformmedia.com,³⁶ koji se podudara s povećanjem zatvaranja pro-ISIL-skih web stranica i Internet računa u mnogim društvenim medijima, te s drugim naporima u suzbijanju terorističkih džihad mreža. Propaganda ovog vodiča na francuskom jeziku je pokazala svoje lice u Parizu početkom 2015.

³⁴ Bilandžić, M., Sjeme zla (Elementi sociologije terorizma), Plejada i Synopsis, Zagreb, 2010, str. 143.

³⁵ Bajagić, M., Zbornik radova, Suprostavljanje terorizmu-Međunarodni standardi i pravna regulativa, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja luka, 2011, str. 213., str. 214.

³⁶ Web stranica podrške ISIL <https://alplatformmedia.com/vb/> (11.12.2017.) - u momentu pisanja dokumenta nedostupna.

godine. Ta propaganda jako je teška za ometanje i jedno je od najučinkovitijih sredstava za vrbovanje novih članova i simpatizera, pa tako zahtijeva potpunu pažnju. Džihadu u islamističkim magazinima teroristi posvećuju punu pozornost tako je do sada poznato više redovnih magazina na Internetu od kojih je najpoznatiji Inspire. Prvi dokument koji je prethodio magazinu Inspire je „Enciklopedija džihada“ dok je sljedeći bio „The Mujahedin poison handbook“ koji je lako moguće pronaći na Internetu,³⁷ a isto tako je vrlo opasno preporučiti bilo kome zbog samog sadržaja u kojem je sve jednostavno objašnjeno za sve bombaške i druge aktivnosti. Simpatizeri i članovi terorističkih skupina zaokupljeni propagandnim aktivnostima, ali neki od njih ne kriju namjere izvršenja cyber napada kao dio tzv. cyber džihada na odabranim web stranicama ili servisima. Sada su usredotočeni na vršenje elektroničkih napada u propagandne svrhe kao što je prilagođavanje sadržaja službenih web stranica, sprječavanje pristupa, zagušenje servera itd. Priznajući da ratovi više nisu ograničeni na fizička ratišta, Islamska država je od 2014. godine krenula na agresivnu propagandnu kampanju u cyber prostoru kroz oslobađanje od različitih online publikacija poput: Dabiq (obustavljen od avgusta 2016. godine), Amaq News, Al-Naba i Rumiya.

Da se iste agresivne taktike i dalje primjenjuju i za prostor Bosne i Hercegovine, odnosno Balkana, potvrđuju slijedeći podaci. Naime provjerom podatka na internetu 26.03.2017. godine, pronađen je priručnik pod nazivom „Napravi bombu u maminoj kuhinji-Glavni kuhar terorista.“³⁸ U priručniku se navodi slijedeći tekst „Draga braćo, prije samog slijeđenja ove upute jako je važno da prije toga pročitate „Fetvu o dozvoljavanju napadanja i ubijanja običnog nevjerničkog naroda u Darul-Harb“ od šejha Envera El ‘Avlakija (Allah ga primio kao šehida). Mi ne želimo da neznanje uništi vaša i naša djela. Molimo Allaha da nam olakša put ka dobru.“³⁹

Analiza sadržaja iz procesa ideološke mobilizacije za odlaske na ratišta u Siriju/Irak sugerira kako se pojedinci i skupine ne radikaliziraju u vezi s nepravdom (stvarnom ili umišljenom) kojoj su eventualno sami i neposredno izloženi u matičnoj sredini, nego u vezi s percepcijom patnje i stradalništva šire globalne zajednice, koju doživljavaju kao svoju. Općenito, kod većine preovladava percepcija da je napadnut islam i da je njihova dužnost braniti ga. Poruke lokalnih ideoloških autoriteta, kao i one koje stižu sa ratišta, formatirane su upravo kao ohrabrenje i poziv za odbranu mega zajednice i završni obračun s njenim neprijateljima. Iz istraživanja je također vidljivo da je radikalizacija, osobito među mlađim osobama, često

³⁷ The mujahedin poison handbook, <http://cnqzu.com/library/Guerrilla%20Warfare/Poison%20.pdf> (26.12.2017.)

³⁸ <https://vijestiummeta.co.nz/files/p/Napravi%20bombu%20u%20maminoj%20kuhinji.pdf> (26.06.2017.)

³⁹ <https://vijestiummeta.co.nz> (26.06.2017.)

samoinicirana, uz pomoć vanjskih faktora, prvenstveno interneta i društvenih mreža. U komunikacijskom smislu, zahvaljujući novim tehnologijama, sudionici rata u Siriji i Iraku neprestano su u izravnom kontaktu sa potencijalnom, globalnom bazom za vrbovanje novih boraca. “Virtualni promet” u oba smjera je intenzivan i gotovo nemoguć za pratiti. Prema nekim procjenama, samo unutar Isil-a početkom 2015. godine bilo je 25.000 registriranih Twitter adresa s kojih je sedmično, u prosjeku, slano oko 200.000 poruka. Takva komunikacija između fronte i populacijske baze pogodna za radikalizaciju i vrbovanje bez presedana je u povijesti. Zbog toga većina sigurnosnih agencija još uvijek nije ni tehnološki ni stručno osposobljena pratiti i analizirati ovaj proces. Bosna i Hercegovina po tome ne predstavlja poseban izuzetak.⁴⁰

3.1.3. Finansiranje terorizma

Finansiranje terorizma je pružanje bilo kojeg oblika finansijske potpore teroristima ili onima koji podstiču, planiraju ili su uključeni u terorističke aktivnosti. Samo finansiranje terorizma ne obuhvata finansiranje nekog konkretnog terorističkog napada, već i izgradnju kompletne organizacije, infrastrukture koje su potrebne za krajnji konačni cilj. Za potrebe i djelovanje terorističkih aktivnosti potreban je novac, koji u nekim slučajevima i ne mora biti značajan da bi se izveo razoran teroristički napad. Kao što je navedeno u prethodnom dijelu ovog rada, sami troškovi terorističkog napada na SAD od 11. septembra 2001. godine nisu bili veliki, a troškovi ostalih terorističkih napada su bili i daleko manji. Prema nekim ustaljenim principima sredstva se prikupljaju u “humanitarne” svrhe i mogu u većini slučajeva poslužiti kao dobar način za sprovođenje takvih planova. Za potrebe finansiranja terorizma, terorističke organizacije preprodaju oružje, bave se trgovinom i krijumčarenjem ljudi, uzgajaju i preprodaju drogu, tako da svi ovi izvori prihoda predstavljaju značajan izvor sredstava za finansiranje terorističkih aktivnosti.

Kada se teoretski razmatra oblik finansiranja terorizma, najčešće dolazi zajedno sa fenomenom pranja novca. Također, jako je bitno naglasiti činjenicu koja razdvaja ova dva krivična djela. Simptomatično je to da finansiranje terorizma u svojoj prirodi nema sticanje

⁴⁰ Azinović, V., Jusić, M., Zov rata u Siriji i bosanskohercegovački kontigent stranih boraca, Atlantska inicijativa, Sarajevo, 2015, str. 50.

profita kao što je to slučaj sa pranjem novca, već je to uvijek predstavljeno ideološkim i drugim razlozima, dok je u slučaju pranja novca potrebno nelegalno stečena sredstva prikazati kao legalna. Njihova sličnost se ogleda u tome što i terorističke organizacije kao i kriminalne grupe koje se bave pranjem novca, grade tzv. mrežu i finansijsku infrastrukturu koja je neophodna kako bi prikupljena sredstva završila u rukama terorista. Takve aktivnosti podrazumjevaju da se pranađe način kanaliziranja tih sredstava, te da se ista stave na raspolaganje teroristima.

Finansiranje terorizma prema zakonodavstvu Bosne i Hercegovine

Prema zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranju terorizma,⁴¹ finansiranje terorističkih aktivnosti podrazumjeva:

1. osiguravanje ili prikupljanje sredstava, na bilo koji način, direktno ili indirektno, s namjerom da budu upotrijebljena ili sa znanjem da će biti upotrijebljena, u potpunosti ili djelimično, za izvođenje terorističkih akata od strane terorista pojedinaca i/ili od strane terorističkih organizacija;
2. podstrekivanje i pomaganje u osiguravanju i prikupljanju imovine, bez obzira da li je teroristički akt izvršen i da li je imovina korištena za izvršavanje terorističkog akta.

Prema Krivičnom zakonu Bosne i Hercegovine finansiranje terorizma je djelo koje se sastoji u neposrednom ili posrednom davanju ili prikupljanju sredstava sa ciljem da se upotrijebe ili znajući da će se upotrijebiti u cjelini ili djelimično za činjenje sljedećih krivičnih djela:⁴²

1. uzimanje talaca, ugrožavanje osoba pod međunarodnopravnom zaštitom, neovlašteno pribavljanje i raspolaganje nuklearnim materijalom, piratstvo, otmica aviona ili broda, ugrožavanje sigurnosti zračne ili morske plovidbe, uništenje i uklanjanje znakova koji služe za sigurnost zračnog saobraćaja, zloupotreba telekomunikacionih znakova i terorizam;
2. za svako drugo krivično djelo koje može prouzrokovati smrt ili težu tjelesnu povredu civilne osobe ili osobe koja aktivno ne učestvuje u neprijateljstvima u oružanom sukobu, kada je svrha takvog djela, po njegovoj prirodi ili kontekstu, zastrašivanje stanovništva ili prisiljavanje organa vlasti Bosne i Hercegovine ili drugih vlasti ili

⁴¹ Službeni glasnik BiH, broj: 47/14 od 17.06.2014.

⁴² Službeni glasnik BiH, broj: 3/03, član 202 od 16.03.2015.

međunarodne organizacije da što izvrši ili ne izvrši, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

3.2. Uslovi pojave terorizma u Bosni i Hercegovini

Bosna i Hercegovina se često pominje kao potencijalna osnova za terorističke aktivnosti, a samim tim i moguća veza sa međunarodnim terorizmom. Temelj takvom promišljanju zasnovan je zbog prisustva ljudi iz Sjeverne Afrike i Bliskog istoka koji su u početku bili dobrovoljci u Bosni i Hercegovini tokom rata 1992-1995, borili se zajedno sa Bošnjacima, kao i zbog određene podrške koju je Republika Bosna i Hercegovina dobijala od islamskih zemalja tokom rata. Prisustvo islamskih dobrovoljaca i nekakav izgled radikalnog islama u Bosni i Hercegovini je posljedica, a ne uzrok rata. Ova teza zahtjeva šire objašnjenje.

Rat u Bosni i Hercegovini se često od strane određenih propagandi opravdava kao vjerski, u kojem su Hrvati (katolici) i Srbi (pravoslavci) branili zapadne zemlje od nasilnog, prodornog Islama. Istina je da je rat u Bosni i Hercegovini bila agresija na njezin suverenitet, odnosno rat za teritoriju i uništenje Bosne i Hercegovine, dok je religija kao sredstvo korištena kao opravdanje za etničko čišćenje i masovno ubistva vršena odmah od početka rata, aprila 1992. godine, pa do postizanja mira u novembru 1995. godine.

Rat je započeo jer je Republika Bosna i Hercegovina održala referendum o svojoj nezavisnosti u martu 1992. godine, gdje je 64,43% građana Bosne i Hercegovine glasalo pozitivno. Vodeća partija bosanskih Srba, Srpska demokratska stranka, bila je snažno protiv nezavisnosti zemlje, i bojkotovala je glasanje, zbog želje da Bosna i Hercegovina ostane dio Jugoslavije, od koje su Slovenija i Hrvatska već odvojeni od 1991. godine. Nakon proglašenja nezavisnosti, Bosna i Hercegovina je bila priznata kao nezavisna država od Evropske zajednice 6. aprila 1992. godine. Nakon ovog događaja, priznata je i od strane UN kao član UN-a, a od strane Generalne skupštine na sastanku održanom 22. maja 1992. godine. U međuvremenu, Srbi su uspostavili državu pod nazivom Srpska Republika Bosna i Hercegovina, proglašenjem njene nezavisnosti. Uz podršku Jugoslovenske narodne armije, formirana je vojska Republike Srpske, koja je kontrolisala oko 70% bosansko-hercegovačke teritorije.⁴³

⁴³ [https://hr.wikipedia.org/wiki/Rat_u_Bosni_i_Hercegovini_\(20.09.2018.\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Rat_u_Bosni_i_Hercegovini_(20.09.2018.))

Ono što je stvarno išlo na terenu bilo je odraz govora od 14. oktobra 1991. godine u Skupštini Bosne i Hercegovine, gdje je obraćajući se onima koji su favorizovali nezavisnost Republike Bosne i Hercegovine, Radovan Karadžić je istakao "*Ovo nije dobro što vi radite. Ovo je put na koji vi želite izvesti Bosnu i Hercegovinu, ista ona autocesta pakla i stradanja kojom su krenule Slovenija i Hrvatska. Nemojte misliti da nećete odvesti Bosnu i Hercegovinu u pakao, a muslimanski narod možda u nestanak, jer se muslimanski narod ne može odbraniti ako rat bude ovdje.*"⁴⁴

Iz perspektive bošnjačke tragedije ubijeno je 64.767 osoba ove nacionalnosti za 3.5 godine rata u Bosni i Hercegovini. Ubijeno je čak 17.790 civila i 11.721 vojnika tokom 1992. godine, što je 44% ukupnih žrtava Bošnjaka. Štaviše, analiza *Istraživačko dokumentacionog centra iz Sarajeva*,⁴⁵ pokazuje da je tokom prva tri mjeseca rata, ubijen najznačajniji broj Bošnjaka. Tokom iste godine Bošnjaci su bili koncentrisani u zatvore i logore, a bošnjačke žene su sistematski silovane. Kao rezultat etničkog čišćenja, u Bosni je raseljeno oko 1.800.000 osoba, a 100.000 osoba (uglavnom Bošnjaka) je prisiljeno da napuste zemlju. Sve ove brojke su date u avgustu 1992. godine i predstavljaju rezultate planiranog etničkog čišćenja.⁴⁶ Bošnjaci su bili potisnuti u nekoliko enklava, koje nisu bile fizički povezane. Vlada Republike Bosne i Hercegovine morala je da pozove islamske zemlje za pomoć i zatraži njihovu finansijsku pomoć za nabavku oružja za odbranu, koja je bila od suštinske važnosti za fizički opstanak Bošnjaka. Saudijska Arabija, Iran i druge islamske zemlje su odgovorile na poziv, pružajući finansijsku pomoć bosanskim Muslimanima da nabave oružje za odbranu. Islamski dobrovoljci su počeli da dolaze u većem broju 1993. godine.⁴⁷ Nakon godinu dana rata u kojem su bosanski Muslimani bili izloženi brutalnom etničkom čišćenju i ratnim zločinima širom zemlje, 1993. godina je bila i godina u kojoj se desio sukob između Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine. Iako su svi pristupi slobodnoj teritoriji Republike Bosne i Hercegovine bili pod kontrolom, bilo srpskih ili hrvatskih vojnih snaga, islamski dobrovoljci su ipak uspjeli doći na teritoriju pod kontrolom Armije Republike Bosne i Hercegovine. Zašto im je dozvoljeno da to učine, razlozi mogu se naći u zločinima koji su počinjeni tokom 1992. godine, zbog čega su

⁴⁴ <https://www.fokus.ba/vijesti/bih/kako-je-govorio-karadzic-sarajevo-ce-biti-karakazan-za-300-000-muslimana-video/269548/>, 20.10.2018.

⁴⁵ Bosanska knjiga mrtvih : ljudski gubici u Bosni i Hercegovini 1991-1995, Sarajevo : Istraživački dokumentacioni centar ; Beograd : Fond za humanitarno pravo, 2012.

⁴⁶ Durakovića, N., Prokletstvo Muslimana, Sarajevo, Oslobođenje, 1993, str. 292.

⁴⁷ Što se može zaključiti iz svjedočenja Petera Galbraitha, Ambasador SAD-a u hrvatskoj tokom rata.

Svjedočenje je dato SAD Kongresom 30. maja 1996. i dostupno je na:

http://www.fas.org/irp/congress/1996_hr/eur50031.htm.

Bošnjaci imali reputaciju glavnih ratnih žrtava u zapadnim medijima. Da bi se ova slika promijenila i rat se pokazao kao vjerski između muslimana i hrišćana, mudžahedini iz islamskih zemalja su se pojavili u Bosni i Hercegovini. Sudar civilizacija je bilo neophodno stvoriti, kao izgovor daljeg uništavanja države. Također, radikalizacija bosanskih Muslimana i dalja radikalizacija ratne situacije bili su neophodni sve u cilju dalje destrukcije zemlje. Smatra se da je u različitim fazama tokom rata u Bosni i Hercegovini prošlo ukupno oko 3.000 islamskih boraca.⁴⁸ Broj je teško utvrditi iz više razloga, a glavni razlog je nepostojanje čistog izvora iz kojeg bi se mogao izvesti takav zaključak. Prema Esadu Hećimoviću moguća je brojka od 400 osoba koje su različitim kanalima komunicirale sa lokalnim vlastima, tražeći, na primjer ovjeru svojih pasoša i drugih ličnih dokumenata.⁴⁹ Međutim, jako je teško odrediti koliko ih je bilo i ko je sve bio tokom rata. Oni su bili organizovani u odredu El Mudžahid koji je osnovan u augustu 1993. godine, a koji je bio pod nadležnošću Trećeg korpusa Armije Bosne i Hercegovine, stacioniran u Centralnoj Bosni.⁵⁰ Odred je raspušten 1995. godine, pod pritiskom Sjedinjenih Američkih Država, a od pripadnika jedinice je bilo zatraženo da napuste Bosnu i Hercegovinu u skladu s članom 3. Sporazuma o vojnim aspektima mirovnog sporazuma, a koji je dio Dejtonskog mirovnog sporazuma. Mnogi od pripadnika El Mudzahid bataljona su napustili Bosnu i Hercegovinu, ali neki od njih su ostali obzirom da su postali bosanski građani u međuvremenu, dobivajući lokalne dokumente na dva načina: prvi, podmićivanjem lokalnih službenika u Bosni i Hercegovini da dobiju pasoš, a drugi legalnim putem, ženidbom bosanskih žena. Obje grupe, sada naturalizovanih BiH građana, bili su smješteni u selima Centralne Bosne, zatvorena za vanjske goste. Strane obavještajne službe prisutne u Bosni i Hercegovini upozorile su javnost i međunarodnu zajednicu da određen broj naturalizovanih bosanskih državljana porijeklom iz Sjeverne Afrike i Bliskog Istoka, održava bliske veze sa Al Kaidom i Osama bin Ladenom.⁵¹

Iz perspektive ovog rada, kao i teza ponuđenih, jako je bitno se fokusirati se na događaj ispred Policijske stanice u Bugojnu u junu 2010. godine, obzirom da je nakon ovog terorističkog napada postalo jasno da nejasnoće u podjeli odgovornosti između različitih policijskih agencija ugrožavaju napore za sprječavanje terorizma. To je naročito došlo do izražaja za vrijeme vanrednog sastanka Parlamentarnog odbora za obranu i sigurnost u julu 2010. godine

⁴⁸ Azinović, V., AL-KAI'DA u Bosni i Hercegovini: Mit ili stvarna opasnost?, Radio Slobodna Evropa, Sarajevo, 2007. Dostupno na: <https://docs.rferl.org>. (11.10.2018.)

⁴⁹ Ibid, (11.10.2018.)

⁵⁰ International Crisis Group Report, Europe Report N°119, 2001, str. 10. Dostupno na: http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400481_09112001.pdf. (15.02.2018.)

⁵¹ Woehrel, *Islamic Terrorism and the Balkans*, CRS Report for Congress RL33012, 2005, str. 5. Dostupno na: <http://www.fas.org/sgp/crs/terror/RL33012.pdf>. (15.02.2018.)

kada su se direktori ključnih agencija uključenih u borbu protiv terorizma i njegovu prevenciju požalili da političke prepreke i neodgovarajuća zakonska rješenja ugrožavaju njihova nastojanja da se suprotstave terorizmu. Čelnici agencija za provedbu zakona u Bosni i Hercegovini upozorili su da će bez zakona o sprječavanju terorizma policija i tužiteljstva biti spriječeni da poduzimaju preventivne mjere i prisiljeni da djeluju tek nakon počinjenja terorističkog djela.⁵²

Prema bivšem ministru sigurnosti Bosne i Hercegovine, Sadiku Ahmetoviću,⁵³ do gore pomenute vanredne sjednice Parlamentarnog odbora za odbranu i sigurnost je došlo na osnovu informacije, koje je ovo ministarstvo dostavilo Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, a kojom je Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine i Vijeće ministara Bosne i Hercegovine tom prilikom obavjestilo Parlamentarni odbor za obranu i sigurnost da je Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine redovno pratilo i izvještavalo nadležne institucije Bosne i Hercegovine o stanju u oblasti terorizma i borbe protiv terorizma, kao i o oblasti ilegalnog posjedovanja i trgovine oružjem, da se prezentiraju statistički podaci iz Informacija o stanju sigurnosti u periodu 2006 - 2010. godine iz kojih je vidljivo da je uvijek isticana mogućnost eskalacije terorizma (posebno tzv. unutrašnjeg) ali naravno ne i vrijeme i način izvršenja, što je zadatak (u smislu praćenja i prevencije) operativnih struktura na terenu. Prema podacima kojima su tada raspolagale sigurnosne agencije u Bosni i Hercegovini, na području Bosne i Hercegovine u periodu od 2006. god. do marta 2010. godine nije izvršeno ni jedno krivično djelo koje se može svrstati u međunarodni terorizam. Agencije nisu došle ni do potvrđujućih podataka da se Bosna i Hercegovina koristi za pripremu takvih akata, ali ih i ne isključuju, te imaju stalno u vidu kao neku krajnju mogućnost. Podaci o sigurnosnim aspektima aktivnosti pojedinih lica stranog porijekla u Bosni i Hercegovini nisu ukazivali na konkretniju vezu tih lica sa međunarodnim terorizmom. Ipak, i dalje su sugerirali postojanje kontakata sa drugim licima iz tog miljea u inostranstvu, te mogućeg korištenja Bosne i Hercegovine kao zemlje u tranzitu. Za jedan broj bivših državljana Bosne i Hercegovine stranog porijekla, od kojih pojedinci borave i u Bosni i Hercegovini, na osnovu ukupnih ranijih saznanja ocijenjeno je da predstavljaju prijetnju nacionalnoj sigurnosti. Kao takvima im je oduzeto državljanstvo, te je izvršen postupak njihove deportacije. Ipak, velika većina njih je napustila Bosnu i Hercegovinu. Nisu postojali konkretni podaci, koji bi ukazivali na mogućnost da neke novoformirane humanitarne organizacije u Bosni i Hercegovini «zloupotrebljavaju svoje djelovanje na način da su se transformirale i nastavile djelovati u

⁵² Azinović, V., Baussener, K., Weber, B., Procjena potencijala za obnovu etničkog nasilja u Bosni i Hercegovini: Analiza sigurnosnih rizika, Faculty of Political Sciences, University of Sarajevo and Atlantic Initiative, Sarajevo, 2011, str. 182.

⁵³ U sklopu istraživanja urađen intervju sa Ahmetović Sadik, Sarajevo, (12.11.2017.)

drugom obliku i pod drugim imenom. Međutim, sigurnosne agencije zabilježile su određeni broj akata nasilja prema pripadnicima pojedinih nacionalnih, vjerskih ili drugih grupacija ili njihovoj imovini, objektima i obilježjima, ali i druge incidente koji su negativno utjecali na međunacionalne odnose i stanje opće sigurnosti građana (oštećenja sakralnih objekata, nadgrobnih obilježja i znamenja svih konfesija u Bosni i Hercegovini, slučajeve narušavanja javnog reda i mira na nacionalnoj osnovi, aktiviranje eksplozivnih naprava, pisanje uvredljivih-nacionalističkih grafita, uništavanje državnih simbola i slično). Akti nasilja koji su imali negativnog odraza na ukupnu sigurnosnu situaciju, od kojih najveći broj njih predstavljaju klasična krivična djela, u vezi su sa uspostavljanjem odnosa i obračunima kriminalaca, uz korištenje sredstava nasilja i moguće ugrožavanje drugih građana. Takvi akti zabilježeni su u naznačenom periodu na više različitih lokaliteta u oba entiteta. Prema Ahmetoviću, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine je predložilo konkretne mjere, a koje su bile sljedeće:

1. Usvojiti što prije: Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti tajnih podataka; Prijedlog zakona o oružju (uz postizanje političke volje); Prijedlog zakona o prijevozu opasnih materija; Prijedlog zakona o programu zaštite svjedoka u Bosni i Hercegovini; Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku BiH, u cilju primjene posebne istražne radnje pristup kompjuterskim sistemima; Prijedlog zakona o razmjeni policijskih podataka.
2. Ubrzati usvajanje: Nacrt zakona o izmjenama i dopunama zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, koji će omogućiti bolji protok informacija između policijskih agencija kada je u pitanju ova oblast. Takođe, ubrzati potpisivanje Sporazuma o policijskoj saradnji sa Srbijom.
3. Inicirati: Izmjenama i dopunama postojećeg zakona o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji i davanjem OSA-i policijskih ovlaštenja stvorile bi se mogućnosti za njen još efikasniji rad; inicirati donošenje zakona o terorizmu na nivou entiteta ili Bosne i Hercegovine; Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine da preispita postojeću kaznenu politiku za ovu vrstu kriminala; inicirati nove akcije prikupljanja ilegalnog naoružanja na nivou Bosne i Hercegovine i u saradnji sa međunarodnom policijom; zakonski regulirati da se u SIPA-i formira organizacijska jedinica koja će biti zadužena samo za borbu protiv internet-kriminaliteta.

Baš kao i Azinović, i Ahmetović smatra da skoro ništa od predloženog nije ispunjeno. Prema Ahmetoviću, do realizacije gore navedenih zaključaka nije došlo do danas prije svega zbog otpora entiteta Republike Srpske za jačanje bilo koje funkcije Bosne i Hercegovine, pa tako i

one koje se odnosi borbu protiv terorizma. Tako npr. Ministarstvo unutrašnjih poslova entiteta Republika Srpska je bilo izričito protiv donošenja zakona o borbi protiv terorizma.

3.2.1. Studija slučaja terorističkog napada na Ambasadu Sjedinjenih Američkih Država u Sarajevu (Mevlid Jašarević)

Realna opasnost od terorizma, kao i nesnalaženje agencija za provođenje zakona u konkretnim slučajevima terorizma, potreba za boljom i efikasnijom koordinacijom u borbi protiv terorizma se najbolje može vidjeti u slučaju terorističkog napada na Ambasadu Sjedinjenih Američkih Država u Sarajevu. Iz ovih razloga ćemo predložiti studij slučaja terorističkog akta koji je počinio Mevlid Jašarević 2011. godine ispred ambasade SAD u Sarajevu. Dana 28.10.2011. godine, oko 15,30 sati, ispred ambasade Sjedinjenih Američkih Država, na raskrsnici ulica VI transferzala i Zmaja od Bosne, primjećeno je nepoznato lice koje je izgledom asocijalo na pripadnika „vehabijskog pokreta“, obučen u dugi maslinasti mantil, podkraćenih pantalona, kratke kose i vidno izražajne brade. Navedeno lice je u rukama držalo automatsku pušku i borbeni komplet sa više rezervnih okvira, koje je u više navrata pucalo rafalnom paljbom prema šticeenom objektu i u pravcu policijskih službenika koji su se nalazili na njegovom osiguranju.

U tom trenutku se na osiguranju zgrade Ambasade nalazilo devet policijskih službenika Direkcije za koordinaciju policijskih tijela, raspoređenih na šest radnih mjesta oko šticeenog objekta. Napadač, koji je došao iz pravca Mašinsko-tehničke škole, prelazi Ulicu Franca Lehara i zaustavlja se na tramvajskim šinama na udaljenosti oko 30 metara, gdje se nalazi bočni ulaz u Ambasadu, gdje su se nalazila tri policijska službenika. Od kojih su dva upotrijebili službeno oružje – pištolj kalibra 9 mm s namjerom da onesposobe napadača i zaštite šticeeni objekat i građane koji su u tom trenutku prolazili Ulicom Zmaja od Bosne. Tom prilikom jedan je policajac ispalio iz vatrenog oružja tri metka a drugi policajac jedan metak, nakon čega se napadač vratio na raskrsnicu Ulica Zmaja od Bosne i VI transferzale i uzvratio rafalnom paljbom kojom prilikom je pogođena policijska kućica na radnom mjestu broj 2. Navedeno lice je potom nastavilo kretanje u pravcu radnog mjesta broj 1, Ulicom Zmaja od bosne nastavljajući da puca u pravcu šticeenog objekta.⁵⁴

Dva policijska službenika koji su se nalazili na radnom mjestu broj 1, odnosno ispred glavnog ulaza Ambasade krenuli su prema napadaču te su mu izdali glasnu naredbu da prestane sa napadom na objekat i policijske službenike te da odbaci naoružanje od sebe, na što se napadač ponovo oglušio, te nastavio pucati kratkim rafalima prema policajcima kojom prilikom je jedan od njih zadobio teže tjelesne povrede u predjelu skočnih zglobova obje noge. S obzirom

⁵⁴ Mevlid Jašarević, <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3158/show>, (16.01.2018.)

da je Operativni centar Sektora za osiguranje VIP osoba i objekata radio-vezom već bio obaviješten od strane policijskih službenika koji su radili na osiguranju Ambasade o napadu na šticeći objekt i policijske službenike na lice mjesta su se uputili rukovodni službenici Jedinice za osiguranje stranih diplomatsko-konzularnih predstavništava i rezidencija (u okviru Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH). Također, na lice mjesta vrlo brzo su došli i pripadnici MUP-a Kantona Sarajevo te je izvršena blokada saobraćajnica prema šticećem objektu, čime je sigurnost objekta i osoba u njemu podignuta na veći stepen, tako da uposlenici Ambasade nisu bili životno ugroženi, a napadač se više nije kretao prema šticećem objektu, krećući se dijelom Ulice Zmaja od Bosne u blizini tramvajskog stajališta i pomenute raskrsnice.

Oko 15,35 sati, tog dana na telefonski broj 122, dežurni operativni radnik MUP-a Kantona Sarajevo je zaprimio više dojava građana da jedno NN muško lice puca iz vatrenog oružja – automatske puške na lokalitetu između Mašinsko-tehničke škole i objekta Ambasade SAD u Sarajevu.⁵⁵ Odmah po primljenim dojavama o svemu su upoznati rukovodioci smjene Prve i Druge policijske uprave, službenici Jedinice za specijalističku podršku te službenici Sektora uniformisane i Sektora kriminalističke policije, koji su se odmah uputili na lice mjesta radi preduzimanja potrebnih mjera i radnji u cilju sprječavanja daljeg djelovanja i prouzrokovanja posljedica po živote građana i policijskih službenika koji su stigli na lice mjesta. S obzirom da se u neposrednom okruženju lica mjesta napada nalazi više objekata, škola, tržni centar, stambena zgrada, hotel i sl.

S obzirom da je napadač automatskom puškom i dalje upućivao prijetnje da će pucati na svakoga ko mu bude prišao i da je tako predstavljao ozbiljnu prijetnju za živote građana i policijskih službenika, te da je odbio postupati po izdatim naredbama policijskih službenika da odbaci vatreno oružje prema njemu je (u 16:15 sati) u cilju sprječavanja nastanka smrtonosnih posljedica upotrijebljeno vatreno oružje pripadnika Jedinice za specijalističku podršku MUP-a Kantona Sarajevo, kojom prilikom je napadač pogođen u predjelu nogu, nakon čega je pao na tlo gdje je savladan i lišen slobode od strane policijskih službenika.

Vatreno oružje upotrijebljeno je po pismenom odobrenju dežurnog tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine i izdate usmene naredbe načelnika Sektora uniformisane policije MUP-a Kantona Sarajevo. Na licu mjesta obavljen je uviđaj pod rukovodstvom dva tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine, koji su ovaj događaj okvalifikovali kao krivično djelo terorizam iz člana 201. KZ BiH. Tom prilikom na licu mjesta je pronađeno 110 čahura cal. 7,62 mm, dvije automatske puške cal. 7,62 mm, (jedna puška se nalazila u crnoj torbi koju je

⁵⁵ Mevlid Jašarević, <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3158/show>, (16.01.2018.)

nosio na leđima), dva okvira sljepljena ljepljivom trakom sa ukupno 50 komada metaka, 5 ručnih bombi, jedan nož tragovi krvi te više ličnih predmeta izvršioca. Svi pronađeni tragovi su kriminalističko-tehnički obrađeni i izuzeti sa lica mjesta, nakon čega su predati na vještačenje u Centar za forenziku i informatičku podršku Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova a po nalogu tužioca koji su rukovodili uviđajnim radnjama. Također je potvrđeno da napad na američku ambasadu počinje u 15 sati i 20 minuta, a u 16 sati i 15 minuta Jašarević je pogođen.⁵⁶

Nakon lišenja slobode, izvršen je lični pretres napadača, kojom prilikom je kod njega pronađeno lična karta Republike Srbije na osnovu koje je utvrđeno da se radi o Jašarević Mevlidu, sin Izeta, rođen 20.12.1988. godine u Novom Pazaru. Imenovani je u pratnji policijskih službenika Državne agencije za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine prevezen u KUM - KCU Sarajevo gdje je zadržan na daljnjem liječenju uz unutrašnje osiguranje policijskih službenika Jedinice za specijalističku podršku MUP-a Kantona Sarajevo, Državne agencije za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine, te vanjsko osiguranje od strane policijskih službenika Prve policijske uprave.

Naknadnim provjerama utvrđeno je da je navedeni Jašarević izdržavao kaznu zatvora zbog izvršenog krivičnog djela razbojništva u Austriji, te da ima desetogodišnju zabranu ulaska u Austriju. Također je potvrđena informacija MUP-a Republike Srbije da je Jašarević Mevlid imao prebivalište u Novom Pazaru, da je oženjen i ima dijete, ali da već duži vremenski period ne boravi u Novom Pazaru. O osumnjičenom Mevlidu Jašareviću zvanom Abdurahman, i ranije se raspolagalo određenim obavještajnim saznanjima, zbog čega je tokom februara 2011. godine uvršten na watch listu koju koristi Granična policija Bosne i Hercegovine (bezbjednosno ineteresantna lica za koja je potrebno evidentirati prelazak državne granice i o tome obavijestiti OSA-u). Do podataka o Jašarevićevom prisustvu u krugovima sljedbenika selefizma na području Bosne i Hercegovine, OSA je dolazila tokom 2010. i 2011. godine. Ti boravci su bili uglavnom vezani za prostor sela Gornja Maoča, opština Srebrenik. Prema prikupljenim podacima, Mevlid Jašarević je između ostalog, početkom jula 2010. godine, prisustvovao „druženju“ selefija u mesdžidu otvorenom za sljedbenike selefizma i lociranom u zaseoku Čande, pored Gornjeg Rahića (Brčko Distrikt BiH). Na pomenuto područje došao je u društvu sa pripadnicima selefijskog pokreta, odnosno džemata iz Beograda, Prijepolja i Novog Pazara. Jašarević je u periodu od 03.01. do 08.01. 2011. godine, prisustvovao tzv. zimskoj medresi koju je organizovao i vodio Nusret

⁵⁶ <http://depo.ba/clanak/57120/sta-se-dogadalo-od-jasarevicevog-ulaska-u-bih-do-pucnja-u-ambasadu-sad-a-posjeceno>, (14.01.2018.)

Imamović, lider selefijske (vehabijske) zajednice u Gornjoj Maoči, zbog čega je u tom selu, osim većeg broja osoba iz Bosne i Hercegovine, boravio jedan broj selefija iz inozemstva . Jašarević je i tada u Gornju Maoču došao u društvu supruge jednog od radikalnih selefija iz Zemuna.⁵⁷ Raspoloživi podaci od ranije ukazuju da je Mevlid Jašarević sljedbenik selefizma (vehabizma), te da je jedan od pristalica ekstremnijeg pravca kojeg u Bosni i Hercegovini propagira Nusret Imamović iz Gornje Maoče (bio uhapšen u akciji „Svjetlost“) i njegovi najbliži saradnici. Jašarević je prema podacima kojima raspolaže OSA, selefizam počeo prakticirati tokom 2008. i 2009. godine prilikom boravka u Beču, Austrija. Prema operativnim podacima OSA-e, Jašarević se tokom boravka u Austriji intenzivno družio sa sljedbenicima selefizma porijeklom iz Sandžaka, Srbije. Operativna saznanja ukazuju da su navedena lica uživala veliko povjerenje Balkan Nedžada, lidera jednog radikalnijeg pravca selefizma (tekfir) u Austriji, i inače jednog od njegovih začetnika, koji je određene uticaje ostvario i van Austrije, pa i prema Bosni i Hercegovini. Utvrđeno je da su lica Pečenković Dino i Ahmetspahić Munib u direktnoj povezanosti sa izvršiocom Mevlidom Jašarevićem, odnosno, da su oni bili pomagači u počinjenju terorističkog akta u Sarajevu, na taj način što su dana 28.10.2011. godine optuženog Mevlida Jašarevića vozilom marke “*Opel Kadet*” dovezli u Sarajevo. Nakon lišenja slobode Pečenković Dine i Ahmetspahić Muniba, s obzirom da su postojali osnovi sumnje da su u direktnoj povezanosti sa izvršiocom Mevlidom Jašarevićem, od njih su u prostorijama Državne agencije za istrage i zaštitu RU Tuzla uzete izjave u svojstvu osumnjičenih te su predate postupajućem tužiocu, na osnovu čijeg prijedloga je Sud Bosni i Hercegovini osumnjičenim odredio mjeru pritvora. Isti dan, nakon izvršenih pretresanja u jednoj od porodičnih kuća u naselju Gornja Maoča pronađena je i supruga Mevlida Jašarevića, Mirela Demirović kojoj je uručen poziv i od koje je u prostorijama Državne agencije za istrage i zaštitu RU Tuzla uzeta izjava u svojstvu svjedoka. Analiziranjem, te upoređivanjem podataka dobijenih iz navedenih pretresa prostorija i terena sa informacijama Državne agencije za istrage i zaštitu, dobijen je podatak o još jednom licu za koje postoje osnovi sumnje o povezanosti sa krivičnim djelom. Radi se o licu Emrah Fojnica, nastanjenom u Gornjoj Maoči, koji je 08.11.2011. godine (nakon pretresanja prostorija koje koristi u mesdžidu u Gornjoj Maoči) lišen slobode i koji je u svojstvu osumnjičenog ispitan u prostorija Državne agencije za istrage i zaštitu RU Tuzla, nakon čega je predat postupajućem tužiocu, na osnovu čijeg prijedloga je Sud Bosne i Hercegovine osumnjičenom odredio mjeru pritvora.

Iz prethodno prezentovanog slučaja, mogu se zaključiti sljedeće neosporne činjenice:

⁵⁷ Mevlid Jašarević, <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3158/show>, (16.01.2018.)

- lice, strani državljanin, koje je bilo na watch listi sigurnosnih agencija i poznato po svojim radikalnim stavovima je nesmetano više puta prelazilo granicu Bosne i Hercegovine, iako mu se mogao odbiti ulaz u skladu sa Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu BiH;
- napad na ambasadu je trajao 55 minuta;
- Jašarević je neutralisan od strane Jedinice za specijalističku podršku MUP-a Kantona Sarajevo snajperskim hicem, a u čijoj nadležnosti nije borba protiv terorizma. Posebno obučene jedinice nadležnih agencija SIPA i F. MUP-a nisu mogle prići objektu Američke ambasade, s obzirom na stvoreni saobraćajni kolaps izazvan terorističkim napadom.⁵⁸
- Emrah Fojnica koji je bio oslobođen krivice pred Sudom Bosne i Hercegovine, zbog nedostatka dokaza, kasnije je poginuo kao samoubica u Iraku.⁵⁹

3.2.2. Fenomen strani borci

Definicija “stranog (terorističkog) borca” koja je usvojena Rezolucijom 2178 najvećim je dijelom preuzeta iz dokumenta poznatog kao Hag – Marakeš Memorandum o najboljim rješenjima za djelotvornije suprotstavljanje fenomenu stranih boraca: “Osobe koje putuju u inozemstvo, u državu koja nije mjesto njihovog prebivališta i čiji nisu državljani, da bi se angažirale, uključivale, poduzimale, planirale, pripremale, izvodile, ili na drugi način podržavale terorističke aktivnosti, odnosno uvježbavale druge ili same bile uvježbavane za takve aktivnosti.”⁶⁰

Povratnici s ratišta u Siriji i Iraku – iskušani u borbama, vješti u rukovanju oružjem i eksplozivom, i ideološki motivirani – općenito se smatraju izravnom prijetnjom ne samo po sigurnost Bosne i Hercegovine nego i po regionalnu i međunarodnu sigurnost jer se vjeruje da bi se nakon povratka u matičnu zemlju mogli priključiti *već postojećim mrežama ideološki radikaliziranih osoba i zajednica ili uspostaviti nove*. Smatra se također da bi se takve osobe mogle angažirati u procesu radikalizacije i vrbovanja novih boraca za sukobe u Siriji i Iraku

⁵⁸ U sklopu istraživanja urađen intervju sa Ahmetović Sadik, Sarajevo, (12.11.2017.)

⁵⁹ <http://avaz.ba/vijesti/bih/130283/drzavljanin-bih-emrah-fojnica-poginuo-u-samoubilackom-napadu-u-iraku> (18.01.2018.)

⁶⁰ Azinović, V., Jusić, M., Zov rata u Siriji i bosanskohercegovački kontingent stranih boraca, Atlantska inicijativa, Sarajevo, 2015, str. 13.

ili da bi njihova znanja i iskustvo mogli biti privlačni nekoj od organiziranih kriminalnih skupina.

Istraživanje je utvrdilo pojedinačne identitete 156 muškaraca, 36 žena i 25-ero djece, državljana ili porijeklom iz Bosne i Hercegovine, koji su od kraja 2012. do kraja 2014. godine boravili u Siriji (a neki i u Iraku). Iz te skupine, 48 muškaraca i 3 žene vratili su se u Bosnu i Hercegovinu do početka 2015. godine, dok je na ratištima u Siriji i Iraku poginulo najmanje 26 osoba. Prosječna starosna dob muškaraca iz ove skupine je 32, a žena 27 godina. Najveći broj građana BiH na ratištima u Siriji i Iraku dolazi iz (1) Zeničko-dobojskog, (2) Tuzlanskog, (3) Sarajevskog, i (4) Unsko-sanskog kantona. Najmanje jedna petina (20 posto) bosanskohercegovačkog kontingenta u Siriji/Iraku stalno boravi, privremeno živi ili radi u zemljama Zapadne Europe i SAD-u. Od ukupno 156 muškaraca, njih 44 (skoro jedna trećina) od ranije su registrirani u sudskim i policijskim evidencijama. Najveći broj putovanja u Siriju i povratka iz Sirije u Bosnu i Hercegovinu registriran je tokom 2013 godine.⁶¹

Sigurnosne strukture i mediji mnogih država svijeta bave se fenomenom stranih boraca iz većeg broja zemalja, a kao ilustracija može poslužiti tabela u prilogu:

Zemlja	Broj stranih boraca - službena procjena	Broj - neslužbena procjena	Broj povratnika u zemlju	Datum Izvora
Bosna i Hercegovina	300	217	51	15. okt. '13
Kosovo	232	300	nepoznato	15. okt. '13
Albanija	90	150	nepoznato	
Srbija	0	60	nepoznato	15. okt. '13
Makedonija	146	100	nepoznato	15. okt. '13
Crna Gora	0	30	nepoznato	15. okt. '13
Slovenija	nema podataka	nema podataka	nema podataka	
Hrvatska	nema podataka	nema podataka	nema podataka	
Austrija	300	233	70	15. okt. '13

Tabela 1.: Broj stranih boraca po zemlji prema podacima britanskog Telegrafa⁶²

⁶¹ Azinović, V., Jusić, M., Novi zov rata u Siriji i bosanskohercegovački kontingent stranih boraca, Atlantska inicijativa, Sarajevo, 2016, str. 21.

⁶² Izvor: Iraq and Syria: How many foreign fighters are fighting for Isil?, by Ashley Kirk <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/03/29/iraq-and-syria-how-many-foreign-fighters-are-fighting-for-isil/> (26.03.2017.)

Procjena Internacionalnog centra za borbu protiv terorizma u Hagu je 217 boraca od čega se 51 vratio u Bosnu i Hercegovinu.⁶³

Zemlja	Broj stranih boraca
Bosna i Hercegovina	200
Kosovo	300
Albanija	107
Srbija	50
Makedonija	207
Crna Gora	13

Tabela 2.: Balkanska istraživačka mreža (BIRN)⁶⁴

Istraživanje je utvrdilo da su prvi građani Bosne i Hercegovine počeli odlaziti u Siriju još tokom 2012. godine. Učestalost odlazaka i vrsta angažmana postupno su se mijenjali. Dok su prvi pojedinačni odlasci bili motivirani gotovo isključivo humanitarnim aktivizmom, vremenom, a posebno tokom 2013. godine, broj odlazaka iz Bosne i Hercegovine se povećao, a usporedo s tim mijenjale su se i uloge koje su bosanskohercegovački državljani preuzimali u Siriji. Nakon humanitaraca, počele su dolaziti osobe koje su držale vjersku obuku pripadnicima različitih vojnih formacija koje su se borile unutar tada još široke koalicije protiv režima Bashara al-Assada. Među državljanima Bosne i Hercegovine koji su u to vrijeme stizali u Siriju bilo je i osoba s vojnim znanjima i ratnim iskustvom, a posebno traženi bili su veterani koji su dobro poznavali protuoklopno oružje i znali njime rukovati.

Jedan dio muškaraca putovao je i više puta, posebno u razdoblju od proljeća do rane jeseni 2013. godine, kada su se vraćali iz Sirije, te nakon nekoliko sedmica ponovo odlazili u tu zemlju, ali ovaj put u pratnji žena i, nerijetko, djece. Dio ovih muškaraca bio je oženjen ranije, dok ih se dio oženio tokom kratkog odmora u Bosni i Hercegovini. Ovaj trend tumači se pogodnostima koje su u Siriji nuđene stranim borcima koji su dolazili s porodicama i koji su

⁶³ The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague (ICCT), The Hague Policy Brief, Dr. Alex P. Schmid, p. 12.

⁶⁴ Izvor: <http://net.hr/danas/svijet/teroristi-oko-nas-prvi-put-objavljeni-podaci-o-tocnom-broju-isis-ovih-boraca-koji-su-se-vratili-na-balkan/>, (26.03.2017.)

useljavani u napuštene kuće Sirijaca što su spas pred ratnim stradanjima potražili u izbjeglištvu.⁶⁵

Azinović i Jusić ističu i jedan od problema evidencije kojima raspolažu sigurnosne službe i pravosudne institucije u Bosni i Hercegovini, o tome kako je pouzdano utvrđivanje broja državljana Bosne i Hercegovine koji su u protekle četiri godine boravili ili još uvijek borave na ratištima u Siriji i Iraku izuzetno teško. Većina policijskih agencija u Bosni i Hercegovini raspolaže imenima uglavnom istih osoba za koje se vjeruje da su na neki način “*povezane s odlascima na ratišta u Siriji i Iraku*”. Na osnovu podataka koji su prikupljeni o tim osobama svaka agencija na kraju sama za svoje potrebe procjenjuje ko je od tih ljudi otišao na strano ratište, ko je poginuo, ko se vratio, ko se još uvijek tamo nalazi, ko je dio mreže za vrbovanje i slanje, ko sudjeluje u ideološkoj indoktrinaciji i motiviranju ljudi za odlaske itd. Međutim, u znatnom broju slučajeva podaci su nepotpuni i nema uvijek jasnih dokaza da je neka “osoba od interesa” uistinu boravila na stranom ratištu. Svaka agencija za sada primjenjuje vlastite kriterije koji joj pomažu da sa više sigurnosti utvrdi ili pretpostavi gdje se neka od tih osoba nalazi. Zbog toga je moguće da, iako koriste uglavnom istu početnu masu osobnih podataka, agencije na osnovu vlastitih analiza istih podataka na kraju dolaze do različitih procjena o broju državljana Bosne i Hercegovine koji su boravili ili se još uvijek nalaze u Siriji i Iraku, odnosno onih koji su tamo poginuli ili su se u međuvremenu vratili nazad.

Jedinstvena baza podataka o takvim osobama na nivou države olakšala bi praćenje ove pojave, a ujednačavanje kriterija bio bi značajan prvi korak u tom smjeru. Dio agencija već se koristi kriterijima koji im pomažu da sa više izvjesnosti utvrde gdje se zbilja nalazi neka od osoba “*povezanih s odlascima u Siriju i Irak*”. Ti kriteriji uključuju postojanje foto i video dokaza, izjave svjedoka, te unose Granične policije o ulascima i izlascima građana Bosne i Hercegovine preko graničnih prijelaza. Na osnovu takvih indicija i dokaza Bosna i Hercegovina je krajem februara 2016. godine putem Interpola potraživala 67 osoba radi vođenja kaznenog postupka ili prikupljanja dodatnih informacija vezanih za njihovo učešće u sukobima u Siriji i Iraku. Istodobno je pred Sudom Bosne i Hercegovine optuženo 18 povratnika s ratišta u tim zemljama.⁶⁶

⁶⁵ Azinović, V., Jusić, M., Zov rata u Siriji i bosanskohercegovački kontingent stranih boraca, Atlantska inicijativa, Sarajevo, 2015, str. 38.

⁶⁶ Azinović, V., Jusić, M., Novi zov rata u Siriji i bosanskohercegovački kontingent stranih boraca, Atlantska inicijativa, Sarajevo, 2016, str. 22.

3.2.3. Političke polarizacije prema terorizmu u Bosni i Hercegovini

Politička retorika u Bosni i Hercegovini se posljednjih godina sve više zaoštrava i doprinosi podjelama, što je odraz pogoršanja političke krize koja je nastupila 2006. godine. Jezik i poruke koje koriste politički akteri, a koje se prenose i odjekuju u medijskim izvještajima i komentarima, imaju jak nacionalistički prizvuk i radikaliziraju javni diskurs. Dominantna tema je sama budućnost države, a pokreću je oni koji smatraju upitnom njenu trajnost – pa čak i poželjnost. Riječ “rat“ je ponovo ušla u javne diskusije o trenutnim političkim dešavanjima. Koliko je autorima poznato, u novije vrijeme nije provedena nijedna javno dostupna studija u kojoj se analizira govor mržnje i mjeri njegov porast.⁶⁷

Sa druge strane u ovom radu više puta je rečeno da terorizam predstavlja jednu od glavnih globalnih sigurnosnih prijetnji svim državama i narodima, pa samim tim i prijetnju sigurnosti, vrijednostima demokratskog društva, pravdi i slobodi građana, naročito u novijoj historiji. U 21. stoljeću je došlo do naglog porasta terorističkih akata koji za cilj imaju ugrožavanje ljudskih života, razaranje materijalnih dobara, a za posljedicu izazivanje panike i straha od novih napada i eventualnih posljedica.

Međutim, kao ni u nijednoj drugoj zemlji na svijetu politizacija problema terorizma u Bosni i Hercegovini je iskorištena u cilju ostvarivanja političkih ciljeva, od kojih su neki zacrtani tokom agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu. Naslanjajući se na Huntingtonovu teoriju sukoba civilizacija, cilj politizacija problema terorizma jeste muslimanski dio populacije Bosne i Hercegovine obilježiti kao prijetnju Zapadno - evropskoj civilizaciji.⁶⁸ Drugim riječima, krvava agresija na suverenitet Republike Bosne i Hercegovine i na njenu populaciju, i danas se pravda odbranom zapadnog svijeta od muslimanskog fundamentalizma.⁶⁹ Ovom prilikom neće se izdvajati izjave bosanskohercegovačkih političara, koji na dnevnoj osnovi potenciraju problem terorizma u Bosni i Hercegovini, ali je jako zabrinjavajuća činjenica da takve izjave dolaze od rukovodećih policijskih službenika u Bosni i Hercegovini. Već je zaboravljen slučaj bivšeg načelnika Policije Republike Srpske, Dragomira Andana, koji je 10. maja 2005. godine održao konferenciju za štampu na kojoj je izjavio da Ministarstvo

⁶⁷ Azizović, V., Baussener, K., Weber, B., Procjena potencijala za obnovu etničkog nasilja u Bosni i Hercegovini: Analiza sigurnosnih rizika, Faculty of Political Sciences, University of Sarajevo, and Atlantic Initiative, Sarajevo, 2011, str. 35.

⁶⁸ The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order, [Huntington, Samuel P.](#), The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order, New York, Simon & Schuster, 1996

⁶⁹ Karadžić je izjavio posle presude koja mu je izrečena: Zar Evropa posle Pariza i Brisela ne zna protiv koga smo se mi borili? <http://www.intermagazin.rs/radovan-karadzic-izjavio-posle-presude-zar-evropa-posle-pariza-i-brisela-ne-zna-protiv-koga-smo-se-mi-borili/>, (16.03.2017)

unutrašnjih poslova RS, raspolaže podacima da je teroristički napad u Madridu 2004. godine pripremljen u Bosni i Hercegovini. Također je izjavio da su upaljači koji su stavljeni u eksplozivne naprave za izvođenje terorističkog napada napravljeni u Bosni i Hercegovini. Sljedećeg dana, od Evropske policijske misije zatraženo je da objasni svoje podatke. Nikada to nije uradio, ali u junu 2005. godine, nakon pritiska međunarodne zajednice da kaže istinu, poslao je pismo šefu Evropske policijske misije, javno saopštavajući da nije imao obavještajne podatke niti dokaze koji bi potkrijepili tvrdnje koje je dao 10. maja 2005. godine u vezi terorističkog bombardovanja u Madridu.⁷⁰ Dragomir Andan je imenovan od strane Vlade Republike Srpske 2004. godine na poziciju šefa Policije Republike Srpske, što je najviše rangiran policajac u ministarstvu ovog entiteta. Nakon što je javno priznao da nije rekao istinu, on nije podnio ostavku. To se dogodilo godinu dana kasnije.

Sa druge strane, treba zabrinjavati činjenica da ovakva politizacija problema terorizma odnosno islamofobije unutar Bosne i Hercegovine ima svoju publiku u značajnim evropskim političkim krugovima. U ovom kontekstu, svakako treba uzdvojiti izjavu predsjednika Češke Republike, Miloša Zemana, koji je rekao „*Rasprostranjena je iluzija da Islamska država slabi kako gubi teritorij. Rak (islamskog terorizma) ima svoje metastaze, a one su jednako smrtonosne kao tumor sam. Nedavno sam upozorio na fenomen stranih boraca. Oni se nakon pada ISIL-a mogu premjestiti u Afganistan, gdje će nastati nova Islamska država. Takođe, time sam naljutio mnoge političare, mogu stvoriti evropsku bazu na primjer u BiH. Jer se već sada u nekim njenim gradovima vijore crne zastave ISIL-a*“.⁷¹ Također, ne treba zaboraviti niti izjavu predsjednice Republike Hrvatske, Kolinde Kitarović da se "*treba suočiti s činjenicom da se iz tzv. Islamske države u BiH vraćaju tisuće boraca, a ne može se zanemariti niti utjecaj nekih drugih država na BiH*".⁷²

Pri tome oboje izdvojenih političara (ali i mnogih drugih desno orijentisanih političara u svijetu) namjerno prešućuju činjenice iz relevantnih evropskih institucija. Na primjer, Koordinator EU za borbu protiv terorizma, Gilles De Kerchove, je dao izjavu da je zemlja sa najviše islamističkih ekstremista u cijeloj Evropskoj Uniji , jeste Velika Britanija sa 35 000, ali da u čitavoj Evropskoj Uniji postoji više od 50.000 radikalnih islamista, koji mogu biti sigurnosni problem iz perspektive terorizma.⁷³

⁷⁰ European Police Mission, *Andan Fails to Produce Evidence on Madrid Bombing Statement*, EUPM, June. (15.02.2018.)

⁷¹ <https://www.vecernji.ba/vijesti/crne-zastave-isil-a-vec-se-vijore-u-bih-1193278> - www.vecernji.ba. (12.02.2018.)

⁷² <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/grabar-kitarovic-hiljade-boraca-vracaju-se-iz-isil-u-bih>, (12.02.2018.)

⁷³ <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/08/31/britain-home-35000-islamist-fanatics-country-europe-top-official/>, (10.02.2018.)

Postavlja se pitanje šta je cilj targetiranja Bosne i Hercegovine, odnosno dovođenje jednog njenog naroda u direktnu vezu sa terorizmom. U vezi ovog pitanja složili bi smo se sa navodima Akademika Durakovića, a koji smatra: *“Radi se na stvaranju atmosfere i sve se događa u kontekstu islamofobije, koja jača u svijetu, pa tako i u Evropi. U Bosni i Hercegovini imamo jednu vrstu sinhroniziranih akcija iz političkog vrha Republike Hrvatske, bh. HDZ-a, srbijanskih medija itd. u kojima se Bošnjaci uporno žele predstaviti javnosti, ali i Evropi, kao radikalni, kao potencijalno opasan remetilački faktor jer je cilj da se bošnjački muslimani markiraju kao legitimna politička meta u okvirima islamofobije, da bi se osujetili, da bi se diskreditirali“*.⁷⁴

⁷⁴ Akademik Enes Duraković, dostupno <http://ba.n1info.com/a242703/Vijesti/Vijesti/Durakovic-Uporno-zele-Bosnjake-predstaviti-kao-radikalne.html>, (10.09.2018.)

4. SUZBIJANJE TERORIZMA U OKVIRU SIGURNOSNOG SISTEMA BOSNE I HERCEGOVINE

4.1. Pojam i vrste sigurnosti

Sigurnost je složen pojam koji se nalazi u središtu razvoja društva kroz čitav historijski period. U današnjem vremenu, a gledano i kroz historiju razvoja društva i ljudske zajednice, apsolutnu sigurnost je gotovo nemoguće postići, iako sigurnost predstavlja ideal kome treba da teži svaka zajednica. Države su kroz svoja razdoblja prolazili kroz razne ekonomske, političke i vojne sukobe i krize, a to se sve u značajnoj mjeri i odražavalo na stanje sigurnosti. Svaki građanin u demokratskoj državi teži i očekuje da mu država obezbijedi temeljne pretpostavke za normalan i siguran život njega i njegove porodice, a odsustvo sigurnosti dovodi do ugrožavanja njegovih osnovnih prava i sloboda.

Sigurnost i ideje sigurnosti u samom su središtu europske i filozofske misli od 17. vijeka i ona je tada shvatana kao cilj pojedinca odnosno kao dobro koje ovisi o individualnim osjećajima.⁷⁵ Kako navodi Bilandžić, (2010) tradicionalne definicije su locirane u prostoru između sile i mira, bile su bazirane na tri temeljne pretpostavke: uvjerenju da je država odgovorna za sigurnost; sigurnosna politika bila je usmjerena prema očuvanju postojećeg stanja; vojne prijetnje zahtjevale su učinkovitu vojnu odbranu koja je bila primarni interes. Kako dalje Bilandžić navodi, moderne definicije sigurnosti, koje se pojavljuju u zadnjoj četvrtini 20. vijeka, znatno se šire. Njihov koncept nije više fokusiran samo na državu, već uključuje i pojedince i svjetsku zajednicu. Također, nije više orijentiran na očuvanje status quo-a, već i na ukupni društveni i državni razvoj. U modernim uslovima sigurnost, isto tako, više nije sinonim za vojnu problematiku već je usmjerena i na druge izvore i oblike ugrožavanja.⁷⁶ Također, niti jedan pojam nije toliko spominjan, kao što je pojam sigurnosti ali na toliko različitih načina.

Generalno gledajući, osnovno pravo svake države je pravo na odbranu, u vezi sa tim se može kazati da svaka država ima ovlaštenje da preduzme sve potrebne mjere političkog, vojno-sigurnosnog, ekonomskog i socijalnog karaktera, kako bi očuvala svoj teritorijalni integritet i suverenitet, a u očuvanju navedenih državnih interesa bila je dozvoljena i upotreba sile. U političkom smislu sigurnost podrazumjeva stepen zaštite države od ugrožavanja iznutra i izvana (unutrašnja i vanjska sigurnost). Vanjska sigurnost se odnosi na nezavisnost,

⁷⁵ Bilandžić, M., *Sjeme zla (Elementi sociologije terorizma)*, Plejada i Synopsis, Zagreb, 2010, str. 43.

⁷⁶ *Ibid*, str . 44.

suverenitet i teritorijalni integritet države i stepen njenog ugrožavanja u određenom vremenu, dok unutrašnja sigurnost predstavlja mogućnost funkcioniranja ustavnog, ekonomskog i pravnog sistema države, stepen ugroženosti i zaštite ljudi (građana), njihovih prava, materijalnih dobara u ličnoj i svakoj drugoj svojini i td. Sigurnost države je jedan od njenih osnovnih atributa i funkcija koja zavisi od općeg stanja države i organizacije njene zaštite.⁷⁷

Ukoliko etimološki posmatramo pojam sigurnost, uočićemo da potiče od latinske riječi *securitas* - *atis*, što znači sigurnost, odsustvo opasnosti i izvjesnost, samopouzdanje, neustrašivost, zaštićenost (*securus* lat. - siguran, bezbrižan, pouzdan, neustrašiv, uvjeren, stalan, čvrst, odan, istinit, itd.). Na našem govornom području ravnopravno se upotrebljavaju termini sigurnost i bezbjednost. Radi se o pojmovima gotovo o istovjetnog značenja, mada nisu istovjetni sinonimi.⁷⁸

Sigurnost je pojam vrlo širokoga značenja. Podrazumjeva općenito stepen zaštićenosti: ljudi od različitih oblika njihova ugrožavanja, zaštitu materijalnih i kulturnih dobara u ličnoj i društvenoj svojini, zaštitu društva i njegovih vrijednosti, cjelokupnu zaštitu države od svih vidova njenoga ugrožavanja, a naposljetku sigurnost podrazumjeva stepen zaštite od ugrožavanja na planetarnom i kosmičkom nivou života općenito i ljudskog roda u cijelosti.⁷⁹

Prema američkoj vojnoj terminologiji pod sigurnošću podrazumjeva se:

1. mjere, aktivnosti ili postrojenja preduzeta od strane jedinice, za zaštitu same jedinice od svih akata koji su usmjereni protiv jedinice ili mogu umanjiti njenu efikasnost;
2. uslovi koji su rezultirali iz uspostave i održavanja zaštitnih mjera kojima se ostvaruje stanje nepovredivosti od strane protivničkih akata ili uticaja;
3. uslovi pod kojima se, u smislu stepena povjerljivosti, neovlaštenim osobama onemogućava pristup zvaničnim informacijama koje se čuvaju u interesu nacionalne sigurnosti“.⁸⁰

Sigurnost je pojam koji u najširem smislu podrazumjeva odsustvo potencijalnih i stvarnih opasnosti za pojedinca i društvo. Ako ne postoji zbiljska opasnost, govorimo o objektivnoj sigurnosti. Subjektivna sigurnost pak označava odsustvo straha od opasnosti kod pojedinca ili grupe. Unutrašnja sigurnost odnosi se na unutrašnje stanje društva ili države, dok vanjska sigurnost znači odsustvo opasnosti ili prijetnji od strane drugih država. Prema teoretičarima društvenog ugovora (Hobbes, Lock) upravo zbog straha za vlastiti život i imovinu, čovjek

⁷⁷ Cikotić, S., Sigurnosne prepostavke BiH, Vijeće kongresa Bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo, 2013, str. 178.

⁷⁸ Ahić, J., Sistemi privatne sigurnosti, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo, 2009, str. 31.

⁷⁹ Beridan, I., Tomić, I., Kresom M., Leksikon sigurnosti, DES-Sarajevo, 2001, str. 348.

⁸⁰ Cikotić, S., Sigurnosne prepostavke BiH, Vijeće kongresa Bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo, 2013, str. 176.

žrtvuje svoju prirodnu slobodu, napušta prirodno stanje te sklapanjem društvenog ugovora stvara državu koja mu svojim instrumentima prisile (policija, sudstvo, vojska) garantira unutrašnju i vanjsku sigurnost.⁸¹

Savremena sigurnost u sistemskom smislu, može se definisati kao dinamična, složena i specifična kategorija, kojom se obezbjeđuju sigurnosne i slobodne prostorne i egzistencijalne pretpostavke, potrebne za odvijanje prirodnih i fundamentalnih sveukupnih ljudskih potreba i interesa, uz dosljedno priznanje i zaštitu osnovnih prava i sloboda čovjeka, održavanjem potrebne ravnoteže između slobode i sigurnosti, čovjeka i prirode, te potrebna i efikasna premoć pozitivnih konstruktivnih nad destruktivnim tendencijama u razvoju civilizacije, u cilju unaprjeđenja i zaštite sveukupnih vrijednosti društva. Pored njenog definisanja kao integrativne kategorije, sigurnost predstavlja i relevantnu funkciju države, koja u skladu sa ustavnim ulogom, treba štititi punu zaštićenost građana i nje same od svih oblika ugrožavanja, kojima se dovodi u pitanje funkcionisanje određenog ustavnog uređenja (suverenost, nezavisnost i teritorijalna cjelovitost), kao i rad svih ostalih subjekata u svim oblastima života i rada.⁸²

Kako se društvo mjenjalo, tako se mjenjao i koncept sigurnosti, pa se može kazati da sigurnost ne predstavlja samo geopolitičko, pravno, političko i vojno pitanje, već i demografsko, ekonomsko, ekološko, socijalno, kulturno i sl. To je pitanje koje je povezano sa svim područjima opstanka i razvoja pojedinaca, grupa i društvene zajednice. Apsolutne sigurnosti nema, uvijek je manja od potpune, zbog toga u određenom društvu možemo samo govoriti o dostignutom nivou bezbjednosti, odnosno sigurnosti. Činjenica je da zbog veoma širokog značenja pojma, opšteprihvaćena definicija sigurnosti ne postoji. Da bi se bolje razumjelo naprijed navedeno, potrebno je i da se daljnjem radu obrade vrste i oblici sigurnosti.

Kako se društvo kroz istoriju razvijalo, dolazilo je do potrebe usaglašavanja različitosti, gdje se kao glavni nosioci složenijih funkcija pojavljuju društvene institucije. Upravo je različitost odnosa koji se odvijao između pojedinaca i grupa, a koji se odvijao u zajednici zahtijevao stvaranje sigurnosnog prostora. Temelj sigurnosti svake demokratske države je pravna sigurnost i vladavina prava. Postojanje zakona, njegovo poštivanje i ostvarivanje u praksi garantuje sigurnost svim članovima društva i omogućava prostor za siguran život. Bitno je istaći da “pravna sigurnost ima tri dimenzije koje odgovaraju dimenzijama svake normativne institucije: vremensku dimenziju tj. stabilnost pravnih propisa u vremenu, sadržajnu

⁸¹ Abazović, M., Državna bezbjednost: uvod i temeljni pojmovi, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo, 2002, str. 256.

⁸² Masleša, R., Teorije i sistemi sigurnosti, Magistrat, Sarajevo, 2001, str. 12.

dimenziju tj. stabilnost njezine sadržajne usmjerenosti bez obzira na različite situacije u kojima se takav sadržaj pojavljuje i društvenu dimenziju, tj. protegnutost regulacije na sve istovrsne odnose unutar zajednice“.⁸³

Pravna sigurnost pretežno predstavlja garanciju predvidivosti i izvjesnosti time što pravno pravilo mora da bude poznato, jasno, postojano i primjenjivano i što ga ne može zamijeniti samovolja nego samo nova norma koja neće poništiti prirodne posljedice stare tako da će i sama u izvjesnoj mjeri odgovarati općim očekivanjima, na kojima su građani zasnivali budućnost. Osim u slučaju revolucije, kada je pravna nesigurnost posljedica osporavanja ustavnih osnova države, pa prema tome i njenih “prirodnih” posljedica, pravna sigurnost cijena je povjerenja koje se daje zakonodavcu, a u širem smislu i cijeloj državi.⁸⁴

U širokom spektru pojmova koji se odnose na sigurnost, za ovu analizu je značajna i društvena sigurnost.

Društvena sigurnost predstavlja stanje u kojem su članovi društva organizovani u različitim podsistemima koji od njih zahtjevaju da poštuju državu kao politički subjekt, a koja im zauzvrat omogućava opštu sigurnost i održava pravni poredak. Prema tome, društvena sigurnost predstavlja takvo stanje koje osigurava da se u poželjnim sigurnosnim okvirima i demokratskoj klimi sa vladavinom zakona i demokratskom kontrolom na svim nivoima vlasti, svim pojedincima obezbjedi i omogući oblikovanje i praktično rješavanje svojih egzistencijalnih i statusnih sadržaja u skoro svim oblastima života i rada i izgradnju međusubjektivnih odnosa s onu stranu nasilja poštivanjem svih postulata modernog demokratskog, pravnog i civilnog društva.⁸⁵

Svaki pojedinac ima težnju za kvalitetnim i sigurnim životom. Država sa svojim zakonima i uređenjem je dužna da pojedinca oslobodi mogućih prijetnji koje proizilaze iz borbe za kontrolu u državnom aparatu. Zbog toga je jako bitna i individualna sigurnost.

Individualna sigurnost je ona koju samostalno ostvaruje svaki entitet za sebe (svaki čovjek, svaka ljudska zajednica, svaki pravni subjekt, svaka država). Na primjer, nacionalna sigurnost u odnosu na međunarodnu sigurnost je individualna sigurnost jednog političkog entiteta.⁸⁶ Individualna sigurnost predstavlja pojedinca, čija su prava zagarantovana dokumentima koja se odnose na ljudska prava i slobode građana, a koja su uslov za izgradnju

⁸³ Ibid, str. 14.

⁸⁴ Abazović, M., Državna bezbjednost: uvod i temeljni pojmovi, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo, 2002, str. 235.

⁸⁵ Masleša, R., Teorije i sistemi sigurnosti, Magistrat, Sarajevo, 2001, str. 19.

⁸⁶ Tatalović, S., Bilandžić, M., Osnove nacionalne sigurnosti, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2005, str. 14.

civilnog društva. U takvom demokratskom ambijentu, sa mnogostrukim oblicima društvenih mreža dolazi do međusubjektivne komunikacije između pojedinaca i grupe, što može da dovede do nesigurnosti, jer se individualna sigurnost odnosi na svakog pojedinca.

Zbog mnogostrukih faktora koji na nju utiču, teško ju je definirati, a u naučnom promišljanju je trebamo posmatrati u kontekstu njene povezanosti sa nacionalnom sigurnošću države koja u tom odnosu ima dvostruku ulogu. Sa jedne strane je odgovorna za povoljno stanje sigurnosti pojedinca, a sa druge je izvor prijetnji koji dolaze “ iz domaćih pisanih zakona i upotrebe sile; iz direktne političke akcije države protiv pojedinaca i grupa; prijetnje proizašle iz potreba za preuzimanjem kontrole nad državnom mašinerijom i one koje proizilaze iz državne vanjsko-sigurnosne politike“. Tako da, individualnu sigurnost definiramo kao obavezu društva da osigura takav demokratsko-sigurnosni prostor u kojem će njegovi članovi moći ostvarivati i štiti svoje potrebe, prava i interese sa svim općeprihvaćenim i općeprihvatim građanskim i ostalim slobodama koje su uslov za izgradnju i razvoj savremenog civilnog društva.⁸⁷

U najširem smislu, kolektivna sigurnost može biti definisana kao stanje u kome su članovi neke organizacije zaštićeni od opasnosti iznutra i spolja, mehanizmom koji su sami uspostavili. U međunarodnim odnosima, kolektivna bezbjednost predstavlja sistem pomoću koga međunarodna zajednica osigurava bezbjedan razvoj svakog svog člana, štiteći ih, istovremeno, od opasnosti koje mogu doći spolja, pomoću zakonski i politički zasnovanog reda stvari.⁸⁸

Sistem kolektivne sigurnosti podrazumjeva da su svi članovi kolektiva zaštićeni međunarodnim pravnim pravilima, te da mogu u slučaju agresije očekivati pomoć od drugih država. Države se u okvirima kolektivne sigurnosti nalaze u svojevrsnoj koaliciji koja bi se trebala suprostaviti svakoj agresiji.⁸⁹

Kada govorimo o nacionalnoj sigurnosti, onda se prevashodno u svim definicijama govori o sigurnosti države u odnosu na vanjske i unutrašnje opasnosti i ugroženosti, odnosno sposobnosti države da zaštiti svoju cjelovitost, nezavisnost, slobodu i ustavni poredak, odnosno, vrijednosti svoga društva od spomenutih mogućnosti ugrožavanja. U kontekstu nacionalne sigurnosti možemo govoriti i o državnoj bezbjednosti, koja predstavlja djelatnost posebno određenih državnih organa na planu zaštite odgovarajućeg društvenopolitičkog poretka. Obim i okvir ove djelatnosti najčešće se određuju ustavom i zakonima, a objekti

⁸⁷ Masleša, R., Teorije i sistemi sigurnosti, Magistrat, Sarajevo, 2001, str. 35.

⁸⁸ Stojanović, R., Posebnosti Balkana i evropska bezbednost. Bezbednosno uključanje SRJ u evroatlantsku zajednicu, Zbornik tekstova, Beograd, Centar za civilno-vojne odnose, 2003, str. 90.

⁸⁹ Tatalović, S., Bilandžić, M., Osnove nacionalne sigurnosti, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2005, str. 15.

zaštite su osnove na kojima počiva dato državno uređenje. Obzirom da se u nekim slučajevima i jezicima izjednačuje javna i državna bezbjednost, interesantno je reći da je javna bezbjednost termin kojim se označava bezbjednost društvene zajednice i njenih članova od narušavanja oblika i kontinuiteta državnog i društvenog uređenja, ustavnih prava i sloboda, obaveza na ponašanje po pravnim propisima i normalnog toka života. Sinonimi ovoga pojma još su i opća bezbjednost i javna i opća sigurnost.⁹⁰

Prema ovoj definiciji se može zaključiti da je državna sigurnost aparat čijom se upotrebom ostvaruju zakonitosti razvoja države i društva tj. čijom se upotrebom ostvaruje nacionalna sigurnost. Ministarstva unutrašnjih poslova država, tajne službe i drugi nadležni organi su direktno vezani za državnu sigurnost/bezbjednost, a koji djeluju u skladu sa zakonom, propisanim pravima, ovlaštenjima, a sve u interesu za sigurnost države.

Na osnovu predhodnih vrsta i oblika sigurnosti, može se zaključiti da je pitanje sigurnosti u društvu višestruko složeno i široko područje društvenog djelovanja koje zahtjeva ozbiljan i maksimalno odgovoran pristup države kroz zakonska uređenja, njihovo provođenje i samo razumijevanje. Također, može se zaključiti da postoji uska povezanost nacionalne, državne i javne sigurnosti koja se direktno odražava na individualnu sigurnost.

Prije agresije, u Bosni i Hercegovini nisu postojali privatni sektori sigurnosti. Međutim, prihvatajući evropske standarde i usvajajući postojeći trend porasta takvog vida zaštite ljudi i imovine, u Bosni i Hercegovini je uveden novi način organiziranja u oblasti sistema sigurnosti tj. došlo je do podjele sistema sigurnosti na javni i privatni sektor.

Posmatrajući sa politološkog i državno-pravnog aspekta, privatna sigurnost može se definisati kao specifičan i dinamičan sistem društvene kontrole, koji u cilju osiguranja višeg stepena individualne sigurnosti građana, ali i ekonomskih interesa, poduzima politički aparat jedne društveno-političke zajednice, na način da se odrekne dijela monopola na sektoru javne sigurnosti, te ga na komercijalan način, kao privrednu djelatnost, prepusti pojedincima, agencijama i kompanijama, istovremeno ograničavajući domenu njihovog djelovanja na polju sektora sigurnosti donošenjem zakonskih rješenja i podzakonskih akata, kao i ustanovljavajući kodeks etičko profesionalnog ponašanja zaposlenih u sektoru privatne sigurnosti.⁹¹

⁹⁰ Abazović, M., Državna bezbjednost: uvod i temeljni pojmovi, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2002, str. 265.

⁹¹ Ahić, J., Sistemi privatne sigurnosti, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo, 2009, str. 45.

4.2. Sistemi sigurnosti u zaštiti demokratskog društva

Prema Beridanu (2008), sigurnost je višedimenzionalna kategorija, koju u državno-nacionalnom kontekstu valja razumijevati kao stanje, kao djelatnost, kao funkciju i kao sistem.⁹²

Sistem je riječ grčkog porijekla koja predstavlja skup objekata sa relacijama između njih i njihovih atributa. Relacije povezuju sistem u cijelinu, a koji za potrebe rješavanja mnogobrojnih zadataka iz vanjske sredine, izdvajaju se u manje cjeline i posmatraju kao samostalni sistemi koji se po potrebi, dijele na podsisteme.⁹³

U današnjem vremenu ugrožavanja čovjeka, društva i cjelokupne civilizacije neophodno je preduzimati planske, koordinirane aktivnosti na spriječavanju nastanka negativnih društvenih pojava. Sve aktivnosti na planu otklanjanja štetnih pojava, moraju se planski preduzimati po utvrđenom redoslijedu i u okviru jedinstvenog sistema. Primarni zadatak sistema sigurnosti je zaštita društveno-političkog poretka. Istorijski gledano, sistemi sigurnosti su uvijek bili instrumenti vlade, pod kontrolom politike i ovisni o političkim strukturama i države.

Da bi sistem sigurnosti kao najznačajniji mehanizam bio efikasan u spriječavanju svih pojava koji ugrožavaju političke strukture, politika nastoji da uz pomoć pravne države oblikuje sigurnosnu politiku i praksu djelovanja, koja je u funkciji zaštite, političkog jedinstva i unutrašnjeg umirenja u funkcioniranju ustavnog poretka.⁹⁴

Sistem sigurnosti predstavlja dio društvenog sistema, kojim se zadovoljavaju društveni i individualni interesi građana svake savremene demokratske države iz oblasti međunarodnog subjektiviteta države, građanskih prava i sloboda, i zaštita čovjeka i njegove okoline od svih oblika ugrožavanja.⁹⁵

Sistem sigurnosti sa svojim podsistemima kao izvršni organ političke vlasti, u savremenim pluralnim demokratskim okolnostima, postaje fundamentalni oslonac u stvaranju i održanju poželjnog sigurnosnog ambijenta i aktivniji pratilac repolitizacije života. U tom smislu, ovaj proces organiziranja sistema kao i svaki drugi stvaralački proces mora biti integralan koji treba da služi kao instrumentarij održanja sigurnosti. Sistemi sigurnosti danas svoju funkciju

⁹² Beridan, I., *Politika i sigurnost*, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2008, str. 55.

⁹³ Beridan, I., Tomić, I., Kreso, M., *Leksikon sigurnosti*, DES-Sarajevo, 2001, str. 351.

⁹⁴ Masleša, R., *Teorije i sistemi sigurnosti*, Magistrat, Sarajevo, 2001, str. 123.

⁹⁵ Dujović, J., *Rukovođenje i upravljanje sistemima sigurnosti*, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2006, str. 141.

obavljaju u velikim političkim, istorijskim, kulturnim, socijalnim i drugim različitostima sa međusobnim prožimanjem i interakcijom. Međutim, nije njihov zadatak samo otklanjanje izvorišta ugrožavanja vrijednosti društva, nego oni moraju iskazati sposobnost da na adekvatan način odgovore na sve sigurnosne izazove, naročito u prevenciji i represiji kriminaliteta. Iz ovoga jasno proizlazi da se sistem sigurnosti uspostavlja radi ostvarenja trajnih, dugoročnih, ciljeva. Sigurnost u društvu predstavlja fundamentalni interes i potrebu, garanciju za odvijanje svih aktivnosti i najveću društvenu vrijednost, logično je da i sistem sigurnosti u razvoju društva prolazi kroz evoluciju i prilagođavanje.⁹⁶

Savremena država i njen sigurnosni sistem sa svojim podsistemima kao izvršnim organom političke vlasti, a u cilju ostvarenja zaštite vanjske i unutrašnje sigurnosti i njenog ustavnog poretka, uspostavljaju nadležne državne organe koji će čuvati i štiti njene vrijednosti. Obaveza savremene i demokratske države je da svojim građanima obezbjedi potrebnu sigurnost neophodnu za normalan život, zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda od svih oblika kriminala, terorizma, nasilja i dr.

Sinonim sistemu sigurnosti na razini države je sistem nacionalne sigurnosti (*national security system*), koji je u većini država namijenjen, prije svega vojnoj sigurnosti. Zbog tačnijeg promatranja konkretne prakse na području sigurnosti savremenih država, ispravno je, u funkcionalnom smislu, razlikovati nacionalni odbrambeni sistem (*national defence system*) i nacionalni sigurnosni sistem (*national security system*). Savremene države svojim odbrambenim sistemom izvode djelatnost odbrane u slučaju oružane agresije izvana. Nacionalni sigurnosni sistem podrazumjeva djelovanje cjelokupnog društva, države i svih državnih tijela u uzajamnoj ovisnosti radi garantovanja sigurnosti društvu, državi i pojedincu.⁹⁷

Osnovni cilj sistema sigurnosti države bila je, historijski gledano, zaštita njenog teritorijalnog integriteta i političkog poretka od vanjske i unutrašnje opasnosti, uz garanciju sigurnosti pojedinca. Savremeno poimanje sigurnosti na državnom nivou *nacionalne sigurnosti*, sigurnosti koju grade zemlje prvenstveno zapadne liberalne demokratije zasnovane na izmjenjivosti vlasti u višepartijskom ambijentu, podrazumjeva široke dimenzije. Jedna od interpretacija trendova i širine pojma (nacionalne) sigurnosti je: “(1) Koncept sigurnosti je proširen od sigurnosti nacija prema sigurnosti pojedinaca i skupina, (2) od sigurnosti nacija širi se prema sigurnosti međunarodnog sistema odnosno njegove fizičke okoline, (3) sigurnost

⁹⁶ Ahić, J., Sistemi privatne sigurnosti, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo, 2009, str. 24 do 26.

⁹⁷ Tatalović, S., Bilandžić, M., Osnove nacionalne sigurnosti, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2005, str. 44.

je proširena vodoravno i širi se od vojne prema političkoj, gospodarskoj, socijalnoj i sigurnosti eko-okruženja, i (4) politička odgovornost za garantovanje sigurnosti je sama po sebi proširena – širi se na sve strane od nacionalne države, uključujući prema međunarodnim organizacijama, prema regionalnim i lokalnim jedinicama, prema nevladinim organizacijama, javnom mnjenju i medijima.⁹⁸

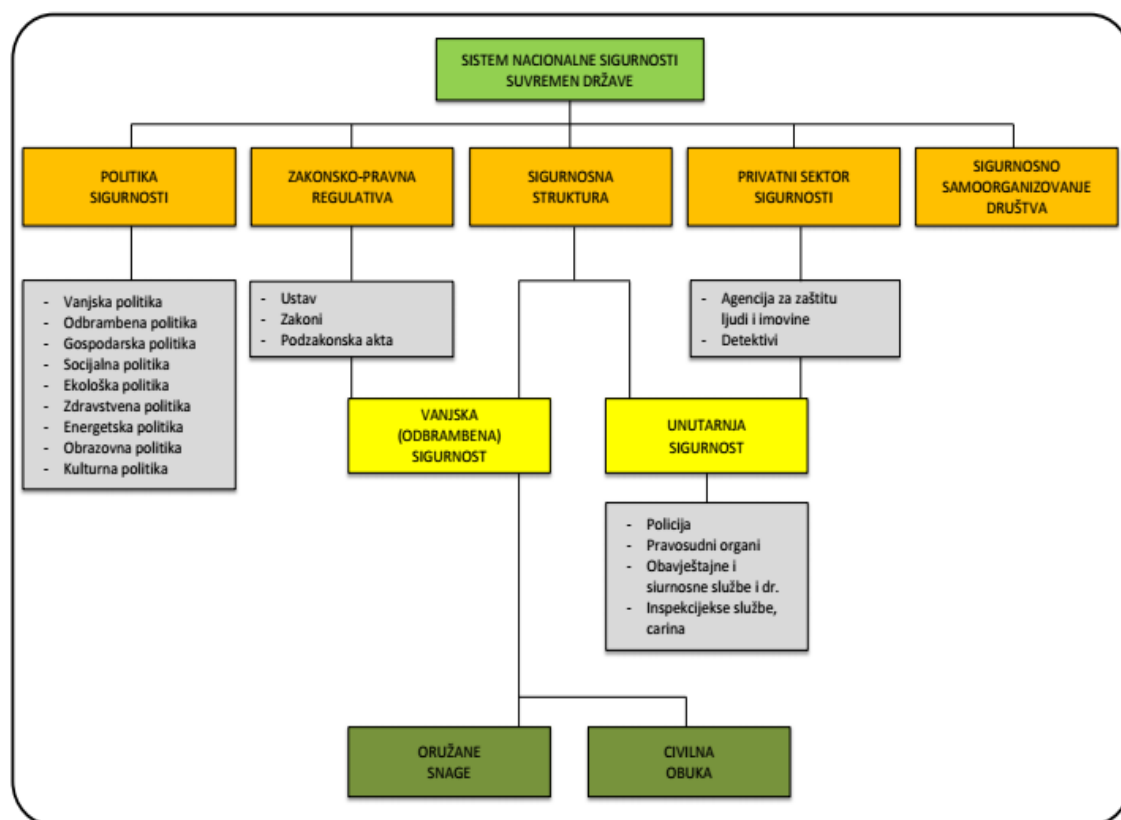
U okviru sigurnosnog sistema savremene države razlikujemo dva dijela:

- funkcionalni (vrste i oblici aktivnosti) i
- institucionalni, odnosno strukturalni (organizacija, nositelji aktivnosti i dr.).⁹⁹

U temeljne elemente sistema nacionalne sigurnosti savremene države spadaju:¹⁰⁰

sigurnosna politika, sigurnosna pravna regulativa, sigurnosne strukture, institucije privatnog sektora sigurnosti te sigurnosno samoorganiziranje civilnog društva (Šema 1.1)

4.3. Sistem sigurnosti savremene države

Shema 1.1. Sistem sigurnosti moderne države

⁹⁸ Beridan, I., Politika i sigurnost, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2009, str. 55 i str. 56.

⁹⁹ Cikotić, S., Sigurnosne prepostavke BiH, Vijeće kongresa Bošnjackih intelektualaca, Sarajevo, 2013, str. 177.

¹⁰⁰ Ibid, str. 178.

Sigurnosna politika u širem smislu obuhvata način razmišljanja i definiranja – stavova prema različitim prijetnjama u prirodi, društvu i među društvima. U užem smislu predstavlja skup svih mjera, djelatnosti i postupaka namijenjenih uspostavi i djelovanju nacionalne sigurnosti. Sigurnosna politika u užem smislu stvara koncept mehanizama i sredstava kojim ostvaruje unutrašnju i spoljnu sigurnost društva i predstavlja konkretizaciju sigurnosne politike u širem smislu.

Sigurnosna pravna regulativa obuhvata ustavnu, zakonsku i podzakonsku materiju, koja sa stanovišta ovlaštenja i odgovornosti propisuje i uređuje rad svih sigurnosnih struktura, kao i društva u cjelini u smislu funkcioniranja sistema sigurnosti i ostvarivanja funkcije sigurnosti države.

Pravna regulativa sistema sigurnosti obuhvata ustav, odnosno njegove odredbe koje se odnose na sigurnost, zakone koji tretiraju tu materiju na nivou države, kao i sva podzakonska akta kojima se preciznije propisuje i uređuje funkcioniranje i rad pojedinih sigurnosnih struktura ili funkcija.

Sigurnosna struktura je specifična za svaku pojedinačnu državu. Namijenjena je ostvarivanju sigurnosti na razini cjelokupnog društva. Najveći broj država ima dva zajednička elementa ove strukture-odbranu i unutrašnju sigurnost.

Oružane snage i civilna odbrana (dominantno civilna zaštita) predstavljaju temeljne elemente odbrambene strukture.

Policija, obavještajne službe, inspeksijske službe, carina i drugi strukturalni elementi formalne državne kontrole ostvaruju funkcije unutrašnje sigurnosti.

Institucije privatnog sektora sigurnosti predstavljaju područje koje svjedoči o novim trendovima razvoja sigurnosnog sistema savremene države. Obuhvataju različite privatne agencije koje se bave zaštitom ljudi i dobara te višestruke oblike detektivske djelatnosti. Ovo područje, koje doživljava svoj vrlo ozbiljan i brz razvoj kako u kvantitativnom tako i u kvalitativnom smislu, svjedoči o postojanju određene sfere u kojoj se događa svojevrsna privatizacija sigurnosti moderne države.

U sigurnosno samoorganiziranje civilnog društva spadaju različiti oblici spontanog sigurnosnog samoorganiziranja društvenih skupina (interesnih, prostornih i sl.) na temelju prirodnog prava svakog pojedinca na samoodbranu, samozaštitu i samopomoć.

Na temelju ovog razmatranja možemo zaključiti da je odnos nacionalne sigurnosti i nacionalne odbrane jednak odnosu općeg i posebnog, pri čemu nacionalna sigurnost kao širi pojam uključuje nacionalnu odbranu.¹⁰¹

Za razliku od koncepta sigurnosti koji je od okončanja Drugog svjetskog, pa sve do kraja “hladnog rata“ (1989. god.) bio reduciran na koncept vojne moći – primarno izražen kroz veličinu i raspore oružanih snaga, savremeni koncept sigurnosti je znatno širi i predstavlja kooperacijski model nacionalne i međunarodne sigurnosti, zasnovan na saradnji i zajedničkim sigurnosnim interesima.¹⁰²

4.4. Demokratski nadzor i kontrola sistema sigurnosti

„Niti u jednoj državi nivo demokratske kontrole komponenata nacionalne sigurnosti nije definitivan društveni odnos. To je proces koji se gotovo svakodnevno može mjeriti, pored ostaloga i kroz povratnu akciju, koja podrazumijeva nadzor i kontrolu svake od komponenata sistema sigurnosti u skladu sa ustavnim i zakonskim rješenjima i ovlastima, a potom iznalaženje novih pravnih rješenja i metoda kontrole“, navodi Beridan (2009).

Osnovna su tri razloga koja upućuju na potrebu nadzora i kontrole komponenata sistema nacionalne sigurnosti, kao temeljnog konstituenta moći države, a u interesu njene unutarnje i vanjske sigurnosti, a između ostalih to su:¹⁰³

1. Moć koju u sistem nacionalne sigurnosti “ubrizgava“ država, posredno ili neposredno jeste najskuplji njen sektor. U ovisnosti od sigurnosne i odbrambene politike, te ekonomske moći, države na organizaciju, materijalno i svako drugo opremanje sektora sigurnosti troše najveći dio svojih budžeta, a niti jedna komponenta nacionalne sigurnosti nije djelatnost koja proizvodi. Svi ti parametri ostavljaju mogućnost za zloupotrebu svih nivoa vlasti i organizacijskih komponenata sistema sigurnosti.
2. Upravljanje, rukovođenje (i komandovanje) sistemom sigurnosti i njegovim komponentama specifično je u odnosu na sve druge državne agencije i organe. Koncentracija ovlaštenja koja se ustavom, zakonima i drugim aktima daju rukovodnim

¹⁰¹ Ibid, str. 180.

¹⁰² Ibid, str. 180.

¹⁰³ Beridan, I., Politika i sigurnost, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2009, str. 146.

organima, također ostavljaju velike mogućnosti zloupotrebe položaja, kršenje zakona i ustava, pa i nezavisnog ponašanja komponenata sistema sigurnosti.

3. Značajna odlika svih komponenata sistema nacionalne sigurnosti jeste tajnost planiranja i izvršavanja pojedinih zadataka, misija i operacija. Ta tajnost je u ozakonjenoj mjeri neophodna, ali je istovremeno krajnje opasna i u kombinaciji sa koncentracijom ovlasti u pogledu upravljanja i rukovođenja, pruža značajne mogućnosti za različite vrste zloupotreba.

Prema Huntingtonu sistem sigurnosti se može razmatrati u okviru dvije varijante civilne kontrole: (1) u subjektivnoj i (2) objektivnoj civilnoj kontroli.¹⁰⁴

1. *Subjektivna civilna kontrola* se uspostavlja minimiziranjem vojne moći, odnosno maksimiziranjem civilnih grupa u odnosu na vojne. Subjektivna civilna kontrola je stvarno jedina civilna kontrola kada nema profesionalnog oficirskog kora, te je kroz istoriju bila identifikovana sa maksimiziranjem moći određenih vladinih institucija, društvenih klasa i ustavnih formi.
2. *Objektivna civilna kontrola* je kontrola koja u objektivnom smislu maksimalizira vojni profesionalizam. To je ona podjela političke moći između vojnih i civilnih grupa koja je najpogodnija za stvaranje profesionalnih stavova i ponašanja pripadnika oficirskog kora. Najbitnija stvar za bilo koji sistem civilne kontrole je umanjivanje vojne moći. Objektivna civilna kontrola postiže ovo umanjivanje profesionalizacijom vojnog osoblja, čineći ga politički sterilnim i neutralnim.

U svom klasičnom dijelu *Vojnik i država*, Huntington objektivnu civilnu kontrolu vidi kao jedini ispravan vid demokratske kontrole, dok odbacuje subjektivnu civilnu kontrolu za koju smatra da predstavlja doseganje najvišeg mogućeg stepena moći političke partije koja je na vlasti.¹⁰⁵

Kako navodi Beridan (2009) *dvije su činjenice neosporne kada je u pitanju stanje i organizacija sistema sigurnosti: (a) Svaka zloupotreba sistema nacionalne sigurnosti, ili neke od njegovih komponenata, ostavila je negativnoga traga na stanje u jednoj državi srazmjerno stepenu te zloupotrebe; (b) Svaki krupni poremećaj i pad nivoa sigurnosti u jednoj državi, nadržava nju samu i utiče na globalnu/svjetsku sigurnost.*¹⁰⁶

¹⁰⁴ Hrestomatija., Demokratski nadzor sistema sigurnosti, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2014, str. 89 do 93.

¹⁰⁵ Ibid, str. 193.

¹⁰⁶ Beridan, I., Politika i sigurnost, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2009, str. 144.

Nadzor i kontrolu komponenata sistema nacionalne sigurnosti, moguće je posmatrati u tri nivoa:¹⁰⁷

- Nivo i nadležnosti organa vlasti države;
- Utjecaj različitih elemenata društva na rad komponenata sistema sigurnosti; i
- Interna kontrola koju su, po važećim zakonima, dužne provoditi komponente sistema sigurnosti unutar sebe samih.

Zakonodavni organi, zapravo parlament svake države, po svojoj prirodi kao najviše predstavničko tijelo građana te države, najodgovorniji je i najznačajniji faktor nadzora i kontrole sistema nacionalne sigurnosti. U većini država koje objektivno teže demokratskom razvoju, u nadležnosti parlamenata su:¹⁰⁸

- utvrđivanje intergalne sigurnosne politike i njenih specifičnih dimenzija,
- odlučivanje o veličini, sastavu i kadrovskim kapacitetima komponenata sistema sigurnosti,
- odlučivanje o budžetu, o finansiranju potreba sigurnosti,
- odlučivanje o opremanju i naoružavanju oružanih struktura države,
- odlučivanje o uvjetima upotrebe i upotrebi komponenata sistema nacionalne sigurnosti u uvjetima mira i rata.

Također, veoma je bitno nabrojati i spomenuti značajne elemente koji u zemljama sa razvijenom demokratijom, formiraju se i djeluju kroz elemente društva koji ne učestvuju u vlasti, ali mogu ozbiljno uticati na vladajuće strukture. To su svi elementi društva, civilnoga društva, nevladine organizacije, udruženja građana, strukovne organizacije, sve vrste medija, naučne i istraživačke institucije, u javnosti ugledni pojedinci itd. Naravno, značajnu moć i uticaj na ponašanje domaće politike u jednoj zemlji imaju savremeni međunarodni odnosi, međunarodno pravo, kao i svjetska javnost.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Beridan, I., Politika i sigurnost, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2009, str. 150.

¹⁰⁸ Ibid, str. 152.

¹⁰⁹ Ibid, str. 145.

4.5. Sistem sigurnosti Bosne i Hercegovine

Obrazlažući sam pojam sigurnost i definisanje sistema sigurnosti, kao izvršnog organa političke vlasti koji je u vezi sa društveno-političkim uređenjem same države i koji je direktno zadužen za sigurnost, a želeći se približiti i doći do saznanja o samom sistemu sigurnosti BiH, neophodno je nešto reći o njenoj bogatoj istoriji i državotvornosti.

U svom milenijskom istorijskom razvoju, Bosnu i Hercegovinu su pratila burna istorijska događanja. Geografski položaj Bosne i Hercegovine je bio mamac za mnoge okupatore koji su još od srednjovjekovnih dana željeli osvojiti Bosnu i Hercegovinu, te je njena opstojnost često bila dovedena u pitanje. Bosna i Hercegovina je država u jugoistočnom dijelu Evrope, smještena na zapadu Balkanskog poluotoka, a geografski položaj koji zauzima omogućava povezanost Evrope sa zemljama Bliskog istoka i Azije. Sa sjevera, zapada i jugo-zapada graniči sa Hrvatskom, a sa istoka sa Srbijom. Na jugo-istoku graniči sa Crnom Gorom. Bosanska država postojala je i razvijala se još u Srednjem vijeku. Povijest Bosne oko sredine srednjeg vijeka često je zbrkana i dovodi čoveka u nedoumicu. Ipak, ističu se trojica moćnih vladara: Kulin ban (1180-1204), ban Stjepan Kotromanić (1322-1353) i kralj Stjepan Tvrtko (1353-1391). Pod njihovom vladavinom Bosna se proširila na Hum (Hercegovinu), jug i domogla se velikog dijela dalmatinske obale. Vrhunac je bila druga polovina Tvtkove vladavine, kada je Bosna uistinu bila najmoćnija država na zapadu Balkana.¹¹⁰ Sa propašću srednjovjekovne bosanske države, izgubila je svoju samostalnost, te je u narednom dugom vremenskom periodu uvijek bila ugnjetavana i uzurpirana od različitih svjetskih sila, u mnoge oružane sukobe bila uvučena, nikada nije pvela nijedan rat, a mnogi su na području Bosne i Hercegovine nastojali ostvariti svoje interese i ciljeve.¹¹¹ U periodu nakon Prvog svjetskog rata i odlaskom austrougarskog okupatora, ulaskom u sastav Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, te kasnije Kraljevine Jugoslavije, Bosna i Hercegovina nije imala svoju samostalnost, a teritorij Bosne i Hercegovine je bio prostor sukobljavanja velikosrpskih i velikohrvatskih interesa i projekata.

Bosna i Hercegovina je svoju državnost obnovila tokom Drugog svjetskog rata, naime 25. i 26. novembra 1943. godine, u Mrkonjić Gradu održano je Prvo zasjedanje Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine, te je dovršen proces izgradnje institucije narodne vlasti i obnove državnosti Bosne i Hercegovine. Na ovom zasjedanju su učestvovali predstavnici svih naroda Bosne i Hercegovine gdje je podržana

¹¹⁰ Malcolm, N., Bosna kratka povijest, Baybook, Sarajevo, 2011, str. 62.

¹¹¹ https://hr.wikipedia.org/wiki/Bosna_i_Hercegovina_u_srednjem_vijeku (18.01.2018)

ideja o novom federalnom ustrojstvu buduće Jugoslavije, u kojoj bi Bosna i Hercegovina bila dio Demokratske Federativne Jugoslavije, u njenim istorijskim granicama do 1918. god. Treće zasjedanje ZAVNO BiH-a održano je u Sarajevu, u periodu 26. – 28. aprila 1945. godine, na kojem je formirana Narodna skupština i prva vlada Bosne i Hercegovine. Godine 1963., na grb SFRJ dodata je šesta baklja kao simbol Republike Bosne i Hercegovine koja je bila svojevrsna nagrada za mnoge istaknute intelektualce tog vremena, jer je borba Bošnjaka za obnovu svog identiteta dala željene rezultate. Takvo stanje će ostati sve do disolucije Bosne i Hercegovine.¹¹²

Nakon uspješno provedenog referenduma, održanog 29. februara i 01. marta 1992. godine građani Bosne i Hercegovine izjasnili su se za samostalnu, nezavisnu i suverenu državu, a od 06. aprila 1992. godine je međunarodno priznata kao samostalna država u postojećim istorijskim granicama. Svi ti momenti koji su se dešavali, bili su povod da se ionako uzavrela situacija dovede do tačke usijanja. Tadašnja Jugoslovenska narodna armija, zajedno sa pročetnički orijentiranim srpskim stanovništvom izvršila je napad na Republiku Bosnu i Hercegovinu. Veliku ulogu imala je JNA, jer je imala ogromnu logistiku, operativno je bila u službi velikosrpskog agresora, a sve radi ostvarenja velikosrpskih ciljeva. Ne može se, također, zaobići u pisanju ovog rada ni protagonisti velikohrvatskih ideja, koji su vidjeli šansu u ostvarenju svojih ciljeva, jer su njihove tadašnje vođe smatrali da Bosna i Hercegovina nije nikada bila država, te da treba biti podijeljena. Takva razmišljanja i djelovanja tadašnjeg Hrvatskog vrha su dovela do aktivnog sudjelovanja u razaranju Republike Bosne i Hercegovine i činjenju strahovitih zločina nad njenim stanovništvom. Međunarodna zajednica je bila nijemi posmatrač svih dešavanja, ne mogavši da i pored svih strahota viđenih od ovih agresora, razluči da nije u pitanju građanski rat, već da se radi o klasičnoj agresiji na Republiku Bosnu i Hercegovinu, dirigovanoj iz Srbije i Hrvatske.

Potpisivanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma, 14. decembra 1995. godine, okončana je agresija na Republiku Bosnu i Hercegovinu, te je njime obezbjeđena mogućnost za daljnju organizaciju i funkcionisanje Bosne i Hercegovine kao države, sa dva entiteta u unutrašnjoj strukturi. Po svom državnom uređenju, Bosna i Hercegovina je jedinstvena u svijetu, sastavljena od dva entiteta i distrikta Brčko. Evropski parlament bira visokog predstavnika, Predsjedništvo Bosne i Hercegovine sastoji se od tri člana, iz sva tri naroda potpisnice mirovnog sporazuma, koji se izmjenjuju na mjestu predsjednika svakih 8 mjeseci. Njih direktno bira narod na općim izborima koji se održavaju svake 4 godine. Predsjedavajućeg Vijeća ministara imenuje Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, a odobrava Parlamentarna

¹¹² Parlamentarna skupština BiH, Monografija, Sarajevo, 2010.

skupština. Predsjedavajući Vijeća ministara zatim imenuje ministre unutar Vijeća ministara Bosne i Hercegovine.¹¹³

Drugi nivo organizacije države Bosne i Hercegovine su entitet Federacija Bosne i Hercegovine sa 51% površine i entitet Republika Srpska sa 49% površine teritorija BiH, a koji su nastali u okviru Dejtonskog mirovnog sporazuma. Treći nivo političke podjele su kantoni, kojih unutar Federacije Bosne i Hercegovine ima 10 i svi imaju svoje kantonalne vlade sa svojim etnički mješovitim i specijalnim sistemima koji odražavaju prava svih naroda. Zatim, u okviru uređenja kao zadnji nivo političke podjele su opštine, kojih ima 137, od koji su 74 u entitetu Federacija Bosna i Hercegovina, a 63 u entitetu Republika Srpska.¹¹⁴

Može se slobodno reći da je ovakvom uređenju Bosne i Hercegovine, doprinijela velikim dijelom međunarodna zajednica koja je nametnula ovakav Ustav Bosne i Hercegovine, koji pokazuje brojne nedostatke i slabosti u funkcionisanju same države. Samim Dejtonskim mirovnim sporazumom je završena agresija na Republiku Bosnu i Hercegovinu, ali je njegovim potpisivanjem međunarodna zajednica legalizirala rezultate rata, postignute na etničkom čišćenju, nezapamćenim zločinima primjerenim za kraj 20. vijeka. Također je indikativno da nikada ni jedan Ustav na svijetu nije donesen od strane međunarodne zajednice, te kao takav ne može biti valjan i u funkciji naroda, ako nije donesen od strane legalnih državnih organa, legalnim procedurama i uz učešće legalnih predstavnika u ovom slučaju, konstitutivnih naroda. Na žalost, danas smo svjedoci pregoleme administracije na svim nivoima vlasti, čestim blokadama u zakonodavnim tijelima koji najčešće usporavaju zemlju, a u korist nekog od konstitutivnog naroda, reformi koje su djelomično provedene i o kojima više nema govora od strane predstavnika na vlasti, korupciji koja je kao najgora bolest zahvatila sve društvene sfere. U svijetlu ovakvog uređenja, možemo promatrati i sigurnosni sistem Bosne i Hercegovine koji je kompleksan, parcijalizovan, gdje bitni dijelovi sigurnosnog sistema (policijske strukture) koje su u satavu nekog od nivoa vlasti, imaju samostalnost i operativnu nezavisnost, a to sve uzrokuje preklapanje nadležnosti, sporu reakciju, nedostatak koordinacije i na kraju se sve odražava na samu efikasnost sigurnosnog sistema. Kao što je već istaknuto, jedan od elemenata sistema sigurnosti je sigurnosna politika. U tom slučaju, Bosna i Hercegovina nije izuzetak tako da je Sigurnosnu politiku Bosne i Hercegovine usvojilo Predsjedništvo Bosne i Hercegovine na sjednici 08. Februara 2006. godine.

¹¹³ https://hr.wikipedia.org/wiki/Rat_u_Bosni_i_Hercegovini (18.01.2018.)

¹¹⁴ http://www.mvp.gov.ba/dobro_dosli_u_bih/drzavno_uredjenje/administrativno_teritorijalno_uredjenje/?id=265. (11.10.2018.)

Osnovni problem svake demokratske države je kako na novim osnovama, a BiH su iste nametnute kroz Dejtonski mirovni sporazum uspostaviti dinamičan i složen sigurnosni sistem, koji će biti u funkciji rješavanja eventualnih sigurnosnih problema. U tom pogledu je bitno da se primjene svi mogući modeli koji su prihvatljivi za društvo, naučno dokazani, osmišljeni da bi mogli biti prihvatljivi cjelokupnoj zajednici. Također, da bi sam sistem mogao ispuniti svoju uslovno rečeno dužnost, neophodno je da politička vlast koja ima organizovanu društvenu moć, obezbjedi uslove i prostor za iskazivanje njene legitimne moći. To bi značilo da je sigurnosna politika faktor koji obezbjeđuje i usmjerava niz subjekata sistema sigurnosti, a sve u cilju rješavanja prisutnih problema, te da niko nema pravo da onemogućava službe sigurnosti u vršenju dužnosti za dobrobit cjelokupne zajednice.

Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine je dokument koji definiše dugoročnu i koherentnu strategiju, koja daje okvir i smjernice za izgradnju sistema, strukture i svih mehanizama neophodnih za efikasno djelovanje sektora sigurnosti. Sigurnosna politika, kao dio državne politike, je fokusirana na zaštitu ukupnih vrijednosti Bosne i Hercegovine, uz optimalno korištenje svih resursa koji joj stoje na raspolaganju.¹¹⁵

U okviru razmatranja stanja sigurnosti, ova politika se bavi:¹¹⁶

- Sigurnosnim okruženjem,
- Sigurnosnim izazovima i rizicima, te
- Procjenom sigurnosnih kretanja u Bosni i Hercegovini i okruženju.

Prema načelima Sigurnosne politike Bosne i Hercegovine,¹¹⁷ njen sigurnosni sistem je utemeljen na jasno određenim premisama, koja su istovremeno i osnov za djelovanje i unutrašnje organizovanje svih organa sistema sigurnosti, kao i drugih subjekata društva koji na određen način sudjeluju u izgradnji i ostvarivanju njenih ciljeva. Ciljevi ove politike su uspostava i razvoj institucija sistema sigurnosti sposobnih da odgovore na sve rizike i prijetnje osnovnim vrijednostima i interesima Bosne i Hercegovine; aktivno učešće u izgradnji zajedničke sigurnosti na regionalnom i globalnom planu, pristupanje međunarodnim sigurnosnim konvencijama, evropskim i euroatlantskim strukturama; oporavak i razvoj privrednog potencijala, čime će se dugoročno osigurati resursi i sredstva za efikasno suprostavljanje sigurnosnim rizicima i prijetnjama. Ukupno gledajući, usvajanjem dokumenta Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine, učinjen je velik korak u razvoju i izgradnji sistema sigurnosti države u cijelini.

¹¹⁵ Cikotić, S., Sigurnosne prepostavke BiH, Vijeće kongresa Bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo, 2013, str. 188.

¹¹⁶ Ibid, str. 188.

¹¹⁷ Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 08.02.2006. godine.

Sigurnosnu politiku Bosne i Hercegovine je potrebno promatrati u kontekstu postojanja i razvijenosti ostalih elemenata sistema sigurnosti, pri čemu je potrebno naglasiti da sistem sigurnosti Bosne i Hercegovine nije uspostavljen u cijelosti. Na državnom nivou još uvijek ne postoje političke odluke, adekvatni zakonski akti, nisu uspostavljene policijske snage i sl. Strukture sistema sigurnosti nisu još uvijek prošli praktičnu provjeru i primjenu u funkcionalnom smislu koordinacije različitih dijelova sigurnosne struktura. Međutim, kada se uzme u obzir činjenica da sistem sigurnosti nije postojao nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma, sada se može konstatovati, da je upravo na polju njegove uspostave i jačanja, načinjen najveći iskorak u izgradnji države Bosne i Hercegovine i njenih institucija.¹¹⁸

4.5.1. Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine

Ministarstva Bosne i Hercegovine su organi uprave koja obavljaju upravne i stručne poslove iz nadležnosti Bosne i Hercegovine u jednom ili više srodnih područja, u kojima u cjelini, ili zakonom, odnosno drugim propisom određenom obimu, neposredno obezbjeđuju primjenu zakona i drugih propisa i odgovaraju za njihovo izvršenje.¹¹⁹

Kao organ uprave, Ministarstvo sigurnosti BiH nadležno je za: zaštitu međunarodnih granica, graničnih prelaza i regulisanje prometa na graničnim prelazima; sprječavanje i otkrivanje počinilaca krivičnih djela terorizma, trgovine drogom, krivotvorenja domaće i strane valute, trgovine ljudima i drugih krivičnih djela sa međunarodnim ili međuentitetskim elementom; međunarodnu saradnju u svim oblastima iz nadležnosti ministarstva; zaštitu lica i objekata; prikupljanje i korištenje podataka od značaja za bezbjednost Bosne i Hercegovine; organizaciju i usaglašavanje aktivnosti entitetskih ministarstava unutrašnjih poslova i Brčko Distrikta BiH u ostvarivanju bezbjedonosnih zadataka u interesu Bosne i Hercegovine; uređivanje procedura i načina organizacije službe vezano za kretanje i boravak stranaca u Bosni i Hercegovini; i dr.

U okviru organizacione strukture Ministarstva sigurnosti BiH, radi Sektor za borbu protiv terorizma, organizovanog kriminala i zloupotrebe narkotika. Nadležnosti Sektora u borbi protiv terorizma se ogledaju u slijedećem: provođenje relevantnih međunarodnih instrumenata

¹¹⁸ Cikotić, S., Sigurnosne prepostavke BiH, Vijeće kongresa Bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo, 2013, str. 190.

¹¹⁹ Zakon o ministarstvima i drugim tijelima uprave BiH., Službeni glasnik BiH, broj: 5/03 od 07.03.2003.

i standarda; izrada novih zakonskih rješenja po pitanjima borbe protiv terorizma; izrada strategijskih i akcionih planova; nadzor nad pravovremenim i učinkovitim provođenjem zakona i propisa koji se odnose na: suzbijanje terorizma, suzbijanje aktivnosti grupa koje se bave krijumčarenjem oružja za potrebe terorističkih grupa; koordinacija aktivnosti i saradnja sa agencijama u sastavu Ministarstva sigurnosti, kao i drugim relevantnim institucijama BiH na polju borbe protiv terorizma; vrši saradnju sa međunarodnim organizacijama.¹²⁰

Priroda i način izvršavanja poslova i zadataka iz nadležnosti Ministarstva sigurnosti BiH, zahtijevaju posebnu organizovanost i samostalnost u radu, a istovremeno međusobna povezanost poslova, i pored određenog stepena samostalnosti u vršenju poslova, zahtijeva usmjeravanje i nadzor nad obavljanjem tih poslova od strane ministarstva. Iz toga razloga, veliki dio poslova iz svoje nadležnosti pomenuto ministarstvo obavlja preko samostalnih upravnih organizacija, koje čine sastavni dio ministarstva.

Samostalne upravne organizacije u okviru Ministarstva sigurnosti BiH, putem kojih se ostvaruje vršenje poslova i zadataka iz nadležnosti ministarstva su: Državna agencija za istrage i zaštitu, Granična policija,¹²¹ Služba za poslove sa strancima, a njihova prava, operativna samostalnost, ovlaštenja i dužnosti se uređuju posebnim propisima.

S obzirom da će se u nastavku rada detaljno elaborirati organizacija i funkcionisanje Državne agencije za istrage i zaštitu, Granične policije, ovdje je potrebno spomenuti Službu za poslove sa strancima,¹²² koja je također samostalna upravna organizacija u sastavu Ministarstva sigurnosti. Ova služba posjeduje operativnu samostalnost za vođenje poslova i rješavanje pitanja iz svoje nadležnosti, a osnovana je radi obavljanja administrativno-upravnih i inspekcijских poslova propisanih Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu.¹²³ Služba se prvenstveno bavi nadzorom i kontrolom nad kretanjem i boravkom stranaca, uvažavajući EU standarde u rješavanju imigracije, a jedan od ciljeva bi trebao da bude uspostavljanje ravnoteže između efikasnog upravljanja migracijama, a sve u cilju zaštite sigurnosnog sistema Bosne i Hercegovine i borbe proti terorizma. U cilju efikasnijeg, kvalitetnijeg i ekonomičnijeg obavljanja svojih zadataka, poslove i zadatke iz svoje nadležnosti obavlja preko svojih terenskih centara na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine, a u sklopu ove službe nalazi se i prihvatni, odnosno imigracioni centar za strane državljane. Služba za poslove sa strancima

¹²⁰ <http://www.msb.gov.ba/onama/default.aspx?id=1677&langTag=bs-BA> (12.10.2018.)

¹²¹ Prijašnji naziv Državna granična služba BiH. Zakon o izmjeni Zakona o Državnoj graničnoj službi. Službeni glasnik BiH, broj: 27/07 od 10.04.2007.

¹²² Zakon o službi za poslove sa strancima. Službeni glasnik BiH, broj: 54/05 od 09.08.2005.

¹²³ Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu. Službeni glasnik BiH, broj: 29/07 od 17.04.2007.

djeluje u okviru Operativne grupe za borbu protiv terorizma.¹²⁴ Aktivnosti Službe u davanju doprinosa sigurnosnom sistemu Bosne i Hercegovine se ogledaju u svakodnevnom prikupljanju podataka, analizi i procjeni od strane službenika Sektora za operativnu podršku. Prikupljena relevantna i korisna saznanja, a koja se tiču borbe protiv terorizma se prosljeđuju na dalje postupanje drugim nadležnim i relevantnim sigurnosnim agencijama i državnim organima.

Služba za poslove sa strancima razvila je kvalitetnu i profesionalnu saradnju sa institucijama Bosne i Hercegovine, u prvom redu sa Ministarstvom sigurnosti BiH, Graničnom policijom BiH, Državnom agencijom za istrage i zaštitu, Obavještajno-sigurnosnom agencijom BiH, te entitetskim i kantonalnim ministarstvima unutrašnjih poslova, kao i Policijom Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

4.5.2. Entitetska ministarstva unutrašnjih poslova

U skladu sa Dejtonskim Ustavom Bosne i Hercegovine, entitetima je pripala obaveza da omogućće ostvarenje sigurnosti građana, kao i puno ostvarenje međunarodnih normi o ljudskim pravima i slobodama.

Entiteti su svojim Zakonima¹²⁵ uredili organizaciju ministarstava unutrašnjih poslova, tako da se u njihovom sastavu nalazi Uprava policije koja obavlja operativne poslove nadležnosti ministarstva. Slično, kao u entitetima, i u kantonima u Federaciji Bosne i Hercegovine uređena je oblast unutrašnjih poslova, a nadležnosti kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova proizilaze iz ustavnih nadležnosti i položaja kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine. Obzirom da je Brčko Distrikt BiH ustanovljen kao jedinstvena administrativna jedinica lokalne samouprave koja je pod suverenitetom Bosne i Hercegovine, ima sopstvenu policiju koja obavlja sve policijske funkcije predviđene zakonom.¹²⁶

¹²⁴ <https://www.klix.ba/vijesti/bih/danas-pocinje-s-radom-operativna-grupa-za-borbu-protiv-terorizma-u-bih/160727066> (12.10.2018.)

¹²⁵ Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije BiH. Službene novine F BiH, broj: 49/05 od 08.08.2005. Zakon o unutrašnjim poslovima Republike Srpske. Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 48/03 od 24.06.2003.

¹²⁶ Zakon o Policiji Brčko Distrikta BiH. Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH, broj: 17/06 od 14.10.2009.

4.5.3. Organizacija sistema javne sigurnosti Bosne i Hercegovine

Cjelokupan sistem sigurnosti Bosne i Hercegovine neophodno je posmatrati u skladu sa ustavnim rješenjima postojanja države Bosne i Hercegovine, definisanim Dejtonskim Ustavom, prema kojima su mnoga važna pitanja, kao što su i poslovi javne sigurnosti na području suzbijanja i spriječavanja kriminaliteta, ostavljeni u nadležnost entitetima i Brčko Distriktu BiH. Na temelju ovakve situacije, opravdano se može reći da u sistemu javne sigurnosti Bosne i Hercegovine postoji velika raslojenost agencija za provedbu zakona, što u mnogome negativno utiče na sigurnosna dešavanja u Bosni i Hercegovini, jer nesporna je činjenica da ovoliki broj agencija za provedbu zakona ne može koordinirano raditi na sigurnosnoj problematici, niti efikasno djelovati na poboljšanju sigurnosti.

U daljem nastavku rada, strukturalno će se prikazati agencije za provedbu zakona koje egzistiraju i funkcioniraju na prostoru Bosne i Hercegovine, čime će se ukazati na značaj uspostave jedinstvenog sistema u oblasti sigurnosti. Naime, iz tog prikaza moći će se sagledati cjelokupna situacija u oblasti sigurnosti, te uvidjeti značaj ujednačavanja i donošenja jedinstvenih propisa u ovoj oblasti, koji bi imali pozitivne pomake prema evropskim standardima.

4.5.4. Agencije za provedbu zakona u Bosni i Hercegovini

Danas, u sistemu sigurnosti Bosne i Hercegovine egzistiraju agencije za provedbu zakona koje u njemu čine samo prosti zbir pojedinih segmenata, samostalnih podsistema. Ove agencije za provedbu zakona još se mogu posmatrati kao jedinstven, koherentan sistem, i on neće biti svrsishodan sve dok institucije, odnosno subjekti naznačenih podsistema kao i sistema sigurnosti kao cjeline, ne budu zajednički djelovali na ostvarenju strategijskih ciljeva i realno projiciranih potreba iz oblasti sigurnosti Bosne i Hercegovine kao funkcionalne države.

Strukturalno posmatran, sistem sigurnosti sačinjavaju Obavještajno-sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine; agencije koje egzistiraju u okviru Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, a to su Državna agencija za istrage i zaštitu, Granična policija, NCB Interpola i Služba za poslove sa strancima, o kojoj je ranije bilo govora; zatim ministarstva unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske; te Policija Brčko Distrikta BiH.

Da bi se lakše stvorila predstava o načinu njihovog funkcioniranja, kao i njihovom značaju u sveukupnom sistemu sigurnosti, te da bi se uvidjelo koje su prednosti jednoobraznog rješavanja njihovog funkcioniranja i međusobne saradnje, pojedinačno će biti elaborirane.

4.5.5. Državna agencija za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine - SIPA

U toku 2002. godine, usvajanjem zakona od strane Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine,¹²⁷ pored ranije uspostavljene Državne granične službe Bosne i Hercegovine, kao institucija na nivou države formirana je Agencija za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine.¹²⁸ U njenoj nadležnosti su bili poslovi prikupljanja i obrade podataka od interesa za provođenje međunarodnih i krivičnih zakona Bosne i Hercegovine, te zaštita važnih osoba. U cilju daljeg centraliziranja i konsolidiranja institucija sigurnosti, 2003. godine formirano je Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, a Agencija za informacije i zaštitu Bosne i Hercegovine je, 2004. godine, preimenovana u Državnu agenciju za istrage i zaštitu

¹²⁷ Zakon o Agenciji za informacije i zaštitu BiH. Službeni glasnik BiH, broj: 15/02 od 02.07.2002.

¹²⁸ Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu. Službeni glasnik BiH, broj: 27/04 od 15.06.2004., 35/05 od 06.06.2005.

koja je, pored naprijed pomenutih nadležnosti, dobila policijska ovlaštenja za vršenje istraga najtežih krivičnih djela inkriminiranih Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine.¹²⁹

Danas, Državna agencija za istrage i zaštitu funkcioniše kao upravna organizacija u okviru Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine s operativnom samostalnošću, obzirom da je osnovana radi obavljanja policijskih poslova, pri čemu djeluje isključivo na profesionalnim osnovama, ne zastupajući, ne štiteći, niti podrivajući interese bilo koje političke stranke, registrovane organizacije ili udruženja, bilo kojeg konstitutivnog ili drugog naroda u Bosni i Hercegovini.

- *Organizacija i funkcionisanje SIPA-e*

Državna agencija za istrage i zaštitu vrši stručno-operativne, upravne i druge stručne poslove koji se odnose na ostvarivanje njene nadležnosti u oblastima suzbijanja kriminaliteta, sprječavanja pranja novca, programa zaštite svjedoka, i druge poslove utvrđene Zakonom.¹³⁰

Bitno je naglasiti da poslove iz svoje nadležnosti vrši na cijelom teritoriju države Bosne i Hercegovine, a u svom radu nije limitirana entitetskim granicama. Naime, poslijeratna izgradnja sistema vlasti i institucija Bosne i Hercegovine, između ostalog, bila je opterećena dominantnim diskursom koji se odnosi na deregulaciju na državnom nivou. Nepostojanje sistema i nedovoljan razvoj upravljanja svodio se na stvaranje odluka kojima bi se uskladile djelatnosti različitih sudionika. Iz toga razloga izostala je organizovana aktivnost na sprječavanju nastanka i otkrivanju najtežih oblika svih vrsta kriminala, a osnivanjem Državne agencije za istrage i zaštitu stvoren je institucionalni nivo upravnog djelovanja na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

U cilju efikasnijeg i ekspeditivnijeg obavljanja poslova i zadataka iz svoje nadležnosti, Državna agencija za istrage i zaštitu ostvaruje saradnju kako sa domaćim institucijama i organima, tako i sa inostranim institucijama za provođenje zakona. Saradnja može uključivati razmjenu podataka i zajedničko obavljanje poslova iz nadležnosti Agencije.

¹²⁹ Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj: 27/04 od 04.05.2004.

¹³⁰ Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu. Službeni glasnik BiH, broj: 27/04 od 04.05.2004

Organi uprave i druga tijela, službe i druge institucije u Bosni i Hercegovini, entitetska i kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova, carinske i poreske institucije, finansijska policija, tijela u vezi sa Interpolom, nadležna tijela Brčko Distrikta BiH i druga odgovarajuća tijela dužna su saradivati sa SIPA-om i na njen zahtjev pružiti pomoć u obavljanju poslova iz njene nadležnosti, te u tom pogledu koordinirati djelatnosti iz svoje nadležnosti, a u skladu sa zakonom i drugim propisima o zaštiti izvora, metoda i ostalih nejavnih informacija. Državna agencija za istrage i zaštitu također je dužna saradivati i pružiti pomoć ovim tijelima na njihov zahtjev. Sam način pružanja pomoći i druga pitanja vezana za pružanje pomoći i ostvarivanje saradnje, u mjeri u kojoj nisu definirana zakonom, uređuju se međusobnim sporazumom ili drugim pravnim aktom.

Pored obaveze pružanja pomoći i ostvarivanja međusobne saradnje, također postoji obaveza međusobnog obavještanja i informisanja između SIPA-e i drugih nadležnih tijela u Bosni i Hercegovini. Naime, ukoliko pri obavljanju svojih dužnosti, Državna agencija za istrage i zaštitu dođe do saznanja u vezi sa pripremanjem ili počinjenjem krivičnog djela koje je u nadležnosti drugog organa, odnosno agencije za provedbu zakona, dužna je obavijestiti nadležni organ, odnosno agenciju, kojom prilikom će iste informisati i o mjerama i radnjama preduzetim u cilju sprječavanja počinjenja ili pronalaženja i hapšenja počinitelaca takvih krivičnih djela. Isto tako, drugi organi ili agencije za provedbu zakona u Bosni i Hercegovini dužni su obavijestiti Državnu agenciju za istrage i zaštitu o saznanjima prikupljenim u obavljanju svojih dužnosti, a u vezi sa pripremanjem ili počinjenjem krivičnog djela iz nadležnosti SIPA-e, kao i o mjerama i radnjama preduzetim u cilju sprječavanja počinjenja ili pronalaženja i lišenja slobode počinitelaca takvih krivičnih djela.

- *Nadležnosti SIPA-e*

Zakonom su definirane nadležnosti Državne agencije za istrage i zaštitu,¹³¹ kao policijskog organa Bosne i Hercegovine. Između ostalog u nadležnost ove Agencije je: sprječavanje, otkrivanje i istraga krivičnih djela iz nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine, a posebno krivičnih djela organizovanog kriminala, terorizma, ratnih zločina, trgovine ljudima i drugih krivičnih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, te teškog

¹³¹ Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu. Službeni glasnik BiH, broj: 27/04 od 04.05.2004.

finansijskog kriminala, zatim prikupljanje obavještenja i podataka o pomenutim krivičnim djelima, te praćenje i analiza sigurnosne situacije i pojava koje pogoduju nastanku i razvoju kriminaliteta. Agencija je dužna pružati pomoć Sudu i Tužilaštvu Bosne i Hercegovine u prikupljanju obavještenja, te izvršavati naloge Suda i Glavnog tužioca Bosne i Hercegovine. Strateški plan aktivnosti Državne agencije za istragu i zaštitu BiH 2015-2017,¹³² u dijelu koji se tiče terorizma predstavlja bezbjednosni izazov koji je zajednička prijetnja za sve, te zahtjeva blagovremenu saradnju i zajedničko suprostavljanje. Nadalje, Strateškom planu kada su u pitanju prioriteta u radu pripadnika SIPA-e, aktivnosti treba da budu usmjerene prema pojedinim pripadnicima ekstremnih-religioznih skupina u BiH, te pojedincima koji na različite načine ispoljavaju određene oblike bezbjednosno-interesantnih aktivnosti, ponašanja, a koja u suštini stvaraju pogodan ambijent za jačanje različitih oblika ekstremizma i radikalizma, pa i onih koja mogu da vode terorizmu. Također, nadležna je za provođenje međunarodnih sporazuma o policijskoj saradnji i drugih međunarodnih instrumenata u njenoj nadležnosti. U skladu sa odredbama Zakona o policijskim službenicima Bosne i Hercegovine,¹³³ Zakona o zaštiti ličnih podataka i drugim propisima Bosne i Hercegovine, ova agencija vodi podatke i obrađuje odgovarajuće evidencije.¹³⁴

4.5.6. Granična policija Bosne i Hercegovine

Granična policija Bosne i Hercegovine je upravna organizacija u okviru Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, s operativnom samostalnošću, a obavlja policijske poslove vezane za nadzor i kontrolu prelaska državne granice Bosne i Hercegovine i druge poslove propisane pozitivnim zakonodavstvom, pri čemu djeluje isključivo na profesionalnim osnovama, ne zastupajući, ne štiteći, niti podrivajući interese bilo koje političke stranke, registrovane organizacije ili udruženja, bilo kojeg konstitutivnog ili drugog naroda u Bosni i Hercegovini.¹³⁵

- Organizacija i funkcionisanje Granične policije Bosne i Hercegovine

¹³² <http://sipa.gov.ba/bs/dokumenti/strateski-dokumenti> (12.10.2018.)

¹³³ Zakon o policijskim službenicima BiH. Službeni glasnik BiH, broj: 27/04 od 15.06.2004.

¹³⁴ Zakon o zaštiti ličnih podataka. Službeni glasnik BiH, broj: 32/01 od 28.12.2001.

¹³⁵ Zakon o državnoj graničnoj službi. Službeni glasnik BiH, broj: 50/04 od 09.11.2004.

Granična policija Bosne i Hercegovine je agencija za provedbu zakona, koja u obavljanju poslova iz domena svog rada, u vezi kontrole i zaštite državne granice raspolaže institucionalnom prinudom, uspostavljenom na demokratskim principima organizacije, kontrole i funkcionisanja. Njena opšta zadaća je preduzimanje mjera i radnji kojima će zaštititi građane i suverenitet države Bosne i Hercegovine, a intenzitet i obim nadzora zavise od različitih uslova uslovljenih primarno geostrateškim položajem zemlje i unutrašnjim društveno-političkim i ekonomskim odnosima.

U cilju osiguranja koordinacije svojih aktivnosti na centralnom, regionalnom i lokalnom nivou, Granična policija je strukturirana tako da pruži visokospecijalizirane usluge potrebne za izvršenje zadataka iz svoje nadležnosti, kao i da osigura dvosmjernu razmjenu informacija između centralnih, regionalnih i lokalnih nivoa organizacijskih jedinica. Njena unutrašnja organizacija, način rukovođenja i obavljanje poslova utvrđeni su tako da se osigura zakonitost, stručnost i pravilnost u vršenju poslova, zatim racionalna organizacija i uspješno rukovođenje, te grupisanje poslova prema njihovoj međusobnoj povezanosti i srodnosti, vrsti, obimu i stepenu složenosti. Poslove i zadatke iz svoje nadležnosti Granična Policija Bosne i Hercegovine ostvaruje u okviru organizacionih jedinica organizovanih na centralnom,¹³⁶ regionalnom,¹³⁷ i lokalnom nivou¹³⁸.

U cilju efikasnijeg i ekspeditivnijeg obavljanja poslova i zadataka iz svoje nadležnosti, Granična policija Bosne i Hercegovine ostvaruje saradnju kako sa domaćim institucijama i organima, tako i sa inostranim institucijama za provođenje zakona. Saradnja može uključivati razmjenu podataka i zajedničko obavljanje poslova iz njene nadležnosti. O krivičnim djelima i prekršajima koji ne spadaju u njenu nadležnost, a pribavljenim tokom obavljanja svojih dužnosti, Granična policija Bosne i Hercegovine izvještava nadležne policijske organe i agencije za provođenje zakona u Bosni i Hercegovini.

Organi uprave i druga tijela, službe i druge institucije u Bosni i Hercegovini, entitetska i kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova, carinske i poreske institucije, finansijska policija, tijela u vezi sa Interpolom, nadležna tijela Brčko Distrikta BiH i druga odgovarajuća tijela

¹³⁶ Osnovne organizacione jedinice na centralnom nivou su: a) Kabinet direktora; b) Glavni ured u čijem sastavu su: Uprava za operacije, Uprava za administraciju, Ured za profesionalne standarde i unutrašnju kontrolu i Ured za strateško planiranje i analizu; c) Centralni istražni ured i d) Centar za obuku.

¹³⁷ Osnovne organizacione jedinice na regionalnom nivou su: Terenski ured Istok sa sjedištem u Višegradu, Terenski ured Jug sa sjedištem u Čapljini, Terenski ured Sjeveroistok sa sjedištem u Bijeljini, Terenski ured Sjeverozapad sa sjedištem u Gradišci, Terenski ured Zapad sa sjedištem u Bosanskom Grahovu i Terenski ured za Aerodrome sa sjedištem u Sarajevu.

¹³⁸ Na lokalnom nivou, egzistiraju unutrašnje organizacione jedinice Terenskih ureda, koje obavljaju poslove iz djelokruga rada Terenskog ureda, na području pod njegovom mjesnom jurisdikcijom.

dužna su saradivati sa Graničnom policijom Bosne i Hercegovine i na njen zahtjev pružiti pomoć u obavljanju poslova iz njene nadležnosti, te u tom pogledu koordinirati djelatnosti iz svoje nadležnosti, a u skladu sa zakonom i drugim propisima o zaštiti izvora, metoda i ostalih nejavnih informacija. Identična dužnost međusobne saradnje i pružanja pomoći postoji i u obrnutom smjeru, tj. kada neka od naprijed pomenutih institucija zahtijeva od Granične policije Bosne i Hercegovine, saradnju ili pružanje pomoći radi ostvarenja poslova iz svoje nadležnosti.

U pogledu ostvarivanja međunarodne saradnje, sa inostranim organima za provođenje zakona u krivičnim stvarima, ona se ostvaruje putem NCB IP Sarajevo, a bitno je spomenuti da policijski službenici Granične policije Bosne i Hercegovine mogu preduzimati aktivnosti i izvan teritorije Bosne i Hercegovine, ukoliko su za to ovlašteni bilateralnim ili multilateralnim međunarodnim sporazumima.

- Nadležnosti Granične policije Bosne i Hercegovine

Osnovni zadatak Granične policije Bosne i Hercegovine je zaštita državne granice i vršenje nadzora na granici i u pograničnom pojasu, kontrola saobraćaja na graničnim prelazima i u pograničnom pojasu, prikupljanje obavještenja i drugih podataka u cilju sprječavanja svih vidova prekograničnog kriminala, obezbjeđenje sigurnosti aerodroma, uz istovremenu zaštitu života ljudi i materijalnih dobara.

Temeljna nadležnost Granične policije Bosne i Hercegovine je provođenje zakonskih odredbi,¹³⁹ zatim sprječavanje, otkrivanje i istraživanje krivičnih djela koja su propisana pozitivnim zakonodavstvom u Bosni i Hercegovini, kada je riječ o krivičnim djelima usmjerenim protiv sigurnosti državne granice ili protiv izvršenja poslova i zadataka iz njene nadležnosti. Nadalje, u njenoj nadležnosti je sprječavanje, otkrivanje i istraživanje prekršaja propisanih zakonom i drugih prekršaja po zahtjevu nadležnog organa.¹⁴⁰ Granična policija Bosne i Hercegovine ima ovlasti, a istovremeno i dužnosti, pružanja policijske ispomoći drugim organizacijskim jedinicama u sklopu Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine u provođenju zakona i drugih važećih propisa, koji regulišu oblast kretanja i boravka stranaca i

¹³⁹ Provođenje zakona u skladu sa odredbama Zakona o nadzoru i kontroli prelaska državne granice. Službeni glasnik BiH, broj: 56/04 od 15.12.2004. Zakon o državnoj graničnoj službi. Službeni glasnik BiH, broj: 50/04 od 09.11.2004.

¹⁴⁰ Zakon o državnoj graničnoj službi. Službeni glasnik BiH, broj: 50/04 od 09.11.2004.

azila. Zaštita civilnog zračnog saobraćaja i sigurnost prostorijskih međunarodnih aerodroma u Bosni i Hercegovini, te preduzimanje aktivnosti u cilju uspostavljanja odgovarajućeg nivoa sigurnosti, također je u nadležnosti Granične policije Bosne i Hercegovine.

Granična policija Bosne i Hercegovine učestvuje u radu Operativne grupe za borbu protiv terorizma.¹⁴¹ Na osnovu Strategije BiH za prevenciju i borbu protiv terorizma (2015-2020), trebala bi da ojačava kapacitete zaštite i spašavanja na svim nivoima, zatim da unaprjeđuje sistem koordinacije, te u okviru svojih nadležnosti definiše operativna postupanja i saraduje sa sigurnosnim agencijama u slučajevima terorističkih napada.

U pogledu sprječavanja, otkrivanja i istraživanja krivičnih djela, sve operativne policijske aktivnosti na centralnom nivou ostvaruju se putem Glavnog ureda Granične policije Bosne i Hercegovine, odnosno osnovnih organizacionih jedinica koje sačinjavaju ovaj ured. U sastavu ovog ureda je Centralni istražni ured koji vrši poslove i zadatke sprječavanja, otkrivanja i istraživanja krivičnih djela usmjerenih protiv bezbjednosti državne granice ili protiv izvršenja poslova i zadataka iz nadležnosti Granične policije Bosne i Hercegovine. U tom smislu, Centralni istražni ured neposredno provodi složene policijske istrage i provodi posebne istražne radnje,¹⁴² zatim prikuplja i obrađuje obavještajne podatke u vezi pomenutih krivičnih djela, te prikuplja informacije, obavještenja i druge podatke, u cilju praćenja i analiziranja stanja organiziranog kriminala i sačinjavanja strateških analiza i procjene rizika u vezi istih.

4.5.7. Direkcija za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine

Zadnje osnovana agencija sa policijskim ovlaštenjima i samostalnošću unutar Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine je Direkcija za koordinaciju policijskih tijela.¹⁴³ Nadležnosti Direkcije su propisane zakonom i odnose se na komunikaciju, saradnju i koordinaciju između policijskih tijela Bosne i Hercegovine, pri tome imati u vidu da prema ovoj formulaciji, Direkcija vrši koordinaciju između SIPA-e i Granične policije Bosne i Hercegovine (koje su policijska tijela na nivou Bosne i Hercegovine. Drugim riječima, Direkcija nema ovlaštenja

¹⁴¹ <https://www.klix.ba/vijesti/bih/danas-pocinje-s-radom-operativna-grupa-za-borbu-protiv-terorizma-u-bih/160727066> (12.10.2018.)

¹⁴² Posebne istražne radnje provode se u skladu sa odredbama Zakona o krivičnom postupku BiH.,

¹⁴³ Osnovana 16. aprila 2008. godine u skladu sa Zakonom o direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine. Službeni glasnik BiH, broj: 36/08 od 06.05.2008.

koordinacije policijskih tijela u Bosni i Hercegovini, a pod tim se podrazumijeva entitetska ministarstva unutrašnjih poslova, Policije Brčko distrikta BiH ili kantonalnih MUP-ova.

Direkcija ostvaruje komunikaciju, saradnju i koordinaciju između policijskih tijela Bosne i Hercegovine s odgovarajućim organima u Bosni i Hercegovini u vezi s pitanjima policijskih poslova međunarodnog karaktera ili od međunarodnog značaja, ili u vezi s pitanjima koja su u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine. Dnevno objedinjuje sigurnosne informacije od značaja za Bosnu i Hercegovinu, kao i od značaja za obavljanje poslova iz nadležnosti policijskih tijela Bosne i Hercegovine, te ostvaruje saradnju s relevantnim policijskim i drugim tijelima i preduzimanje potrebnih mjera s ciljem koordinacije operativnih poslova policijskih tijela Bosne i Hercegovine, te dnevno praćenje stanja sigurnosti i obavještavanje nadležnih policijskih i drugih tijela Bosne i Hercegovine. Iz perspektive terorizma, Direkcija ima značajnu funkciju organiziranja i provođenja fizičke i tehničke zaštite lica i objekata organa Bosne i Hercegovine i diplomatsko konzularnih organa koji se posebno štite u skladu s odgovarajućim zakonima, međunarodnim obavezama i drugim propisima koje donosi Vijeće ministara Bosne i Hercegovine. Direkcija također prikuplja, prati, analizira i koristi podatke od značaja za sigurnost Bosne i Hercegovine, te provodi međunarodne ugovore o policijskoj saradnji iz nadležnosti Direkcije. Unutar Direkcije, radi Sektor za međunarodnu operativnu policijsku saradnju koji predstavlja jedinstvenu tačku za razmjenu informacija na strateškom i operativnom planu.¹⁴⁴ Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH djeluje unutar Operativne grupe za borbu protiv terorizma,¹⁴⁵ gdje u cilju otkrivanja i sprječavanja terorizma posredstvom ureda Interpola naše zemlje omogućava pristup policijskim agencijama, obavještava o potencijalnim prijetnjama, profilima osumnjičenih, saraduje sa svim agencijama u čijoj nadležnosti se nalaze krivična djela terorizma, a sve u okviru svojih nadležnosti.

Kao rezultat procesa vizne liberalizacije iz 2009. godine, Direkcija od 2013. godine administrira Sistemom elektronske razmjene podataka policije i Tužilaštva, koji podrazumjeva elektronsku razmjenu podataka iz evidencija policijskih agencija i tužilaštava u Bosni i Hercegovini u cilju efikasnije borbe protiv svih oblika kriminala i sigurnosnih izazova i prijetnji na unutarnjem, regionalnom i globalnom planu. Ovaj sistem, podrazumijeva razmjenu podataka iz kaznene i evidencije podnesenih izvještaja o počinjenom krivičnom djelu, o potragama i potjernicama, provjeri identiteta za osobama za kojima se traga, te

¹⁴⁴ http://www.dkpt.ba/Organizaciona_struktura/Interpol/default.aspx?id=103&langTag=bs-BA&template_id=136&pageIndex=1 (12.10.2018.)

¹⁴⁵ <https://www.klix.ba/vijesti/bih/danas-pocinje-s-radom-operativna-grupa-za-borbu-protiv-terorizma-u-bih/160727066> (12.10.2018.)

evidencija o oružju, koje su u posjedu policijskih struktura, kao i evidencije tužilaštava o naredbama postojećih informatičkih sistema i baza podataka su mjere koje se preduzimaju u cilju veće dostupnosti operativnih informacija, te ubrzanja protoka informacija među mjerodavnim agencijama. Na taj način sve agencije za provođenje zakona bi bile u mogućnosti i obavezi nakon prikupljanja operativnih podataka, unositi u jedan jedinstveni informacioni sistem, u skladu sa zakonima u BiH, te pravovremeno ustupiti sve neophodne informacije koje mogu biti od značaja za sigurnost i uticati na preduzimanje mjera borbe protiv svih oblika kriminalnih aktivnosti uključujući i krivična djela terorizma, čime će se postupanja agencija za provođenje zakona učiniti značajno bržim i efikasnijim.

Međutim, iako se očekivalo da će sistem unaprijediti razmjenu podataka između različitih policijskih tijela u Bosni i Hercegovini, prema istraživanju Think Tank Popularija "Služimo i štitimo: Priča o sigurnosnom sektoru u Bosni i Hercegovini" iz 2016. godine, *funkcionalan sistem koji generira sofisticiranu policijsku reakciju ne postoji*, obzirom da „*pojedinačne policijske agencije moraju dobrovoljno pristati na to da će davati, da Republika Srpska bira informacije koje će podijeliti, ne da neki kantoni odbijaju prihvatiti činjenicu da Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova kontrolira centralizirani server u FBiH*“.¹⁴⁶

4.5.8. Obavještajno-sigurnosna agencija - mjesto i uloga u sistemu sigurnosti Bosne i Hercegovine

Obavještajno-sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine osnovana je zakonom i počela je sa radom 01. juna 2004. godine.¹⁴⁷ U njen sastav ušle su civilne obavještajno-sigurnosne institucije koje su ranije djelovale u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj. Zakonom je određeno da se na teritoriji Bosne i Hercegovine ne mogu osnivati ni djelovati nikakve druge civilne obavještajno-sigurnosne strukture.¹⁴⁸

Obavještajno-sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine odgovorna je za prikupljanje, analiziranje i distribuciju obavještajnih podataka u cilju zaštite sigurnosti, uključujući suverenitet, teritorijalni integritet i ustavni poredak Bosne i Hercegovine. Agencija obavlja

¹⁴⁶ <http://populari.org> (15.01.2018.)

¹⁴⁷ Zakon o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji BiH. Službeni glasnik BiH, broj: 12/04 od 14.04.2008., 20/04 od 17.05.2004.

¹⁴⁸ Zakon o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji BiH. Službeni glasnik BiH, broj: 12/04 od 14.04.2008., 20/04 od 17.05.2004.

svoj rad u skladu sa odredbama Ustava Bosne i Hercegovine, uključujući odredbe Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenih protokola, kao i međunarodne ugovore i sporazume koje je Bosna i Hercegovina potpisala ili im je pristupila.

S obavještajnim i sigurnosnim službama u drugim državama i drugim stranim i međunarodnim institucijama, OSA BiH vrši razmjenu obavještajnih podataka i ostvaruje druge oblike saradnje, a sve u cilju obavljanja svojih zadataka. Što se tiče saradnje sa drugim sigurnosnim službama Bosne i Hercegovine, Zakonom je propisano da je Obavještajno-sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine odgovorna za prikupljanje podataka u vezi s prijetnjama po sigurnost Bosne i Hercegovine, njihovo analiziranje i prenošenje ovlaštenim zvaničnicima i tijelima, za prikupljanje i analiziranje i prenošenje obavještajnih podataka s ciljem pružanja pomoći ovlaštenim službenim osobama i ostalim nadležnim tijelima u Bosni i Hercegovini kada je to potrebno radi suzbijanja prijetnji po sigurnost Bosne i Hercegovine. Obavještajno-sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine djeluje unutar Operativne grupe za borbu protiv terorizma, gdje u okviru svojih nadležnosti daje doprinos u oblasti terorizma.¹⁴⁹ Na osnovu Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma 2015-2020, sve policijske i druge agencije za sprovođenje zakona u BiH, Obavještajno-sigurnosna agencija BiH, kao i nadležna tužilaštva BiH provode aktivnosti na prikupljanju informacija, razmjeni informacija i detektovanju subjekata finansijske podrške nasilnom ekstremizmu ili terorizmu.¹⁵⁰

U smislu Zakona, pod “prijetnjama po sigurnost Bosne i Hercegovine” smatra se prijetnja suverenitetu, teritorijalnom integritetu, ustavnom poretku, osnovama ekonomske stabilnosti Bosne i Hercegovine, kao i prijetnje po globalnu sigurnost koje su štetne po Bosnu i Hercegovinu, uključujući: terorizam i međunarodni terorizam, špijunažu usmjerenu protiv Bosne i Hercegovine ili štetnu po sigurnost Bosne i Hercegovine na bilo koji drugi način; sabotaze usmjerene protiv vitalne nacionalne infrastrukture Bosne i Hercegovine ili na drugi način usmjerene protiv Bosne i Hercegovine; organizirani kriminal usmjeren protiv Bosne i Hercegovine ili štetan po sigurnost Bosne i Hercegovine na bilo koji način; trgovina drogama, oružjem i ljudima usmjerena protiv sigurnosti Bosne i Hercegovine ili štetna po sigurnost Bosne i Hercegovine na bilo koji drugi način; nezakonita međunarodna proizvodnja oružja za masovno uništenje ili njihovih komponenti, kao i materijala i uređaja koji su potrebni za njihovu proizvodnju; nezakonita trgovina proizvodima i tehnologijama koje su pod

¹⁴⁹ <https://www.klix.ba/vijesti/bih/danas-pocinje-s-radom-operativna-grupa-za-borbu-protiv-terorizma-u-bih/160727066> (12.10.2018.)

¹⁵⁰ <http://www.msb.gov.ba/PDF/info2017.pdf> (12.10.2018.)

međunarodnom kontrolom; radnje kažnjive po međunarodnom humanitarnom pravu, djela organiziranog nasilja ili zastrašivanja nacionalnih ili vjerskih grupa u Bosni i Hercegovini.¹⁵¹

4.6. Policijski sistem Federacije Bosne i Hercegovine

Policijski sistem u Federaciji Bosne i Hercegovine je ustanovljen u skladu sa specifičnostima Dejtonskog Ustava i ustavnih uređenja Federacije Bosne i Hercegovine, te je cjelokupan sistem vlasti organiziran na decentralizirani način, a samim tim i mnoga važna pitanja kao što je pitanje suzbijanja i sprječavanja kriminaliteta su ostavljena u nadležnost kantona, sa odgovarajućom koordinacijom na federalnom nivou. Na federalnom nivou egzistira Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine, sa nadležnostima koje su jasno definirane Zakonom, a u cilju efikasnog izvršavanja poslova i zadataka iz oblasti unutrašnjih poslova, operativne poslove policije iz nadležnosti pomenutog ministarstva vrši Uprava policije, koja čini sastavni dio ministarstva.¹⁵²

- Organizacija i funkcionisanje policije u Federaciji Bosne i Hercegovine

U Federaciji Bosne i Hercegovine, kao što je već ranije naznačeno, policija je organizirana na decentraliziranim osnovama sa blagim elementima koordinacije,¹⁵³ tako da u skladu sa organizacijom i uređenjem Federacije Bosne i Hercegovine po kantonalnom teritorijalnom konceptu, operativne poslove policije obavljaju Uprava policije F MUP-a, koja obavlja poslove na cijeloj teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, i kantonalne policijske snage. Kada neposredno obavlja poslove iz svoje nadležnosti Uprava policije F MUP-a, usklađuje svoje aktivnosti sa kantonalnim ministarstvom unutrašnjih poslova na čijem području preduzima mjere i radnje, i ako je potrebno, odgovarajućim organima unutrašnjih poslova Republike Srpske, nadležnim tijelom Brčko Distrikta BiH, nadležnim tužilaštvom i drugim nadležnim organima uprave.

Pri obavljanju svojih poslova i zadataka, Uprava policije je dužna da primjenjuje propise pozitivnog zakonodavstva, a svi propisi, kao i svi postupci policijskih službenika Uprave

¹⁵¹ Zakon o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji BiH. Službeni glasnik BiH, broj: 12/04 od 14.04.2008., 20/04 od 17.05.2004.

¹⁵² Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, broj: 49/05 od 08.08.2005.

¹⁵³ Masleša, R., Teorije i sistemi sigurnosti, Magistrat, Sarajevo, 2001, str. 641.

policije moraju biti u skladu sa međunarodno prihvaćenim Principima policijskog rada u demokratskoj državi, koji su usvojeni kao Aneks Sporazuma o reorganizaciji policije Federacije Bosne i Hercegovine.¹⁵⁴

Odnosi između Uprave policije, kao i cjelokupnog ministarstva unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine, sa kantonalnim ministarstvima unutrašnjih poslova zasnivaju se na ovlaštenjima utvrđenim pozitivnim zakonodavstvom,¹⁵⁵ a njime je obuhvaćeno naročito staranje o provođenju federalne politike i federalnih zakona iz isključive nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine i zajedničke nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine i kantona, međusobno izvještavanje, pružanje stručne i pravne pomoći, razmjena iskustava, te usklađivanje aktivnosti na obavljanju poslova iz isključive i zajedničke nadležnosti.

U cilju ostvarenja efikasnije saradnje sa kantonalnim ministarstvima unutrašnjih poslova Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova je uspostavilo jedinstveni funkcionalni informacioni i informatički sistem, koji podrazumijeva svakodnevno izvještavanje i statističku obradu podataka po standardizovanoj metodologiji, te zajedničku bazu podataka iz oblasti unutrašnjih poslova zasnovanu na elektronskoj obradi podataka. Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova pruža pomoć, saraduje i koordinira svoje funkcije u provođenju zakona, a shodno svojoj nadležnosti, na zahtjev nadležnih institucija BiH i agencija za provedbu zakona Bosne i Hercegovine, odgovarajućih organa Republike Srpske, Brčko Distrikta BiH, tužilaštava i drugih nadležnih organa uprave kada je to neophodno radi bezbjednosti Federacije i države Bosne i Hercegovine, a u skladu sa primjenjivim propisima Federacije i Bosne i Hercegovine.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, odnosno Uprava policije dužni su obavijestiti odgovarajuće kantonalno ministarstvo unutrašnjih poslova, kada u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti dođu do saznanja da se priprema izvršenje krivičnog djela iz nadležnosti kantona, odnosno da je takvo krivično djelo izvršeno, kao i o preduzetim mjerama i radnjama radi sprječavanja izvršenja, odnosno otkrivanja i hvatanja izvršioca tog krivičnog djela, kako bi kantonalno ministarstvo neposredno moglo preuzeti mjere i radnje u odnosu na ta djela. Identična dužnost informiranja postoji i u obrnutom smjeru, tj. kada kantonalno ministarstvo, odnosno kantonalne policijske snage, dođu do saznanja o krivičnom djelu iz nadležnosti Federacije, odnosno Uprave policije F MUP-a.

¹⁵⁴ Bonn-Petersberški sporazum o restruktuiranju Policije F BiH potpisan dana 25. aprila 1996. godine u Bonn-Petersbergu.

¹⁵⁵ Zakon o organizaciji organa uprave u F BiH. Službene novine F BiH, broj: 35/05, čl. 83. - 86., Zakon o unutrašnjim poslovima F BiH i drugi federalni propisi, 20.06.2005.

- *Nadležnosti policije u Federaciji Bosne i Hercegovine*

U nadležnosti Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova,¹⁵⁶ pored ostalih poslova, su i poslovi na sprječavanju i otkrivanju krivičnih djela terorizma, međukantonalnog kriminala, stavljanja u promet opojnih droga i organizovanog kriminala, te pronalaženje i hvatanje počinitelaca tih krivičnih djela i njihovo privođenje nadležnim organima, poslovi obezbjeđenja određenih ličnosti i zgrada Federacije Bosne i Hercegovine, zatim školovanje policijskih službenika, njihovo stručno osposobljavanje i usavršavanje, te poslovi u vezi državljanstva Federacije Bosne i Hercegovine.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova je u sastavu Operativne grupe za borbu protiv terorizma,¹⁵⁷ gdje u okviru svojih nadležnosti poduzima mjere i radnje protiv osumnjičenih lica koja se mogu dovesti u vezu sa krivičnim djelom terorizam. Ukoliko se pomenute mjere i radnje preduzimaju u izuzetnim, ili visokorizičnim okolnostima kada se smatra da su, za efikasno izvršenje postavljenih zadataka nužne vještine koje posjeduju pripadnici Specijalne policijske jedinice, ova jedinica pruža pomoć kriminalističkoj policiji Uprave policije F MUP-a, a prema potrebi pruža pomoć i kantonalnim policijskim snagama.

U cilju rasvjetljavanja počinjenih krivičnih djela i procesuiranja izvršilaca, Uprava policije F MUP-a ostvaruje direktnu saradnju sa nadležnim tužilaštvima u vezi sa obradom krivičnih predmeta, te u tom kontekstu i obavlja kriminalističko-tehnička vještačenja, kako za svoje potrebe, tako i na traženje drugih nadležnih organa, tužilaštava i agencija za provedbu zakona. Uprava policije F MUP-a raspisuje i objavljuje međunarodne, federalne i međukantonalne potrage, izdaje o tome odgovarajuća glasila i vodi registre, a radi ekspeditivnijeg pronalaska lica i predmeta za kojima se traga po bilo kojem osnovu. Također, u nadležnosti Uprave policije F MUP-a je organizacija i neposredno obezbjeđenje određenih ličnosti i zgrada Federacije Bosne i Hercegovine, u skladu propisima donesenim od strane Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, kojima se definišu osobe i objekti koji se posebno obezbjeđuju, kao i način vršenja obezbjeđenja.

¹⁵⁶ Nadležnosti Federalnog Ministarstva unutrašnjih poslova definisane članom 13. Zakona o unutrašnjim poslovima F BiH. Službene novine Federacije BiH, broj: 49/05 od 08.08.2005.

¹⁵⁷ <https://www.klix.ba/vijesti/bih/danas-pocinje-s-radom-operativna-grupa-za-borbu-protiv-terorizma-u-bih/160727066> (12.10.2018.)

- *Kantonalne policijske snage Federacije Bosne i Hercegovine*

Slično, kao i u entitetima, a u skladu sa podijeljenim nadležnostima između Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova i ministarstava unutrašnjih poslova kantona, te u skladu sa ustavnim uređenjem kantona, uređena je oblast unutrašnjih poslova u svih deset kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine, na način da je na nivou svakog kantona uspostavljeno kantonalno ministarstvo unutrašnjih poslova, sa izvjesnim odstupanjima po pitanju unutrašnje organizacije. Međutim, poslovi i zadaci koje obavljaju identični su u svim kantonima, a uređeni su zakonom o unutrašnjim poslovima, donesenim od strane skupštine kantona. U tom smislu, kantonalno ministarstvo unutrašnjih poslova nadležno je za provođenje Ustava i zakona Federacije Bosne i Hercegovine i kantona u oblasti unutrašnjih poslova. Kao što možemo primjetiti, unutrašnji poslovi u kantonima uglavnom su slično uređeni i proizilaze iz ustavnih nadležnosti i položaja kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine, a odnose se na vršenje poslova i zadataka policije, osim onih koji su u nadležnosti ministarstva unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Uprave policije F MUP-a, zatim vršenje poslova i zadataka policije, koje im je povjereno od strane F MUP-a, te poslovi osiguranja određenih lica i objekata kantona. Također u nadležnosti kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova su i poslovi vezani za održavanje javnih skupova, izdavanje identifikacionih dokumenata građanima, registraciju vozila, držanje i nošenje oružja, kretanje i boravak stranaca, itd.

Operativne poslove iz nadležnosti policije, kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova obavljaju putem unutrašnjih organizacionih jedinica u sjedištu ministarstva ili van sjedišta. Sa aspekta suzbijanja i sprječavanja kriminaliteta, bitno je istaći da je Sektor kriminalističke policije najznačajnija organizaciona jedinica u sjedištu ministarstva, a van sjedišta su Odjeljenja kriminalističke policije pri policijskim upravama, putem kojih se ostvaruje najveći dio poslova i zadataka na suzbijanju i sprječavanju kriminaliteta, te vrše istrage počinjenih krivičnih djela i procesuiranje počinitelaca pred nadležnim tužilaštvima.

4.7. Policijski sistem Republike Srpske

U skladu sa specifičnostima Dejtonskog Ustava i ustavnih uređenja Republike Srpske, kojim su definirane njene nadležnosti, ustanovljen je njen policijski sistem, koji se zasniva na principima teritorijalne organizacije vlasti, što podrazumijeva teritorijalnost, centralizirano ustrojstvo, funkcionalnu efikasnost, centraliziranu protočnost informacija i autoritativnost. Iz pomenutog se može zaključiti da je policijski sistem u Republici Srpskoj uspostavljen na strogim jedinstvenim linijskim hijerarhijskim odnosima, koji podrazumijevaju apsolutnu podređenost nižih organizacionih jedinica.¹⁵⁸

Osnovne organizacione jedinice u sjedištu ministarstva su: Kabinet ministra, Direktor policije (pod njegovim patronatom su Uprava policije i Uprava kriminalističke policije, kao i Inspektorat za unutrašnju kontrolu i organizacione jedinice van sjedišta tj. centri javne bezbjednosti), Jedinica specijalne policije i sljedeće Uprave: za policijsko obrazovanje, za pravne i kadrovske poslove, za komunikacije, za materijalno-finansijske i imovinske poslove, za analitiku i informatiku. Osnovne organizacione jedinice van sjedišta ministarstva su pet centara javne bezbjednosti i to: Banja Luka, Doboj, Bijeljina, Trebinje i Istočno Sarajevo.

U pogledu organizacije policije u Republici Srpskoj može se reći da se ovdje radi o krutoj centraliziranoj policijskoj organizaciji.¹⁵⁹ Uspostavljeni hijerarhijski odnosi u njoj organizaciji impliciraju apsolutnu podređenost nižih organizacijskih jedinica, što znači da sve poslove policije izvršava Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske kao jedinstveni republički organ, putem svojih organizacionih jedinica, uspostavljenih u sjedištu ili van sjedišta Ministarstva, čime se omogućava centralizirana funkcionalnost, odnosno jedinstvo rukovođenja.

Ukoliko se komparira organizacija i funkcionisanje entitetskih policijskih snaga, evidentno je da su na području Federacije Bosne i Hercegovine, federalnim zakonom regulisane nadležnosti Uprave policije F MUP-a, dok su kantonalnim zakonima propisani svi poslovi i zadaci iz nadležnosti kantonalnih policijskih snaga. Prema tome, može se reći da je u Federaciji Bosne i Hercegovine izvršena podjela nadležnosti između Uprave policije F MUP-a i kantonalnih policijskih snaga, dok u Republici Srpskoj svi policijski poslovi spadaju u isključivu nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, koje iste obavlja putem svojih organizacionih jedinica, u cilju obezbjeđenja unutrašnje sigurnosti.

¹⁵⁸ Masleša, R., *Teorije i sistemi sigurnosti*, Magistrat, Sarajevo, 2001, str. 648.

¹⁵⁹ *Ibid*, str. 649.

- *Nadležnosti policije Republike Srpske*

MUP entiteta Republike Srpske preuzima operativno-stručne poslove kojima se obezbjeđuje zaštita života, lična bezbjednost, ljudska prava i slobode, zaštita ustavnog poretka od nasilnog ugrožavanja i promjene u skladu sa pozitivnim zakonodavstvom. Nadalje, vrši poslove i zadatke u cilju zaštite svih oblika svojine, sprječavanja vršenja krivičnih djela, otkrivanja i istraživanja počinjenih krivičnih djela, te pronalaska, hvatanja i procesuiranja izvršilaca krivičnih djela pred nadležnim organima. Obezbjedenje javnih skupova, manifestacija, kulturnih i sportskih priredbi i drugih dozvoljenih vidova masovnog okupljanja građana, te održavanje javnog reda i mira, kao i zaštita određenih ličnosti je u nadležnosti MUP-a RS, koji također vrši poslove osiguranja bezbjednosti i kontrole saobraćaja na putevima, te druge poslove u skladu sa zakonom.¹⁶⁰

U okviru organizacione strukture policije Republike Srpske radi Uprava za borbu protiv terorizma i ekstremizma. Nadležnosti Uprave između ostalog su: obrada krivičnih djela iz oblasti terorizma i ekstremizma, usmjerava rad drugih organizacionih jedinica na poslovima borbe protiv terorizma i njihove prevencije, preuzima mjere na unapređenju organizacije i efikasnosti na polju borbe protiv terorizma i ekstremizma, kao i da priprema podzakonske propise kojima se reguliše rad i postupanje na polju borbe protiv terorizma i ekstremizma.¹⁶¹ Također, visoki zvaničnici Mup-a Republike Srpske učestvuje u radu Operativne grupe za borbu protiv terorizma.¹⁶²

Radi grupisanja poslova prema njihovoj međusobnoj povezanosti i srodnosti, vrsti, obimu i stepenu složenosti, diferencirani su policijski poslovi unutar MUP-a Republike Srpske. U tom smislu, Uprava kriminalističke policije vrši poslove kontrole, nadzora i instruktivnog usmjeravanja rada svih organizacionih jedinica kriminalističke policije ministarstva, u vršenju poslova na sprječavanju i otkrivanju krivičnih djela, pronalasku i hvatanju počinitelaca krivičnih djela i obezbjeđenju potrebnih dokaza za uspješno vođenje krivičnog postupka.¹⁶³ Također, ova Uprava vrši poslove nadzora zakonitosti njihovog rada, te u tom kontekstu predlaže mjere, određuje obaveze centara javne bezbjednosti u cilju provedbe naloženih mjera, prati realizaciju, predlaže sankcije i mjere unaprjeđenja rada kriminalističke policije. Praćenje, proučavanje i analiziranje stanja, kretanja i pojava oblika kriminaliteta i primjena

¹⁶⁰ Zakon o unutrašnjim poslovima Republike Srpske. Službeni glasnik RS, broj: 57/16 od 13.07.2016.

¹⁶¹ <http://www.mup.vladars.net/index.php?vijest=policija&vrsta=uprava-terorizam-ekstremizam> (12.10.2018.)

¹⁶² <https://www.klix.ba/vijesti/bih/danas-pocinje-s-radom-operativna-grupa-za-borbu-protiv-terorizma-u-bih/160727066> (12.10.2018.)

¹⁶³ <http://www.mup.vladars.net/index.php?vijest=policija&vrsta=uprava-krim-policije> (12.10.2018.)

kriminalističko-tehničkih metoda, priprema programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja policijskih službenika, vođenje propisanih kriminalističko-operativnih evidencija, te poslovi kriminalističko-tehničkih vještačenja i ispitivanja, su poslovi iz neposredne nadležnosti Uprave kriminalističke policije, koja je dužna preduzimati mjere na unaprjeđivanju i poboljšanju vršenja poslova i poboljšanju efikasnosti u sprječavanju i otkrivanju kriminaliteta. Pri vršenju poslova i zadataka iz svoje nadležnosti, Uprava neposredno ostvaruje saradnju sa pravosudnim organima, drugim agencijama za provedbu zakona, carinskom službom, finansijskom policijom i drugim organima.

4.8. Policijski sistem Brčko Distrikta BiH

Brčko Distrikt BiH predstavlja jedinstvenu administrativnu jedinicu lokalne samouprave koja je pod suverenitetom Bosne i Hercegovine. Njegova teritorija obuhvata cjelokupnu teritoriju općine Brčko u granicama od 1. januara 1991. godine. Funkcije i ovlasti Brčko Distrikta BiH regulisane su njegovim Statutom,¹⁶⁴ a pored obavljanja svih drugih neophodnih funkcija za egzistiranje Brčko Distrikta BiH, kao jedinstvene administrativne jedinice lokalne samouprave, u njegovoj nadležnosti je i funkcija uređenja unutrašnjih poslova, tako da Brčko Distrikt BiH ima sopstvenu policiju koja obavlja sve policijske poslove i zadatke predviđene Zakonom.¹⁶⁵

U okviru provođenja nadležnosti i funkcija Brčko Distrikta BiH, policija vrši operativne, stručne, administrativne, pravne i druge aktivnosti u cilju obezbjeđenja zaštite života i lične sigurnosti građana, te provođenja Ustava i zakona Bosne i Hercegovine, Statuta, zakona i drugih propisa Brčko Distrikta BiH. Njene nadležnosti decidno su definisane Zakonom,¹⁶⁶ a između ostalih aktivnosti koje Policija Brčko Distrikta BiH obavlja putem svojih organizacionih jedinica, bitno je spomenuti da je u njenoj direktnoj nadležnosti preduzimanje neophodnih aktivnosti u cilju sprječavanja nastanka kriminaliteta, zatim otkrivanje krivičnih djela, prekršaja i privrednih prestupa i provođenje istraga pod nadzorom Javnog tužioca Brčko Distrikta BiH.

Gledano sa stajališta predmeta i cilja ovog rada najinteresantnija je Jedinica za sprječavanje i suzbijanje terorizma i ekstremnog nasilja u čijoj nadležnosti je sprječavanje, otkrivanje i istraživanje krivičnih djela terorizma i drugih krivičnih djela, bezbjednosno - interesantnih događaja i pojava u vezi s terorizmom, ekstremizmom i nasilnim kriminalitetom zasnovanim

¹⁶⁴ Statut Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine. Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH, broj: 17/08 od 06.05.2008., 39/09 od 21.12.2009.

¹⁶⁵ Zakon o Policiji Brčko Distrikta BiH, Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH, broj: 31/09, 60/10 i 31/11 od 12.10.2001.

¹⁶⁶ Ibid, Član 1.

na vjerskom ili nacionalnom ekstremizmu, huliganstvu ili drugim pobudama, ostvarujući pri tome najviši standard ljudskih prava i osnovnih sloboda.¹⁶⁷ Također, u obimu poslova same Jedinice je i organizovanje, planiranje, preduzimanje operativnih i drugih mjera i radnji i najpogodnijih načina za sprečavanje i otkrivanje izvršilaca krivičnih djela i nosilaca bezbjednosno - interesantnih pojava iz ovog područja policijskog djelovanja. Dužnosnici Policije Brčko Distrikta BiH učestvuju u radu Operativne grupe za borbu protiv terorizma,¹⁶⁸ te rade na ostvarivanju neposredne saradnje sa drugim državnim tijelima, institucijama, međunarodnim organizacijama i policijama stranih država u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti.

U pogledu saradnje sa drugim sigurnosnim agencijama u Bosni i Hercegovini, Zakonom je definisano da Policija Brčko Distrikta BiH u vršenju svojih poslova organizuje, održava i razvija povezan i funkcionalan sistem veza i razmjene i zaštite informacija sa državom BiH i njenim entitetima, odnosno sa državnim i entitetskim agencijama za provedbu zakona. Policija Brčko Distrikta BiH dužna je primjenjivati važeće zakone i propise Bosne i Hercegovine, ukoliko joj se povjeri izvršenje zadataka iz nadležnosti Bosne i Hercegovine.

¹⁶⁷ <https://policijabdbih.gov.ba/ba/organizacione-jedinice-policije/jssten.html> (12.10.2018.)

¹⁶⁸ <https://www.klix.ba/vijesti/bih/danas-pocinje-s-radom-operativna-grupa-za-borbu-protiv-terorizma-u-bih/160727066> (12.10.2018.)

5. ORGANIZACIJA KOORDINACIJE AGENCIJA ZA PROVOĐENJE ZAKONA U VEZI SA SUZBIJANJEM TERORIZMA

Percepcija terorizma je uslovljena političkim faktorima, razlikama u pristupima mnogobrojnih istraživača i naučnih disciplina koje proučavaju ovaj fenomen, kao i razlika u potrebama onih koji stvaraju definiciju. Terorizam je postao svakodnevnica, a terorističke akcije mogu zahvatiti bilo koji dio svijeta. Međutim, kao sredstvo i metodu ostvarenja svojih ciljeva prihvaćaju ga različite, prije svega političke grupe, organizacije, te čak i neke države. Terorizam kao pojava nema granica, dakle može se pojaviti na svakom dijelu planete ako za to postoji interes određenih snaga, struktura i subjekata. Terorizam ima dugogodišnju historiju, a bio je prisutan i u starim civilizacijama. Slijedi analiza koordinacije agencija za provođenje zakona u vezi sa suzbijanjem terorizma.

5.1. Značaj koordiniranog rada agencija za provođenje zakona

Ostvarenje cilja koordiniranog rada agencija za provođenja zakona u vezi sa suzbijanjem terorizma može se isključivo postići adekvatnim i proaktivnim pristupom svih segmenata društva. U represivnom kontekstu to prevashodno podrazumijeva prikupljanje i pravovremenu analizu i dalje ustupanje svih raspoloživih obavještajnih podataka, provođenje sistemskih, potpunih i koordiniranih istraga svih pojava nasilnog ekstremizma i terorizma, pojačanu razmjenu informacija na međunarodnom nivou, primjenu najboljih istražnih praksi i drugih procedura i smjernica, sa posebnim fokusom na razvoj sistema ranog upozorenja od terorističkih prijetnji.

U preventivnom kontekstu akcent se stavlja na otklanjanju svih stvarnih i potencijalnih uzroka koji mogu voditi nasilnom ekstremizmu i terorizmu, saradnji sa nevladinim sektorom, uključujući religijske zajednice, te ostvarenju podrške i aktivne uključenosti najšire društvene zajednice posebno mladih u procese suzbijanja govora mržnje, zločina iz mržnje i terorizma.

Obzirom da ovaj rad polazi od hipoteze da je pitanje saradnje, koordinacije i razmjene podataka naglašeno kao najveća prepreka efikasnosti policijskih organizacija, više pažnje će se posvetiti ovom segmentu policijskog rada. Pri pomenutoj analizi, od velike pomoći može biti istraživanje Centra za sigurnosne studije BiH iz 2013. godine pod nazivom “*Pregled*

stanja u oblasti policije u Bosni i Hercegovini".¹⁶⁹ Prema ovom izvještaju, međusobna saradnja policijskih organizacija funkcioniše kvalitetno kada se obavlja pod okriljem i po instrukcijama tužilaštva. U praksi se ovaj vid saradnje pokazao veoma uspješnim i postigao je vrlo dobre rezultate na terenu. Također, u pogledu državnog nivoa, zakonski okvir je dao mogućnost svim organizacionim jedinicama Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, bez obzira imaju li policijska ovlaštenja ili ne, da međusobno komuniciraju i saraduju. Preciznije rečeno, skoro sve poslove koji se tiču međusobne saradnje policijskih organizacija i saradnje u borbi protiv kriminala na nivou Bosne i Hercegovine, kao i sa entitetima, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine i njegove upravne organizacije mogu samostalno obavljati. Istovjetan princip uspostavljen je i na nižim nivoima organizovanja (entitetima i kantonima), koji mogu međusobno komunicirati i saradivati. Saradnja se, prema zakonskom osnovu, zasniva na kontaktima, sporazumima, ugovorima, protokolima, razmjeni informacija od zajedničkog interesa, uspostavljanju, održavanju i razvijanju cjelovitog funkcionalnog sistema komunikacija i razvoju programa za zajedničke istražne radnje. Pri tome sve policijske organizacije imaju obavezu da, ukoliko u obavljanju svojih poslova i zadataka, otkriju djelo iz nadležnosti drugih policijskih tijela u Bosni i Hercegovini, preduzmu neophodne mjere na sprečavanju činjenja krivičnog djela ili pronalaska počinitelaca i da odmah obavijeste nadležnu policijsku organizaciju.

Također, isto pravilo se primjenjuje i na saradnju na relaciji komunikacije po vertikali, kojom prilikom policijske organizacije mogu međusobno direktno komunicirati i saradivati u realizovanju poslova iz svojih nadležnosti. Tako npr. Zakon o SIPA-i (čl.21) i Zakon o GP (čl.18) obavezuje sve organizacije i druge institucije Bosne i Hercegovine, entitetska i kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova, carinske i poreske vlasti, finansijsku policiju, organizacije za međunarodnu operativnu policijsku saradnju, nadležna tijela Brčko Distrikta BiH i druge odgovarajuće organizacije na saradnju i pružanje pomoći SIPA-i i GP-ji, ali isto tako i ove dvije organizacije na pružanje pomoći svim navedenim organizacijama. Također, svi zakoni o unutrašnjim poslovima kantona obavezuju kantonalne MUP-ove na saradnju sa drugim policijskim organizacijama, kada uoče ili otkriju postojanje djela iz nadležnosti tih organizacija. U vezi s tim, zakoni preciziraju način komunikacije i saradnje MUP-a FBiH i kantonalnih MUP-ova i obavezuju na obavještanje ukoliko MUP FBiH dođe do saznanja da je počinjeno djelo iz nadležnosti kantonalnog MUP-a i obratno. MUP RS-a, također, ima obavezu tog tijela za hitnim izvještavanjem ostalih policijskih organizacija, ukoliko pri vršenju poslova iz svoje nadležnosti dođe do saznanja o počinjenju krivičnog djela iz

¹⁶⁹ <http://css.ba> (15.12.2017.)

nadležnosti druge policijske organizacije. Zakon o Policiji BD precizira načela saradnje sa drugim policijskim organizacijama i reguliše ovlaštenja policijskih službenika u zajedničkim djelovanjima policijskih organizacija.

Jedan od zaključaka izvještaja je da je nedostatak subordinacije policijskih organizacija u BiH jedan je od uzroka slabe uvezanosti nadležnih policijskih organizacija. Međutim, među-policijska saradnja definisana je različitim zakonskim mogućnostima, sa određenim nedorečenostima koje u nekim slučajevima pružaju diskreciono pravo policijskim tijelima da sami donose odluke o obimu i načinu saradnje, te kao takav je neadekvatan i spor, pa tako operativni radnici pribjegavaju razmjeni informacija na personalnom nivou, jer samo na taj način mogu blagovremeno pribaviti informacije koje su im u tom trenutku potrebne.

5.2. Pravni okvir za mehanizme kordinacije agencija za provođenje zakona u prevenciji i borbi protiv terorizma

Opasnost od mogućih terorističkih napada je prisutna. Cjelovitog i koordiniranog pristupa ovom problemu nema, a razlozi za to su mnogobrojni, između ostalog i što su postojeći zakoni nedostadni ili su samo djelomično našli svoju praktičnu primjenu, dok potencijalne opasnosti rastu i ako se nastavi ovaj negativan trend uskoro bi mogli imati ozbiljnu sigurnosnu krizu čije posljedice mogu biti dalekosežne. S tim u vezi je jako bitno predstaviti pravni okvir donešen u cilju prevazilaženja realnog problema neefikasnog sistema za koordinaciju agencija za provođenje zakona u prevenciji i borbi protiv terorizma u Bosni i Hercegovini.

5.2.1. Koordinacijski tim za borbu protiv terorizma

Koordinacijski tim za borbu protiv terorizma je uspostavljen Odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine na 12. sjednici održanoj 20. i 21. maja 2003. godine, sa mandatom praćenje i analiziranje stanja, te predlaganje mjera i radnji mjerodavnim institucijama u Bosni

i Hercegovini u borbi protiv terorizma.¹⁷⁰ Pored tadašnjeg ministra sigurnosti Bosne i Hercegovine i njegovog zamjenika, kao rukovodilaca Koordinacionog tijela, imenovani su i predstavnici: zamjenik ministra pravde Bosne i Hercegovine, pomoćnik ministra u MVP-u, direktor SIPE-a, direktor DGS-a, direktor policije FMUP-a, direktor policije MUP-a RS-a, direktor FOSS-a, direktor OBS RS-a. Prema Odluci, Koordinacijski tim za borbu protiv terorizma je bio dužan da svoj program rada sačini i dostavi u roku od 30 dana Vijeću ministara Bosne i Hercegovine.

5.2.2. Grupa za borbu protiv terorizma i jačanja sposobnosti za borbu protiv terorizma (Udarna grupa)

Odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, uspostavljena je Grupa za borbu protiv terorizma i jačanje sposobnosti za borbu protiv terorizma (Udarna grupa) 2006. godine.¹⁷¹ Članom 2. Odluke je definisan cilj njenog uspostavljanja, a koji je poboljšavanje saradnje i koordinacije rada na najvišem mogućem nivou između državnih i entitetskih tijela i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, i to: Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Tužilaštva Federacije Bosne i Hercegovine i Tužilaštva Republike Srpske, Policije Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, Obavještajno- sigurnosne agencije, Državne granične službe, Agencije za istrage i zaštitu, Kancelarije za saradnju sa Interpolom, Federalnog ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva unutarnjih poslova Republike Srpske, Finansijske policije Federacije Bosne i Hercegovine, Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, kao i drugih državnih i entitetskih i tijela Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, ako se ukaže potreba za njihovim djelovanjem u borbi protiv terorizma. Prema Odluci, Udarna grupa radi pod vođstvom Tužilaštva Bosne i Hercegovine i nadzorom Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine. Grupa je ovlaštena da po naređenju tužioca Bosne i Hercegovine, vrši sljedeće aktivnosti:¹⁷²

- a) Osigura saradnju i koordinira rad između nadležnih tijela koja sudjeluju u borbi protiv terorizma;

¹⁷⁰ Službeni glasnik BiH, broj: 40/04 od 25.08.2004.

¹⁷¹ Službeni glasnik BiH, broj: 21/06 od 27.03.2006.

¹⁷² Stav 6. član 3. Oduke o uspostavi Grupa za borbu protiv terorizma i jačanje sposobnosti za borbu protiv terorizma.

- b) Provodi istrage sa ciljem borbe protiv terorizma, a da bi postigla ovaj cilj ima pravo da utemelji zajedničke istražne timove koji će sarađivati u istrazi terorističkih djela skupa sa nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH po mjestu nadležnosti i mjestu dešavanja, kao i sa nadležnim tijelima Bosne i Hercegovine;
- c) Prikuplja informacije o svim slučajevima terorizma;
- d) Prenosi informacije i razmjenjuje podatke od značaja za uspješnost akcije, osim podataka čiji prijenos ili objavljivanje mogu izazvati štetne posljedice za istragu koju provodi Grupa;
- e) Smišlja programe i profesionalnu obuku u cilju obrazovanja članova Grupe, da bi podigla njihove obučenosti na najviši mogući nivo;
- f) Izvršava i druge administrativne važne poslove, koji su potrebni za borbu protiv terorizma.

Također, Udarne grupa je trebala biti finansirana iz budžeta Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, ali do ovoga nikada nije došlo zbog regulative koja se odnosi na poslovanje institucija Bosne i Hercegovine.¹⁷³ Jako je bitno istaći da je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine smatralo da je ovakva udarna grupa samo prijelazno ad- hoc tijelo, obzirom da je članom 11. Odluke bilo definisano da će ona postojati dok SIPA ne uspostavi pune kapacitete u Borbi protiv terorizma.¹⁷⁴

5.2.3. Operativna grupa za borbu protiv terorizma

Operativna grupa za borbu protiv terorizma je formirana Odlukom glavnog tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj A-352/04 od 01.02.2011. godine, kojom se ova grupa uspostavlja kao podgrupa Udarne grupe za borbu protiv terorizma i jačanje sposobnosti za borbu protiv terorizma sa ciljem operativne realizacija aktivnosti Udarne grupe za borbu protiv terorizma čija nadležnost i zadaci su određeni Odlukom o osnivanju. Udarne grupu čine predstavnici Direkcije za koordinaciju policijskih agencija, SIPA-e, Granične policije Bosne i Hercegovine, Policije Brčko Distrikta, Službe za poslove sa strancima Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, MUP RS-a i FMUP-a pod rukovodstvom glavnog tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine.

¹⁷³ U sklopu istraživanja urađen intervju sa Ahmetović Sadik, Sarajevo, (12.11.2017.)

¹⁷⁴ Član 11. Odluke „Kada postigne operativni kapacitet, a po procjeni Tužilaštva BiH, SIPA će preuzeti mandat i odgovornost ove Grupe, kao i sredstva i informacije pribavljene za vrijeme njenog rada.“

6. STRATEGIJA BOSNE I HERCEGOVINE ZA PREVENCIJU I BORBU PROTIV TERORIZMA (2015 – 2020)

Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma donešena je u cilju nastavka suzbijanja terorizma i s terorizmom povezanih pojava u Bosni i Hercegovini, te ispunjenja obaveza koje je Bosna i Hercegovina preuzela na međunarodnom planu posebno onih koje proizilaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU.¹⁷⁵

Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma predstavlja izraz kontinuiteta i spremnosti Bosne i Hercegovine za dalje jačanje nacionalnih kapaciteta u oblastima prevencije i borbe protiv terorizma, ali i suzbijanja, svih drugih, s terorizmom povezanih pojava. Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma je i jasan izraz spremnosti Bosne i Hercegovine da nastavi aktivnosti koje se provode od 2001. godine kada je Bosna i Hercegovina postala članicom Antiterorističke koalicije.

U tom kontekstu, Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma slijedi i unapređuje principe utvrđene dokumentom Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine iz 2006. godine, te dvjema prethodnim Strategijama usvojenim 2006. odnosno 2010. godine. Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma, također uvažava preporuke iz Izvještaja Nadzornog tijela o implementaciji prethodnog strateškog dokumenta, nalaze dokumenta Procjena stanja izrađene od strane Obavještajno sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine, kao i nalaze akademske zajednice u kontekstu novih terorističkih izazova posebno stranih terorističkih boraca.

Značajno je istaći kako se Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma donosi u vremenu kada se na globalnom nivou intenziviraju sigurnosni izazovi, poput: stranih terorističkih boraca, nasilnog ekstremizma i zločina i govora iz mržnje, te zloupotrebe interneta u terorističke svrhe, te je stoga u ovom dokumentu poseban akcenat dat na izazove nove dinamike terorizma i s terorizmom povezanih pojava.

Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma (2015-2020), bazira se, prije svega, na pristupu Evropske unije u prevenciji i borbi protiv terorizma. Ovakav strateški pristup izabran je posebno imajući u vidu činjenicu kako Bosna i Hercegovina sa drugim evropskim zemljama dijeli isti geo-politički prostor, te iste demokratske, kulturne, civilizacijske i druge vrijednosti.

¹⁷⁵ Strategija BiH za prevenciju i borbu protiv terorizma (2015-2020), <http://msb.gov.ba-dokumenti-strateski-default.aspx?id-12977&langTag=bs-BA>, (15.11.2017.)

Nadalje, sigurnosni izazovi sa kojima se Bosna i Hercegovina susreće se bitno ne razlikuju od onih sa kojima su suočene ostale evropske zemlje, pa tako i zemlje članice Evropske unije. Pored toga, činjenica da je evropski put drugih zemalja Jugoistočne Evrope neupitan čini naše opredjeljenje za ovakav strateški pristup još jačim, jer se njime osigurava široka regionalna harmoniziranost.

Također, Bosna i Hercegovina je stupanjem na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU i u pravnoj obavezi uskladiti svoje zakonodavstvo sa zakonodavstvom Evropske unije. Usaglašavanjem nacionalnih mjera u borbi protiv terorizma sa mjerama koje poduzima Evropska unija ima dakle za dodatni cilj, u ovom bitnom segmentu sigurnosti, učiniti Bosnu i Hercegovinu bližu statusu kandidata za članstvo u Evropskoj uniji i bližu euro-atlantskim integracijama u cijelosti.

Mjere koje se predviđaju u području istrage i krivičnog progona usmjerene su prije svega na dalju izgradnju i jačanje legislativnih i institucionalnih kapaciteta obavještajno-sigurnosnog, policijskog i pravosudnog sektora. Elementarni cilj ovih mjera je rano detektovanje svih terorističkih planova i aktivnosti, te promptno represivno djelovanje protiv pojedinaca, grupa i mreža koje pokazuju terorističke namjere.

Pored navedenog, posebno težište istražno-represivnih aktivnosti stavlja se na oblasti: terorističke propagande i podstrekavanje (posebno putem Interneta), regrutovanje za terorističke aktivnosti, finansiranje terorizma, davanje bilo kakve podrške teroristima, te davanja uputa ili činjenja dostupnim teroristima bilo kakvih sredstava koji mogu poslužiti za izvršenje krivičnih djela terorizma.

Dalja dogradnja legislativnih kapaciteta i usaglašavanje sa novim međunarodnim instrumentima, posebno Vijeća sigurnosti UN-a i Vijeća Evrope, će doprinijeti još boljem i efikasnijem represivnom postupanju mjerodavnih tijela. Ovaj dio mjera podrazumijeva provođenje systemske analize i materijalnih i procesnih normi krivičnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini.

Posebnim setom mjera predviđa se jačanje mehanizama saradnje među nadležnim tijelima, te unapređenje sistema jedinstvene koordinacije provođenja svih istražnih aktivnosti. Pomenuto uključuje i uspostavu sistema prikupljanja operativnih podataka, analitičke obrade istih, te permanentne procjene rizika od terorizma i ustupanja ovih nalaza svim nadležnim tijelima u Bosni i Hercegovini.

Mjere koje se odnose na unapređenje međunarodne saradnje podrazumijevaju dalje jačanje pravosudne, policijske i obavještajne saradnje sa zemljama regije, zemljama ključnim

partnerima u borbi protiv terorizma. Poseban dio mjera odnosi se na jačanje saradnje sa INTERPOL-om, te sklapanje operativnih sporazuma sa EVROPOL-om i EVROJUST-om.

Razvoj novih i unapređenje postojećih informatičkih sistema i baza podataka su mjere koje će se preduzeti u cilju veće dostupnosti operativnih informacija, te ubrzanja protoka istih među mjerodavnim agencijama/institucijama. Na ovaj način sve agencije za provođenje zakona će biti u mogućnosti i obavezi nakon prikupljanja operativnih podataka, unositi iste u jedan jedinstveni informacioni sistem, u skladu sa zakonima u Bosni i Hercegovini, te pravovremeno ustupiti sve informacije koje mogu biti od značaja za sigurnost i uticati na preduzimanje mjera borbe protiv terorizma, čime će se postupanja agencija za provođenje zakona učiniti bržim i efikasnijim.

Uz prethodno istaknuto, unapređenje sistema primjene međunarodnih mjera ograničenja i uspostavljanje nacionalne liste nasilnih ekstremista/terorista, te sistemska primjena administrativnih mjera ograničenja protiv istih, doprinijet će potpunom usaglašavanju naših kapaciteta sa zahtjevima FATF-a i MONEYVAL-a. Takve mjere podrazumjevaju i dalji rad na suzbijanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, posebno u oblasti zloupotrebe neprofitnog sektora za finansiranje terorizma, te istraga sumnjivih investicija. U skladu sa standardima Evropske unije svaka istraga koja se provodi zbog indicija na terorizam mora uključivati i finansijske istrage, dakle finansijske istrage su integralni dio svih istraga terorizma.

6.1. Tijelo za nadzor nad provođenjem Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma i njom predviđenih akcionih planova

Tijelo za nadzor nad provođenjem Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma i njom predviđenih akcionih planova je uspostavljeno Odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine,¹⁷⁶ sa mandatom osiguravanja i nadziranje izrade Akcionih planova u vremenu i na način propisan Strategijom Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma (za period 2015-2020), te Praćenje implementacije Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma (za period 2015-2020. godina) i njom

¹⁷⁶ Odluka o formiranju Tijela za nadzor nad provođenjem Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma i njom predviđenih akcionih planova, Službeni glasnik BiH, broj: 30/17, od 25.04.2017.

predviđenih Akcionih planova.¹⁷⁷ Tijelo je sastavljeno od predstavnika sljedećih institucija i agencija: Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine, Obavještajno sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine, Državna agencija za istrage i zaštitu, Granična policija Bosne i Hercegovine, Služba za poslove sa strancima, Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i Ministarstvo unutrašnjih poslova Hercegovačko-Neretvanske županije.

6.2. Pozitivna i negativna iskustva primjene Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma i rada tijela za nadzor njenog provođenja

Tijelo za nadzor nad provođenjem Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma je stručno tijelo Vijeća Ministara Bosne i Hercegovine. Drugim riječima, Tijelo za nadzor se treba baviti problemom terorizma na osnovu stručnih i profesionalnih standarda u ovoj oblasti. Imenovanje ovakvih multi-institucionalnih grupa, koje se bave sigurnosnim problemima je opravdana potreba, imajući u vidu ustavnu i institucionalnu organizaciju Bosne i Hercegovine. Međutim, usvojenim Poslovnikom o radu Tijela za nadzor je definisano da isto odlučuje konsenzusom prisutnih članova Nadzornog tijela, čime je unesen politički način odlučivanja u pogledu svih odluka, obzirom da konsenzus podrazumjeva sporazumnu jednoglasnu odluku ili saglasnost unutar Tijela. Konsenzus je postignut kada se svi članovi Tijela slože sa prijedlogom unutar grupe, međutim takav prijedlog ne mora biti najbolji, odnosno najkvalitetniji imajući u vidu složenu organizaciju agencija za provođenje zakona u Bosni Hercegovini. Prema Odluci o formiranju Tijela za nadzor nad provođenjem Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma i njom predviđenih akcionih planova, Tijelo za nadzor je u obavezi jednom godišnje informisati Vijeće Ministara Bosne i Hercegovine o rezultatima provedbe Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma i njom predviđenih akcionih planova, a to do sada nije učinjeno.

¹⁷⁷ Član 4. Odluke o formiranju Tijela za nadzor nad provođenjem Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma i njom predviđenih akcionih planova.

7. ZAKLJUČAK

Terorizam predstavlja jedan od ključnih sigurnosnih problema savremenog društva. Postao je pojava, pojam, misao i termin koji je ušao u svakodnevni život savremenog čovjeka. Uporedo s razvojem i napredkom čovječanstva u tehničkom, materijalnom i kulturnom pogledu, razvija se i terorizam. Terorizam se stalno mijenja kako po formi i sadržaju tako i po tipovima i oblicima organiziranja, načinima djelovanja, tehničkoj opremljenosti. U standardnom određenju terorizam je takva vrsta nasilja, ili prijetnja nasiljem, koja teži da izazove strah s ciljem da uputi određenu poruku, najčešće političkog karaktera, i skrene pažnju na neku grupu, pojavu, ili stanje u društvu.

Sigurnosni izazovi s kojima se Bosna i Hercegovina susreće moraju se posmatrati u kontekstu sveukupnih odnosa globalnog okruženja. Prema geostrateškom položaju, područje jugoistočne Evrope nalazi se na važnim putevima između Evrope i Azije. To su istodobno i putevi nezakonite trgovine naoružanjem, a mogu biti korišteni i za tranzit terorističkih grupa i sredstava za izvođenje terorističkih akcija.

Terorizam i dalje ostaje jedna od najvećih prijetnji stabilnosti Bosne i Hercegovine. Izražene su tendencije pojedinih terorističkih grupa da svoje aktivnosti prenesu i u one zemlje u kojima takvih aktivnosti do sada nije bilo i da se povežu s istomišljenicima. Teroristički napad bi mogao da se desi u bilo koje vrijeme, bez upozorenja i svako može biti direktno ili indirektno žrtva terorističkog napada. Postoji niz indikatora koji upućuju na opasnost od terorističkih akata, kao što su: povratak osoba koje su boravile u Siriji; odmazda za pritisak bezbjednosnih službi, tužilaštava i sudova na ekstremiste; prisustvo ekstremista sa izmjenjenim identitetom u Bosni i Hercegovini, dokazivanje svjetskoj javnosti da su terorističke grupe sposobne da u Evropi izvedu teroristički akt; zaostalo oružje i eksplozivne naprave iz proteklog rata, pritisak stranih službi i sl.

Teroristički akti u Bosni i Hercegovini mogu da izazovu teže posljedice u odnosu na druge zemlje iz više razloga, odnosno pored političkih, socijalnih i ekonomskih razloga, neophodno je naglasiti međunacionalne i etničke podjele koje pogoduju realizaciji terorističkih akata. Također, imajući u vidu trenutnu političku polarizaciju u Bosni i Hercegovini, različite poglede na budućnost ove zemlje, fabrikovane političke krize koju ova zemlja prolazi, teroristički akt u Bosni i Hercegovini može imati teže društvene posljedice u odnosu na neke druge zemlje. Politički problemi koji opterećuju Bosnu i Hercegovinu najčešće se vezuju za nesporazume na unutašnjem političkom nivou zemlje a koji proizilaze iz neadekvatno riješene ustavne strukture Bosne i Hercegovine, te za političke nedoumice koje se postavljaju pred

Bosnu i Hercegovinu po pitanju pristupa Evropskoj uniji i NATO savezu. Zbog navedenih i drugih političkih problema u modernoj terminologiji je moguće često naći političke konstrukcije koje područje Bosne i Hercegovine smatraju „faktorom rizika“ na Evropskom prostoru.

Iz svih činjenica prezentiranih u radu vidljivo je da su reakcije Bosne i Hercegovine u vezi terorizma uvijek bile reaktivne, bez konkretnih pravnih ili institucionalnih reformskih zahvata u cilju unapređenja okvira za borbu protiv terorizma, poslije bilo kojeg izvršenog terorističkog akta u Bosni i Hercegovini ili u inostranstvu, sem u dijelu izmjene Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine u dijelu koji se odnosi na član 162b - Protuzakonito formiranje i pridruživanje stranim paravojnim ili parapolicijskim formacijama. U suštini, praktičnog reagovanja Bosne i Hercegovine na bilo koji teroristički akt koji se prethodno desio nije ni bilo. Ne može se govoriti niti o preventivnom niti o post reaktivnom djelovanju, jer ga jednostavno nije ni bilo. Postoji realna potreba jače povezanosti agencija za provođenje zakona u Bosni i Hercegovini, uključujući i graničnu, ali i jaču saradnju s međunarodnim policijskim organizacijama, posebno Interpolom i policijama pojedinih zemalja iz okruženja i šire, kako bi se preventivno djelovalo na onemogućavanje terorističkih akata u Bosni i Hercegovini ili korišćenje njene teritorije za tranzit.

Bosna i Hercegovina ne raspolaže adekvatnim modelom koordinacije u borbi i prevenciji terorizma. Postoje, dvije grupe sa sličnim imenom, jedna na nivou rukovodilaca sigurnosnih agencija - Udarna grupa za borbu protiv terorizma, a druga pod rukovodstvom državnog tužilaštva- Operativna grupa za borbu protiv terorizma. Obje sa jako sličnim mandatom, a postoji i radna grupa koja provodi strategiju za borbu protiv terorizma- Tijelo za nadzor nad provođenjem Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma i njom predviđenih akcionih planova. Sem političkih, apsolutno ne postoje prema trenutnom ustavnom i pravnom uređenju Bosne i Hercegovine, pravne smetnje za uspostavu adekvatnog i efikasnog modela koordinacije u borbi i prevenciji terorizma odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, u kojoj bi se ova ad-hoc tijela ujedinila, dato im u mandat jasne odgovornosti, te određena administrativna i finansijska podrška u cilju efikasne podrške ovom tijelu. Pod jasno definisanim mandatom, podrazumijeva se nadogradnja u smislu vođenja poslova koja bi dala dodatnu vrijednost u smislu prevencije terorizma. Pored razmjene podataka, trebala bi se baviti npr. vođenjem baza podataka, predlaganje izmjena i dopuna strateških i pravnih akata u pogledu prevencije i borbe protiv terorizma, ostvarila međunarodnu saradnju sa sličnim tijelima u svijetu.

Sve činjenice istraživane, analizirane i prezentirane na prethodnim stranicama ovog završnog rada, kao i veliki broj analiziranih političko-pravnih dokumenata, istraživačkih projekata, naučne i stručne literature dokazuju generalnu hipotezu ovog rada i potvrđuju da su osnovna prepreka unaprijeđenja i poboljšanja sistema koordinacija rada agencija za provođenje zakona u Bosni i Hercegovini u suzbijanju terorizma, jesu prije svega političke, a ne ustavno- pravne prirode, kako se to često i prikazuje u javnosti. Također, može se zaključiti da se politizacija kreće u dva pravca. Sa jedne strane političari umanjuju značaj i opasnost od terorizma, odnosno praktično isključuju postojanje radikalizma, ekstremizma i terorizma ili mu pridaju veoma mali značaj, dok se sa druge strane problem terorizma izdiže na najviši nivo. Međutim bez obzira na politizaciju ovog pitanja, terorizam predstavlja realnu prijetnju po bezbjednost Bosne i Hercegovine i njene građane.

BIBLIOGRAFIJA

1. Abazović, M., Državna bezbjednost: uvod i temeljni pojmovi, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo, 2012.
2. Ahić, J., Sistemi privatne sigurnosti, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo, 2009.
3. Ahić, J., Dokument o sigurnosnoj politici Bosne i Hercegovine., *Conditio sine qua non.*, Kriminalističke Teme, III(3-4), Sarajevo, 2004.
4. Alispahić, B., Terorizam – Šta je to, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2007.
5. Azinović, V., Baussener, K., Weber, B., Procjena potencijala za obnovu etničkog nasilja u Bosni i Hercegovini: Analiza sigurnosnih rizika, Faculty of Political Sciences, University of Sarajevo, and Atlantic Initiative, 2011.
6. Azinović, V., Jusić, M., Novi zov rata u Siriji i bosanskohercegovački kontingent stranih boraca, Atlantska inicijativa, Sarajevo, 2016.
7. Bajagić, M., Zbornik radova: Suprostavljanje terorizmu-Međunarodni standardi i pravna regulativa, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja luka, 2011.
8. Bilandžić, M., Sjeme zla:Elementi sociologije terorizma, Plejada i Synopsis, Zagreb, 2010.
9. Beridan, I., Tomić, I., Kreso, M., Leksikon sigurnosti, DES – Sarajevo, 2001.
10. Beridan, I., Politika i sigurnost, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2009.
11. Borovec, K., Balgač, I., Karlović, R., Situacijski pristup prevenciji kriminaliteta: od teorije do prakse utemeljene na dokazima, Ministarstvo unutarnjih polova Hrvatske, Zagreb, 2011.
12. Cikotić, S., Sigurnosne pretpostavke BiH, Vijeće Kongresa Bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo, 2013.
13. Dimitrijević, Vojin., Terorizam , Radnička štampa, Beograd, 1982.
14. Dujović, J., Rukovođenje i upravljanje sistemima sigurnosti, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2006.
15. Duraković, N., Međunarodni odnosi, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2009.
16. European Police Mission, Andan Fails to Produce Evidence on Madrid Bombing Statement, EUPM, 2010.
17. Gačinović, R., Ekološki terorizam, Univerzitet Sinergija, 2012.
18. Gačinović, R., Terorizam, Drasler, Beograd, 2005.

19. Gačinović, R., Žurnal za kriminalistiku i pravo, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2012, str. 2.
20. Hadžović, D., Kržalić, A., Kovačević, A., Pregled stanja u oblasti policije u Bosni i Hercegovini., Centar za sigurnosne studije, Sarajevo, 2013.
21. Hrestomatija., Demokratski nadzor sistema sigurnosti, Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2014.
22. Huntington, Samuel P., The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order, New York, Simon & Schuster, 1996.
23. International Crisis Group Report, Europe Report N°119, 2001, str. 10. Dostupno na: http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400481_09112001.pdf
24. Kovačević, G., Korajlić, N., Smajić, M., & Ahić, J., Novi koncepti razumijevanja odnosa sigurnosti i politike. Policija i Sigurnost, 22(2), 2013.
25. Marić, S., Terorizam kao globalni problem, U: MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima, Vol.6 No.11 juli 2012.
26. Masleša, R., Teorije i sistemi sigurnosti, Magistrat, Sarajevo, 2001.
27. Masleša, R., Značaj sigurnosne politike u planiranju i provođenju prevencije iz oblasti sigurnosti, Kriminalističke Teme, 2004.
28. Ministarstvo sigurnosti BiH, Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2010. godinu, Sarajevo, 2010.
29. Odluka o formiranju Tijela za nadzor nad provođenjem Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma i njom predviđenih akcionih planova, Službeni glasnik BiH, broj 30/17.
30. OSCE., Sprječavanje terorizma i suzbijanje nasilnog ekstremizma i radikalizacijen koji vodi ka terorizmu: Pristup kroz rad policije u zajednici, Beč, 2014, str. 25
31. Parlamentarna skupština BiH, Monografija, Sarajevo, 2010.
32. Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj: 02/06.
33. Simić, D. R., Nauka o sigurnosti, Beograd, Službeni list SRJ, 2002.
34. Statut Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine. Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH, broj: 1/00, 4/00, 7/04, 20/05.
35. Stojanović, R., Posebnosti Balkana i evropska bezbednost. Bezbednosno uključenje SRJ u evroatlantsku zajednicu. Zbornik tekstova. Beograd, Centar za civilno-vojne odnose, 2003, str. 90.
36. Tatalović, S., Bilandžić, M., Osnove nacionalne sigurnosti, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2005.

37. Tatalović, S., Grizold, A., Cvrtila, V., *Suvremene sigurnosne politike: Države i nacionalna sigurnost početkom 21. Stoljeća*, Golden marketing - Tehnička knjiga, Zagreb, 2008.
38. The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague (ICCT), *The Hague Policy Brief*, Dr. Alex P. Schmid, p.12
39. Vajt, Dž., *Terorizam*, Aleksandrija pres, Beograd, 2004, str. 128.
40. Zakon o Agenciji za informacije i zaštitu BiH. Službeni glasnik BiH, broj: 15/02.
41. Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu. Službeni glasnik BiH, broj: 27/04, 35/05.
42. Zakon o Graničnoj policiji BiH., Službeni glasnik BiH, broj: 50/04.
43. Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu. Službeni glasnik BiH, broj: 29/07.
44. Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine., Službeni glasnik BiH., broj 42/04 i 5/03.
45. Zakon o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji BiH. Službeni glasnik BiH, broj: 12/04, 20/04.
46. Zakon o organizaciji organa uprave u F BiH. Službene novine F BiH, broj: 35/05, čl. 83. - 86.
47. Zakon o Policiji Brčko Distrikta BiH. Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH, broj: 2/00, 5/01, 2/02, 17/02, 6/03, 15/04, 42/04, 11/05.
48. Zakon o policijskim službenicima BiH. Službeni glasnik BiH, broj: 27/04.
49. Zakon o službi za poslove sa strancima. Službeni glasnik BiH, broj: 54/05.
50. Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije BiH. Službene novine F BiH, broj: 49/05.
51. Zakon o unutrašnjim poslovima Republike Srpske. Službeni glasnik Republike Srpske, broj: 48/03.
52. Zakon o Vijeću ministara BiH., Službeni glasnik BiH broj: 94/07.
53. Zakon o zaštiti ličnih podataka. Službeni glasnik BiH, broj: 32/01.
54. Woehrel, *Islamic Terrorism and the Balkans*, CRS Report for Congress RL33012, 2005, str. 5. Dostupno: <http://www.fas.org/sgp/crs/terror/RL33012.pdf>.

Internet izvori

1. Azinović, V., AL-KAI'DA u Bosni i Hercegovini: Mit ili stvarna opasnost?, Radio Slobodna Evropa, Sarajevo, 2007. Dostupno na: <https://docs.rferl.org>. 11.10.2018.
2. Akademik Enes Duraković, dostupno <http://ba.n1info.com/a242703/Vijesti/Vijesti/Durakovic-Uporno-zele-Bosnjake-predstaviti-kao-radikalne.html> 05.12.2017.
3. Granična policija BiH, <http://static.parlament.ba/doc/94196-Granicna-policija-BiH-BOS.pdf>, 06.12.2017.
4. Granična policija BiH, <http://www.granpol.gov.ba/home>, 06.12.2017.
5. <http://avaz.ba/vijesti/bih/130283/drzavljanin-bih-emrah-fojnica-poginuo-u-samoubilackom-napadu-u-iraku>, 18.01.2018.
6. <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/grabar-kitarovic-hiljade-boraca-vracaju-se-iz-isil-u-bih>
7. <http://css.ba>, 15.12.2017.
8. http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400481_09112001.pdf, 28.08.2018.
9. <http://depo.ba/clanak/57120/sta-se-dogadalo-od-jasarevicevog-ulaska-u-bih-dopucnja-u-ambasadu-sad-a>, 14.01.2018.
10. http://www.fas.org/irp/congress/1996_hr/eur50031.htm, 15.06.2017.
11. <http://www.fas.org/sgp/crs/terror/RL33012.pdf>, 28.08.2018.
12. <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3158/show>, 16.01.2018.
13. <http://net.hr/danas/svijet/teroristi-okolo-nas-prvi-put-objavljeni-podaci-o-tocnom-broju-isis-ovih-boraca-koji-su-se-vratili-na-balkan/>, 26.03.2017.
14. <http://populari.org>, 15.01.2018.
15. <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/08/31/britain-home-35000-islamist-fanatics-country-europe-top-official/>, 18.01.2018.
16. <http://www.un.org>, 12.01.2018
17. <https://vijestiummeta.co.nz>, 26.06.2017.
18. <https://vijestiummeta.co.nz/files/p/Napravi%20bambu%20u%20maminjoj%20kuhinji.pdf>, 26.06.2017.
19. https://hr.wikipedia.org/wiki/Bosna_i_Hercegovina_u_srednjem_vijeku, 18.01.2018
20. https://hr.wikipedia.org/wiki/Rat_u_Bosni_i_Hercegovini, 18.01.2018.
21. https://hr.wikipedia.org/wiki/Rat_u_Bosni_i_Hercegovini (20.09.2018.)
22. <https://www.fokus.ba/vijesti/bih/kako-je-govorio-karadzic-sarajevo-ce-biti-karakazan-za-300-000-muslimana-video/269548/> (20.10.2018.)

23. Iraq and Syria: How many foreign fighters are fighting for Isil?, by Ashley Kirk <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/03/29/iraq-and-syria-how-many-foreign-fighters-are-fighting-for-isil/>, 26.03.2017.
24. Karadžić, <http://www.intermagazin.rs/radovan-karadzic-izjavio-posle-presude-zar-evropa-posle-pariza-i-brisela-ne-zna-protiv-koga-smo-se-mi-borili/>, 16.03.2017.
25. Mevlid Jašarević, <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3158/show>, 16.01.2018.
26. Odluka o provedbi Rezolucije 1373. Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija, <http://www.sluzbenilist.ba-page-akt-uhR-zlEq-EAoY=m> 15.11.2017
27. Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, broj: 02/06, 11.01.2018.
28. Strategija BiH za prevenciju i borbu protiv terorizma (2015-2020), <http://msb.gov.ba-dokumenti-strateski-default.aspx?id=12977&langTag=bs-BA>, 15.11.2017.
29. Terrorism: <http://www.terrorism-research.com/>, 15.01. 2018.
30. The mujahedin poison handbook, <http://cnqzu.com/library/Guerrilla%20Warfare/Poison%20.pdf> (26.12.2017.)
<http://cnqzu.com/library/Guerrilla%20Warfare/Poison%20.pdf> ,26.12.2017.
31. Udarna grupa protiv terorizma, <http://tuzilastvobih.gov.ba/?opcija-sadrzaj&kat=3&id=7-jezik=b>, 15.11.2017.
32. Web stranica podrške ISIL <https://alplatformmedia.com/vb/-u> momentu pisanja dokumenta nedostupna, 11.12.2017.

Intervjui

1. Ahmetović Sadik- bivši ministar sigurnosti BiH. Intervju održan 19.01.2017. godine.
2. Čopelj Lejla – zaposlenik Ministarstva sigurnosti BiH. Intervju održan 26.12.2017. godine.
3. Kržalić Armin- Centar za sigurnosne studije BiH. Intervju održan 22.01.2017. godine.
4. Vilić Mirsad- direktor Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH. Intervju održan 19.12.2017. godine.

LISTA SKRAĆENICA

- BD	Brčko Disktrik BiH
- BiH	Bosna i Hercegovina
- DGS	Državna granična služba Bosne i Hercegovine
- EU	European Union - Evropska Unija
- EVROJUST	European Judicial Cooperation Unit - Evropska jedinica za pravosudnu saradnju
- EVROPOL	European Police Office - Europski policijski ured
- F MUP	Federalno Ministarstvo unutrašnjih poslova
- FATF	Financial Action Task Force - međudržavno tijelo za borbu protiv pranja novca
- FOSS	Federalna obavještajno-sigurnosna služba
- GP	Granična policija Bosne i Hercegovine
- HDZ	Hrvatska Demokratska Zajednica
- INTERPOL	International Criminal Police Organization - Međunarodna kriminalističko-policijska organizacija
- IS	Islamic State – Islamska Država
- ISIL	Islamic State of Iraq and the Levant - Islamska Država Iraka i Sirije
- KCU	Kliničko-univerzitetski centar
- KUM	Klinika urgentne medicine
- KZ BiH	Kazneni Zakon Bosne i Hercegovine
- MONEYVALL	Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism - Komitet eksperata za evaluaciju mjera protiv pranja novca i finansiranja
- MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
- MVP	Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Herecegovine
- NCB IP	Nacionalni centralni biro Interpola
- OBS RS	Obavještajna služba Republike Srpske
- OSA	Obavještajno Sigurnosna Agencija Bosne i Hercegovine
- RAND	Research And Development – Istraživanje i razvoj
- SAD	Sjedinjene američke države
- SFRJ	Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
- SIPA	State Investigation and Protection Agency – Državna agencija za istrage i zaštite
- UN	Ujedinjene Nacije
- VIP	Very Important Person – vrlo važna osoba
- ZAVNO BiH	Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine

IZJAVA O PLAGIJARIZMU

Kao student magistarskog studija na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu potpisujem izjavu da sam upoznat sa Zakonom o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo i Etičkom kodeksu Univerziteta u Sarajevu.

Ovom izjavom potvrđujem da sam magistarski rad napisao samostalno i koristeći se isključivo navedenom bibliografijom, te da ovaj rad nije korišten pri bilo kakvom drugom ocjenjivanju.

Saglasan sam da jedan primjerak mog rada bude javno dostupan preko biblioteke Fakulteta političkih nauka.

Mjesto/datum _____

Potpis _____